

Kam gremo za praznike? Tako se te dni sprašujemo po delavnicah, tovarnah, na sestankih in na cestih. Letošnji prazniki delovnih ljudi so dobili pri nas še posebno obeležje spriču VII. kongresa, na katerem je potrjena naša dosežanja pot, izbojevana s tolikimi težavami in napori.

Da bi prvomajske praznike lahko čim prijetneje preživeli, so kulturno-prosvetne, športne in druge organizacije poskrbele za vrsto prireditev. Sindikalne organizacije v podjetjih pripravljajo za svoje kolektive razna zborovanja, izlete in druge manifestacije. Ob priliki izletov na Javorniški rovt, na Planino pod Golico,

na Črni vrh, na Poljane in druge kraje, bodo za jeseniške železarje pripravili posebne kulturne sporede. Sindikalne organizacije škofjeloških podjetij nameravajo sestaviti posebno štatioto, mladina »Jelovice« poje na izlet na Pohorje. V trziški predilnici so se dogovorili za posebno družabno prireditev kolektiva, ki naj bi bila 1. maja v Podljubelju. Za delavce »Iskre« iz Kranja pripravljajo njihova sindikalna organizacija vrsto izletov v partizanske kraje, kot na primer v Begunje, v partizansko bolnišnico Franjo pri Cerknem in v druge turistično-zgodovinske kraje.

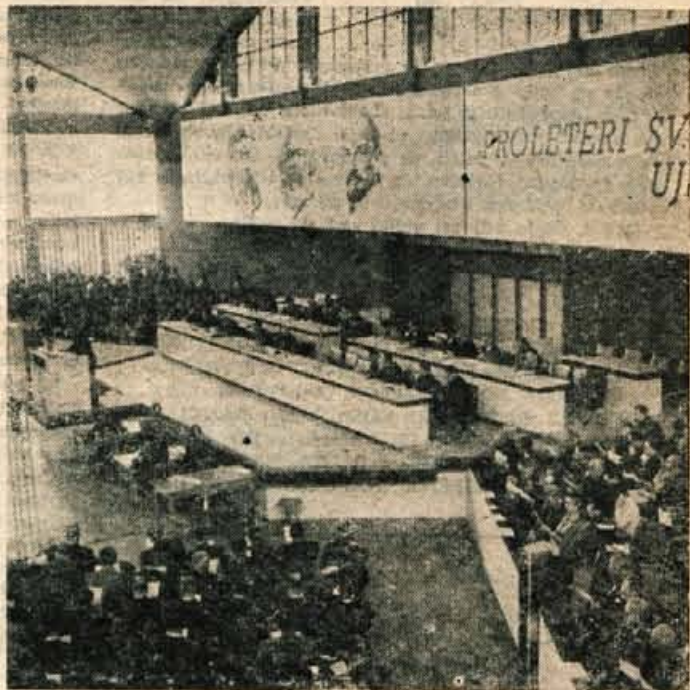
Skoro v vsakem večjem kolektivu nameravajo prirediti skupne prireditev in izlete svojim delavcem za praznike. Pri vsem tem pa ne gre zgolj za lepe, zgodovinske kraje, za kvalitetne prireditev, marveč za razpoloženje, za utrjevanje tovarištva v kolektivih, za srečavanje z delavci iz drugih kolektivov, za zblizevanje, za prijateljske odnose med njimi, gre za praznovanje naših skupnih uspehov. V tem smislu so ti prazniki najlepša priložnost za poglobitev tovarištva med delavci in utrditev povezanosti v skupnih naporih pred nadaljnjim delovnim potetom.

K. M.

Tovariš Tito - ponovno generalni sekretar ZKJ

V soboto je v Ljubljani končal delo VII. kongres Zveze komunistov Jugoslavije. Kongres je razpravljal o naših ciljih, o poteh in ukrepih, ki so pomembni za naš nadaljnji razvoj. Sprejel je osnutek programa, spremembe in dopolnitve k statutu ter resolucijo o prihodnjih nalogah. Kongres je izvolil tudi nov Centralni komitej in Centralno revizijsko komisijo. Tov. Josipa Broza-Tita je kongres ponovno izvolil za generalnega sekretarja CK ZKJ. Delegati so s soglasno izvolitvijo tov. Tita (ki je dobil prav vse glasove) izrazili voljo vseh jugoslovanskih komunistov, ki so jih poslali na kongres in voljo celotnega delovnega ljudstva Jugoslavije.

V dvorani Gospodarskega razstavišča v Ljubljani med zasedanjem kongresa

GLAS GORENJSKE

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNIH LJUDI ZA GORENJSKO

LETO XI., ŠT. 33 — CENA DIN 10.— KLANJ, 23. APRILA 1953

Brigada se je vrnila *O naših sreih je pomlad*

Kranj, 27. aprila. — Z današnjim popoldanskim vlakom ob 15.30 se je vrnila v Kranj prva gorenjska mladinska delovna brigada »Stane Zagarja«, ki je bila od 10. marca na gradnji avtoceste »Bratstva in edinstva«. S svojim delom je brigada postala dvakrat udarna. Med mladinci in mladinkami pa se jih je vrnilo 12 s priznanjem udarnika, 22 pa je pohvaljenih. Na železniški postaji so predstavniki okrajnega komiteja LMS in drugih organizacij pozdravili graditelje in jim jim zahvalili, da so dostojno zastopali gorenjsko mladino na tem pomembnem gradilišču.

Sveže, mlado kipenje v naravi in predpraznično razpoloženje nas prijetno vznemirja. Tu je Prvi maj. Praznik narave, ki je hkrati pomladni praznik človeške družbe. Proletarce je spoznal, da je moč zgraditi svet, dostojen človeka - ustvarjalca, le tako, da poprej podre izkoriščevalsko družbo. Zato se je ta proletarce v majskih dneh pred dvainsošdesetimi leti — bilo je v Chicagu — spoprijel s krivico. Tedaj se je začela zgodovina praznika solidarnosti delavcev

vsega sveta, praznika boja za svet brez krivice in nasilja. V ta novi svet smo si v naši domovini že odprli vrata na stežaj. Zdaj ga gradimo še od znotraj. Tudi Sedmi kongres Zveze komunistov Jugoslavije v Ljubljani, ki se je pravkar končal, je dal zgodovinski prispevek k tej naši gradnji. Na tem kongresu je bilo med drugim ugotovljeno, da prepušča naš sedanji sistem delitve dohodka 73% družbenega proizvoda v državi in upravljanje podjetjem in komunam. Kje na svetu proizvajalci samostojno upravljajo s tako velikimi družbenimi sredstvi?

in podobno. To čutimo tudi v drugih organih upravljanja in oblasti, kadar nam lokalni egoizem skuša zamegliti potrebe širše skupnosti, ko se v upravljavcu včasih oglasi samo proizvajalec, včasih pa samo potrošnik, in se hoče zrinuti v ospredje samo lastni »jaz«, čeprav na škodo drugih. Poglavitno pa je vendarle to, da je v naši skupnosti čedalje več ljudi, ki se ne zapirajo več samo v ozki krog lastnega »jaz-a«, ker so doumeli, da je napredek posameznika odvisen od napredka celotne naše skupnosti. To zmago humane zavesti pa krepi in razvija ravno sistem samoupravljanja, v katerem rastemo ter se kalimo v nove ljudi, prežete s socialistično moralo, ki čutijo največje zadovoljstvo v tem, da lahko nudijo svojemu sočloveku vse, kar mu gre in se skupaj z njim veselijo njegovega napredka.

Iskrene čestitke ob delavskem prazniku - **1. maju** pošilja vsem poslovnim prijateljem, naročnikom, bralcem, sodelavcem in vsem delovnim ljudem na Gorenjskem **ČASOPISNO PODJETJE »GORENJSKI TISK« KLANJ**

Naš proizvajalec, naš delovni človek je torej vzel usodo v svoje roke. Prvi maj je pri nas praznik ljudi, ki sami upravljajo s svojim delom in življenjem. Zdaj smo sredi drugačnega boja kot smo bili nekoč. Zdaj postavljamo zahteve sami sebi, ker gre za to, da bi sebi v prid kar najbolje gospodarili, toda gospodarili tako, da hkrati vzpostavljamo plemenitejšo družbene odnose. O teh nalogah je pravkar razpravljal tudi Sedmi kongres jugoslovanskih komunistov v Ljubljani.

Zato ob našem prvomajskem prazniku čutimo pomlad tudi v svojih sreih. Iz takih src pa kličemo tudi vsem ljudem na svetu, ki težijo po miru, enakopravnosti, svobodi in človeškem dostojanstvu: **Zivel prvomajski dan!**

Gorenjska prvomajska razglednica

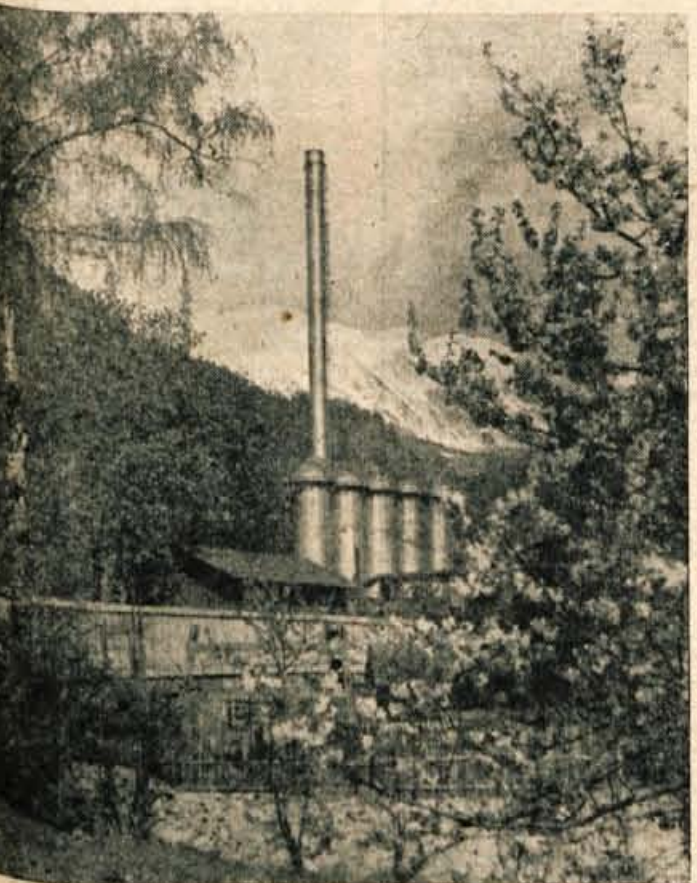

Foto: Frane Torkar

Ta naloga ni pesem, ni idila, marveč hud napor, nepopustljiv spopad z vsem starim, preživelim, ki se še ovija okrog novega, se mota pod nogami ter ovira korak. Tepemo se tudi sami s seboj, sami v sebi, proti birokratskim usedlinam, proti vsakršnemu egoizmu, za nov lik človeka, ki ne pozna samo samega sebe, marveč skuša čedalje bolj vključevati svoje ravnanje z normami, ki jih oblikuje proletarska morala. Najtežje pa je premagovati negativne težnje v nas samih. To čutimo v vsakodnevnem delu upravljalcev. Denimo, na sejah delavskih svetov, ko sklepamo o delitvi dobička in nam narekujejo potrebe, da damo del sredstev za stanovanja, za ureditev problemov v občini

Izleti in kresovi za prvi maj

Kranj, 27. aprila. — Mladinski planinski odsek Kranj je na svoji današnji seji sklenil, da bodo mladinci v počastitev delavskega praznika in Dneva mladosti priredili več skupinskih izletov, po vseh bližnjih gorah pa bodo na predvečer praznika kurili kresove. Večina mladih planincev bo v patrolnem maršu šla na ogled partizanske bolnišnice »Franja« na Primorsko. — Mladinci iz Cerkna bodo priredili svojim tovarišem lep sprejem, nato pa se bodo pogovorili med seboj o raznih problemih in delu mladincev v Kranju in Cerknem. Več manjših izletov pa bo poleg tega po bližnjih gorah.

NAŠ RAZGOVOR

Izredno zanimanje za VII. kongres

Vsa naša domovina je te dni prisluhnila delu VII. kongresa ZKJ. Govori generalnega sekretarja tov. Tita, Rankoviča, Kardelja in drugih so bili predmet živahnih razprav ne samo v vrstah komunistov, marveč med vsemi delavci, med ljudmi v mestih in po vaseh. »Kako ste v vašem kolektivu sledili kongresu, o čem so delavci posebno govorili, kako jim mislite pomagati, da bi lažje razumeli delo in zaključke kongresa?« Tako smo vprašali sekretarja organizacije ZK v tovarni »Peko« v Trzinu. »Že v torek, ob začetku kongresa smo imeli odprt sestanek. Tam smo pojasnili glavne smernice kongresa, kolikor so že bile znane. O katerem vprašanju, oziroma o katerem govoru s kongresa so naši delavci te dni največ govorili, je težko reči. Zanimanje med delavci je vsakakor veliko. Po končanem kongresu, ko bomo dobili končne smernice, nameravamo skupno s sindikalno organizacijo pripraviti širše sestanke in tolmačiti delavcem vsaj osnovne ugotovitve in zaključke kongresa.«

Tine Rojina v »Tiskanini« v Kranju pa je v razgovoru povedal: »Vse štiri naše osnovne organizacije ZK v kolektivu so imele v dnevnih kongresih posebne sestanke. Govorili so o pomenu kongresa. Po vseh oddelkih bilo »slušati te dni mnogo pogovorov o ekspozičih na VII. kongresu. Gradivo kongresa nameravamo proučiti v organizacijah in potem tudi v sindikalnih aktivih in med delavci sploh. Seveda bo treba vse to pripraviti; zbrati najvažnejše točke iz celokupnega obilnega gradiva, tedaj jedro, in vse poljudno tolmačiti delavcem na sestankih. Toda te dni še ne bomo uspeli. Verjetno bo to šela po praznikih.«

bi poslušali govore, ali vsaj poročila. Kako bodo med kolektivom pomagali pri proučevanju zaključkov kongresa, o tem doslej v sindikalni organizaciji še ni bilo govora. Gotovo pa se bodo o tem pomenili. Albin Polk, org. sekretar na občinskem komiteju Jesenice: »Po Jesenicah, Javorniku in povsod se te dni mnogo govori o delu Kongresa. Ljudje so se povsod zbirali okoli radijskih sprejemnikov in pridno segali po dnevnikih, da so sledili delu iz velike dvorane Gospodarskega razstavišča v Ljubljani. Kako bomo uredili proučevanje kongresnega gradiva, nismo še določili. Gotovo bomo pomagali organizacijam tem pri študiju.« Stane Razdrh, »Sava« Kranj: »Vse obrate, kjer ni ropota, smo imeli ozvočeno, da so delavci že med delom lahko sledili kongresu. Najbolj navdušeno so poslušali govor Tita. Seveda bomo vse zaključke kongresa še posebej proučili in jih uresničevali v svojem bodočem delu.« K. M.

PABERKI PO SVETU

UPANJE ALI NEVARNOSTI

tudi »Times« uvidi, da ne gre pri teh nemirih za vpliv letnega časa, niti samo ekonomskih težav, marveč za politično krizo, ki je v Španiji že dalj časa očitna. »Times« piše: »Obstaja nevarnost, da bo slaba ekonomska situacija privedla do političnih sprememb, ki se ne morejo predvideti.«

Točno! Je le vprašanje, za koga je to nevarnost. Za veliko večino španskega ljudstva je verjetno ta možnost le vroče upanje.

PAROLE

Glavni odbor narodne fronte Čehoslovaške je pred kratkim izdal 46 prvomajskih parol. Parole so sploh v tej deželi velika moda. Od 46 parol jih je 9 posvečenih Sovjetski zvezi, nato pa po vrsti po ena vsem ostalim socialističnim državam in strankam.

VLJUDNOST NI POPUŠČANJE

Vodja angleških laburistov Hugh Gaitskell je pred dobrim tednom pa zelo vljuden način opozoril Američane na njihovo veliko napako, ki jim jo zamerejo mnogi ljudje po svetu. V razgovoru z dopisniki nekih ameriških listov je najprej izrazil prepričanje, da bo prišlo do boljših odnosov med Sovjetsko

zvezo in ZDA, nato pa je pripomnil, da bo to mogoče le, če se bodo Američani izogibali »križiškega« stališča v razgovorih z Rusi. »Lahko ste odločni, vendar morate biti tudi vljudni,« je dejal Gaitskell in ob koncu še dodal: »Mi bi želeli, da z nami nekoliko enakopravneje postopate. Nočemo, da bi se z nami postopale, kot z nekimi satelitom. Hočemo biti partner.«

Kaže, da bi bili vsi veliki radi še večji. ABC

IZDAJA ČASOPISNO PODJETJE »GORENJSKI TISK« / DIREKTOR SLAVKO BEZNIK / UREJA UREDNIŠKI ODBOR - ODGOVORNI UREDNIK MIRO ZAKRAJSBK / TELEFON UREDNIŠTVA ŠTEVILKA 397 — TELEFON UPRAVE ST. 475 / TEKOCI RAČUN PRI KOMUNALNI BANKI V KRANJU 61-KB-1-Z-135 / IZHAJA OB PONEDELJKIH IN PETKIH / LETNA NAROČNINA 600 DIN, MESEČNA NAROČNINA 50 DIN

V prvi polovici tedna hladno, nevarnost slane. V drugi polovici nestalno vreme s pogostimi padavinami nevihtnega značaja.

Kongres se je končal...

Delegati so se razšli, velika dvorana na Gospodarskem razstavišču se je izpraznila, Ljubljana počasi spet dobiva od praznične vsakdanjice podoba. VII. kongres ZKJ se je končal.

Toda ostal bo njegov pomen in odmev po širnem svetu. Na stotine pisanih strani, referati, govori in razprave, besede in misli — vse to bo ostalo kot trdni temeljni kamen nadaljnjemu razvoju socializma ne samo pri nas, marveč tudi za ostali svet. Kongresni dogodki so nam še preblizu, da bi lahko v vsej veličini, v celotnem obsegu in pomenu ocenili vlogo VII. kongresa za nadaljnji razvoj socialistične misli, toda že nekaj obrobničnih značilnosti napoveduje mogočen odmev v svetu in bogat prispevek k razvoju in napredku mednarodnega delavskega gibanja.

Ne bo pretirano, če rečemo, da je ves svet pristihnil poteku VII. kongresa. Sledili so mu tisti, ki so glasno ali tiho odobraval stališča ZKJ, in tudi tisti, ki iz tega ali onega vzroka niso prijazno gledali na njegove sklepe.

Tu je časopisje in radijske postaje že zlepa niso posvečale Jugoslaviji tolikanj prostora v svojih stolpcih ali oddajah, kot so tolikrat. Britanske radijske postaje so malone vsako uro poročale o najvažnejših dogodkih s kongresa, skoraj vsak časopis je poleg poročil prinesel tudi daljši komentar, »New York Times« pa je samo v eni številki posvetil skoraj celotno stran VII. kongresu.

Takšna pozornost je tudi upravičena. VII. kongres je bil pravcati pregled temeljnih stališč, uspehov, kritičnih pogledov in načrtov za naš notranji razvoj in poglede Jugoslavije na mednarodna dogajanja. Vse to, kar se je nabiralo počasi v zadnjih letih, je zdaj zbrano in urejeno v kongresnih materialih, teoretično obdelano in posplošeno ter ilustrirano s praktičnimi primeri in vsakdanjo živo prakso socialistične graditve v Jugoslaviji. Ni naš namen, da bi na tem mestu govorili o pomenu VII. kongresa za nadaljnji razvoj socializma v naši deželi, vseeno pa lahko ugotovimo, da bodo izkušnje in ocene dosedanjega dela in dosežkov v socialistični graditvi Jugoslavije izredno dragocen doprinos k teoretični in praktični zakladnici mednarodnega gibanja nasploh.

Ni bilo brez osnove, da je neki holandski socialistični novinar v razgovoru dejal, da je jugoslovansko socialistično gibanje trenutno najbolj napredno v svetu in da ga je zato treba podpreti, pa čeprav se marsikdo z jugoslovanskimi stališči ne strinja od vejice do pike.

Na kongresu samem je bilo nekaj novinarjev, predvsem iz zah. dežel, ki so zgolj hlastali za senzacijski in površno ocenjevali ves pomen kongresa z ozkih blokov-

skih pozicij. Zato je tudi nekaj zahodnega časopisja samo ugibalo v starem duhu hladne vojne, kam neki se bo zdaj nagnila Jugoslavija, na katero stran, h kateremu bloku. Ti so tudi »sobsodili« našo državo, da se je pomaknila bliže k Vzhodu, medtem ko so pa v vzhodnih deželah trdili, da smo »senako oddaljeni od obeh blokov, namesto, da bi bili povezani v socialističnem taboru«. Toda VII. kongres je jasno izrazil stališče, da položaja Jugoslavije ne gre meriti po centimetrski oddaljenosti od tega ali onega bloka, pač pa po njegovih načelnih stališčih. Jugoslavija pa je že dostikrat izpričala svojo privrženost politiki aktivnega sožitja; to pomeni, da je proti blokovski politiki, ki spodkopava

temelje miru in nenehno grozi z novim vojnim spopadom. Jugoslavija vztraja na svoji neodvisni poti, na načelnih enakopravnega sodelovanja, v boju za ohranitev miru in za nadaljnji razvoj resničnega proletarskega internacionalizma.

VII. kongres ZKJ je ponovno jasno in nedvoumno potrdil takšno usmerjenost jugoslovanske politike, odločno je odgovoril na netemeljene kritike z Vzhoda in na sumljive dvome z Zahoda. Neusmiljeno je zavrnil vse tiste nepošteno račune z dozdevno razcepjenostjo v vodstvu in v vrstah Zveze komunistov ter vnovič potrdil neizmisljivo enotnost jugoslovanskih narodov v boju za graditev socializma po poti, ki so si jo sami izbrali.

Obiski tujih delegacij

Razen drugih delegacij iz inozemstva, ki so si v času VII. kongresa želele ogledati naš gospodarski napredek in družbeno ureditev, so v zadnjih dneh obiskale Gorenjsko tudi delegacija Izraela in Alžira. Dva predstavnika Fronte narodne osvoboditve Alžirije sta v petek, 25. t. m. obiskala Bled, blejski grad in si ogledala tamošnji muzej. Zlasti pa sta bila presenečena ob grobovih talcev v Dragi pri Begunjah in ob ogledu zaporov v Begunjah. Z zanimanjem sta poslušala razlago o našem odporu in partizanstvu, o teoriji okupatorja in si beležila razne podatke. V tovarni »Iskra« sta se prav tako zanimala za podrobnosti iz organizacije dela in za kvalitete izdelke. Tovarno »Iskra« je isti dan obiskala tudi delegacija Združene delavske partije (MAPAM) Izraela (na sliki), ki se je zanimala za vprašanja o proizvodnji, za položaj delavstva in njegovo vlogo v delavskem samoupravljanju.

POČASTILI SO SPOMIN PADLIH ŽEBLJARJEV

Jesenice, 27. aprila. — V žebljarni Železarne Jesenice je bilo danes dopoldne odkritje spominske plošče žrtvam okupacije članov kolektiva žebjarne jeseniške železarne. Pred spominsko ploščo se je zbralo nekaj sto svojcev padlih žebjarjev ki so prisostvovali žalnemu programu. O pomenu važnosti odkritja spominske plošče ob obletnici ustanovitve Osvobodilne

fronte Slovenije je govoril član delovnega kolektiva obrata Rok Globočnik, medtem ko so ostali program komemoracije izvedli pevski zbor in godba na pihala Svobode Jesenice. Žebjarji so z odkritjem spominske plošče sicer pozno, vendar nadvse dostojno počastili spomin padlih žebjarjev v NOB.

DVE RAZSTAVI V MESTNEM MUZEJU V KRANJU

Kranj, 27. aprila. — Sinoči je bila v počastitev praznika dela otvoritev razstave Kluba likovnih delavcev Gorenjske. To pot se člani kluba s svojimi deli že četrtič predstavljajo ljubiteljem likovne umetnosti. Ivo Šubič je zastopal z grafiko in olji, Melita Vovkova in Milan Batista z barvno in črno-belo grafiko, Ljubo Ravnikar z akvarelom in Sasa Kump s scenskim osnutki. Cene Ribnikar in Janko Gregorka pa razstavljata malo plastiko. — Razstava bo odprta do 12. maja.

V zgornjih prostorih muzeja pa je bila ta dan otvoritev I. razstave muzejskih predmetov iz zbirke gorenjskih ljubiteljev. Zastopani so numizmatika, folklor, umetnostna obrt in številni kulturno-zgodovinski predmeti. Med razstavljenim gradivom predstavlja Petkovškova slika »Perice« posebno redkost. — To pot razstavlja tudi kranjski numizmatik - amater A. Pogačnik del svoje numizmatične zbirke pod naslovom »Prikaz denarstva v naši ožji in širši domovini od antike do konca 15. stoletja«. Razstavljen je kovani denar, ki je krožil kot zakonito plačilno sredstvo na naših tleh v navedenem razdobju. — Razstava bo odprta do 20. maja.

POPRAVEK

V številki »Glasu Gorenjske« dne 25. aprila nam je v članku »Ali je podražitev vode upravičena?« ponagajal tiskarski škrt. V razpredelnici, kjer so navedene cene vode, se mora pravilno glasiti: Za široko potrošnjo (m³ vode) dosedanja cena 10 dinarjev, nova cena 20 dinarjev.

V »Glasu Gorenjske« z dne 25. aprila pa je prišlo v naslov članka, ki vabi na prazno krajevnega praznika v Begunjah, do zamenjave datuma. Krajevni praznik je 4. maja in ne 14. maja.

Uredništvo

naša kronika

V KRANJSKI OBCINI BODO ODLIKOVALI NAJZASLUŽNEJŠE DELAVCE

Med drugimi svečanostmi, ki bodo v teh dneh v počastitev Prvega maja, pripravila malo svečanost tudi Občinski ljudski odbor v Kranju. 30. aprila bodo najzaslužnejšim delavcem v kranjski občini podelili odlikovanja za njihove zasluge in jim priredili skromno zakusko. Predvidevajo, da bo ob tej priložnosti odlikovanih okoli 30 delavcev kranjske občine.

PET NOVIH TRGOVSKIH LOKALOV NA RAVNAH PRI TRZICU

Ob Prvem maju bodo v Trzicu dogradili novi stanovanjski in trgovski objekti. V objektu bo pet trgovskih lokalov (mesnica, trgovina, bife, prodajalnica zelenjave, kruha in mleka) in sedem družinskih stanovanj. Občina bo oddala to posloplje v najem trgovskim podjetjem. Tako bodo prebivalci novega naselja, ki raste na Ravnah, lahko ugodno nakupovali v neposredni bližini stanovanj. Odpadlo jim bo precej poti in gospodinjice ne bodo zamujale za nakup vsakdanjih življenjskih potrebščin več toliko dragocenega časa.

V TRZICU NOVA PEKARNA

1. maj, Praznik dela, bo Peکارna v Trzicu praznovala nadvse svečano. Na ta dan bo slovesna otvoritev novih pekarniških prostorov.

To ne bo samo pomemben dogodek za delovni kolektiv Peکارne, temveč za vse prebivalce Trzica in bližnje okolice. Ze dlje so tamkajšnji prebivalci občutili pomanjkanje pekarskih proizvodov, predvsem najrazličnejšega pečiva, saj je bila dnevna kapaciteta stare pekare le do 3000 kg pekarskih izdelkov. Poleg tega pa so bili dosedanja prostori pekare higienično skrajno neprimerni.

NOVA PEKARNA, ZA KATERE IZGRADNJO IN NOTRANJO OPREMO JE BIL POTREBNIH 32 MILIJONOV DINARJEV IN JE OPREMLJENA Z NAJMODERNEJŠIMI STROJI IN NAPRAVAMI NAŠIH PODJETJ, PA BO LAHKO ZADOSTILA VSEM POTREBAM. NJENA ZMOGLJIVOST BO 7000 KG PEKARSKIH IZDELKOV DNEVNO.

V TRZICU BODO UREDILI GROBIŠČE PADLIH

Za prvomajске praznike bodo v Trzicu uredili tudi skupno grobišče padlih partizanov. Grobišče bo urejeno ob splošnem trziškem pokopališču. Tako se bodo Trzičani vsaj delno oddolžili 43 partizanom, ki so padli v času NOB v Trzicu in bližnji okolici.

»DELIKATESA« V PREUREJENEM LOKALU

Del lokala kranjske »Delikatesa« že nekaj časa preurejajo. V tem času »Delikatesa« posluje v utišnjem prostoru. Na upravi podjetja »Delikatesa« menijo, da bodo dela pri prvem delu preurejenega lokala končana do prvomajskih praznikov in da bodo za te praznike potrošniki lahko kupovali že v moderno preurejenem lokal. Za tem pa bodo začeli z drugo fazo del.

RAZVITJE SINDIKALNEGA PRAPORA V TOVARNI LEPENKE TRZIC

V Tovarni lepence v Trzicu se v teh dneh še posebej pripravljajo na praznovanje prvega maja. Prvega maja bodo namreč praznovali dvojni praznik. Razvili bodo prapor sindikalne podružnice, za tem pa priredili še zabavo za člane kolektiva in njihove svojce.

OBLO JESENICE SPREJEL DRUŽBENI PLAN IN PRORAČUN

V petek zvečer sta zasedala občinski zbor in zbor proizvajalcev občine Jesenice, ki sta ločeno razpravljala o družbenem planu in proračunu Občinskega ljudskega odbora Jesenice. Po daljši razpravi sta zbor družbeni plan kot proračun z manjšimi spremembami sprejela. — Ločeni seji je sledila skupna seja, na kateri so sprejeli predlog o imenovanju novega odbora za postavitve centralnega spomenika NOB na Jesenicah in še nekatere predloge personalne politike. Osvojen je bil tudi sklep o priključitvi trgovine s kurivom trgovskemu podjetju Mineral na Jesenicah, medtem ko predlog o ustanovitvi brivnice na železniški postaji Jesenice ni bil sprejet.

ZNAK NA SKALI

Kdo ne pozna zgodbe o ladjicah na Ljubljani v času okupacije, ko je malo papirnato brodovje nosilo Ljubljancem prvomajski pozdrav z rdečimi zastavicami? Do zob okrašen okupator se je prav pred to malo, a vendar simbolično manifestacijo čutil nemočnega. Niti rafali niso mogli tega preprečiti. Ali pa dogodka, ko je bila velika rdeča zastava na dan prvega maja zjutraj vrh zvonika frančiškanske cerkve v Ljubljani? Zaman so se pobesneli fašisti trudili, da bi jo sneli, zaman iskali najboljše plezalice in akrobate! Samo osmehili so se.

Tak bes so večkrat doživljali tudi čuvarji protiljudskih režimov po prvi svetovni vojni na Jesenicah. Prvi maj je bil vedno okrašen na nepričakovan način, ki je pokazal moč delavstva, enotnost naprednih sil in včasih duhovito zasmehovanje oblastnikov.

»Veliko takih dogodkov se spominjam,« je dejal Franc Škerl, ki je bil takrat med organizatorji raznih izletov, širjenja naprednega, marksističnega čtiva, tro-silnih akcij in drugih manifestacij jeseniških železarjev.

Ob nekem takem prvomajskem prazniku si žandarji niso mogli pomagati iz zagate. Na visoki smreki za »štreko«, kot pravijo domačini temu kraju, je plapolala velika rdeča zastava. Ljudje so ploskali od radosti, žandarji pa so skakali naokoli, iskali krivce, sledove. Nič! Zaman so tudi iskali otroke in delavce, ki bi splezali na smreko, ki je bila namazana s spolzko ilovico in povrh celo ovita z bodočo žico. Vse to je bilo storjeno v noči pred prvim majem. Končno so prisilili delavce, da so smreko posekali, kar je pa dalo Jesenicam povod za še večje veselje, prvomajsko razpoloženje in dovtipe na račun taktarnega režima.

Lepega prvomajskega jutra, Škerl se ne spominja točno, ali je to bilo 1927, ali 1928. leta, pa je Jeseničan prijetno iznenadil velik znak srpa in kladiva na visoki, navpični skali pod Mežakljo. Znak je bil narejen v čudovito točni dimenzijah z belim apnom v premeru morda 8 do 10 metrov. Ljudje na Jesenicah, na Javorniku, tja do Koroške Bele, so iznenadeni odpirali okna v sveže pomladansko jutro in občudovali močnega proletarski znak v hribu nasproti. Klicali so drug drugega, se zbirali na dvoriščih in cestah, ugibali, kako je to bilo moč narediti ta znak čez noč. Praznično razpoloženje je bilo še toliko večje, svečanije.

Prav tisto jutro je bil organiziran tudi »izlet« na Poljane. Drug za drugim so se izmikali ljudje izpred oči žandarjev in se sestajali više gori v hribu. Vedno več Svobodajsev je prihajalo na hrib. Zvečer so se bili domeni, za izlet. V telovadnici so iz rok v roke romale brošure, obvestila in vse je bilo domenjeno. Le tega zvečer ni nihče vedel, da bodo zjutraj lahko v brk vsem žandarjem opazovali velik proletarski simbol, ki je bil v ponos vsem Jesenicam.

Toda žandarji so bili od ranega jutra na nogah. Baje so šli takoj na »kraj zločina« in ugibali, kako bi bilo moč odstraniti znak. Nihče ni bil temu kos. Spet so zaman iskali plezalice, alpiniste ali kogarkoli, ki bi se upal v navpično, visoko steno, da bi izbrisal apno, ki se je bilo že osušilo in se vsesalo v suho skalo. Zato so bili še bolj besni. Tudi za izletniki so prav kmalu prišli na Poljane. Vsaka malenkost jih je prestrašila. Federlova mama je nosila rdečo ruto na palci čez ramo. Takoj so se zagnali vanjo. Mama si je mirno zavezala ruto na glavo in — zastave ni bilo več. Tudi ruto so ji hoteli odvzeti. Rdeča barva jim je šla pač na živce kot biku v areni. Navzoči so se postavili po robu. Zandarji so se z bali in se brez besed odstranili.

Bil je lep, pomladanski dan. Sonce je že močno grela, popje je brstelo in metulji so plesali nad cvetkami. Veseli izletniki pa so poselili po travi, žene so odprle košarice in postregle s prigrizkom in razgovori so se začeli. Pomenili so se o kršenih delavskih pravicah, o načinu dela v organizacijah, o razpoloženju delavstva in o strankarskih, režimskih trenjih in položaju delavstva. Seveda previdno, kajti žandarji so vohunili naokoli.

Taki so bili prvomajski izleti. Toda tisto leto je bil izlet podkrepjen s posebnim razpoloženjem in zavestjo vseh Jesenicčanov. Znak na skali jim je dal vero v moč, v pravico in svobodo, ki si jo bodo nekoč priborili.

Znak na skali je ostal nedotaknjen, viden nekaj let, dokler ga ni zob časa izbrisal. Sele pozneje se je zvedelo, da je bil mojster tega dela priljubljeni politični delavec, heroj iz NOB Jože Gregorič. Kot najboljšemu telovadcu mu je s pomočjo nekaj fantov uspelo v tisti noči naslikati na skalo srp in kladivo. — Mimogrede rečeno, po osvoboditvi so poskušali obnoviti znak na tisti skali. Toda uspelo ni niti pri belem dnevu z vsemi pripomočki, vsaj ne v tako velikem in pravilnem razmerju.

K. M.

Upravljavci o sebi

Dosti več vem...

Sele dvajseto pomlad doživlja. Vendar je na obrazu Slave Kristan nekaj bolj resnega, preudarnega, nekaj, kar redko najdeš pri mladini teh let. Vsaj tako je bila videti, ko smo jo v "Piskanini" našli, se usedli in se razgovarjali z njo.

"Dvakrat zaporedoma sem bila izvoljena v delavski svet," je dejala samozavestno. "Dve leti izkušnje imam," je še pristavila z nasmehom in se kaj spet zresnila, kot da je pripravljena razlagati vsakovratna vprašanja iz proizvodnje ali komercialne, težave in probleme tega velikega kolektivnega tekstilca.

"Za katero stvar ste se najbolj zavzemali v delavskem svetu?" "Za avtobus," je dejala potem. "Ko je nekaj časa razmišljala. V skladu za svobodno razpolaganje se je zbralo že več milijonov. "Kupimo kaj, kar bo vsem v korist," so menili delavci. Prevladovala je želja po avtobusu.

"Na seji delavskega sveta pa so nas prepričevali, da ni denarja, da... Dolgo smo se borili in končno uspeli. To mi je bilo v največje zadoščenje. Najbolj

sem se osebno ogrela za to, ko smo razpravljali na sejah," pravi Slava.

"Ali ste prišli kdaj v zadrego pred delavci, ko ste tolmačili sklepe DS in podobno?"

"Ne! Po sejah sem v svojem oddelku morala zmeraj povedati in razlagati, o čem smo govorili in razpravljali in kaj smo sklenili, vendar se ne spomnim, da bi bila kdaj v zadregi, da jim ne bi znala razložiti ali pa zagovarjati sklepov. Veselilo me je to, zmeraj bolj so mi bili problemi jasni in vedno lažje sem razlagala."

"Kaj čutite po dveh letih tega dela?"

"Veliko, veliko sem se naučila! Ko sem začela, nisem vedela niti tega, kaj so investicije! Danes me je sram, ko se spomnim na to!"

"Ste tudi letos, v tretje kandidirali?"

"Ne! To bi ne bilo prav. Saj morajo priti na vrsto tudi drugi mladi delavci, da tudi oni spoznajo probleme, kot sem jih jaz."

Ko ste bili v zagati...

Med kupi klobukov in velikimi zaboji s tulci smo prišli v zadnjo, temno sobo uprave podjetja "Šešir". Andrej Franko, ki je polna tri leta vodil seje delavskega sveta kot predsednik tega samoupravnega organa in je tudi sedaj še izvoljen v delavski svet in tudi v upravni odbor, je bil takoj pripravljen na razgovor.

"Ali ste v vseh teh letih bili kdajkoli v zagati, ali, recimo, v nerodnem položaju, ko ste vodili sestanke delavskega sveta?" "Kako to mislite?" — je vprašal začuden nad našo nenavadno radovednostjo. Po kratkem razmišljanju pa se je domislil, kdaj je bilo "najtežje", kot pravi on sam. Lani jeseni. Na delavskem svetu so razpravljali o dobičku. Če bi ga razdelili, bi dobil vsak kakih 4.000 dinarjev. Delavski svet pa je sklenil, da tega denarja ne bodo delili, ampak porabili za druge, skupne koristi kolektiva. Na seji so člani to kar lepo razumeli in sklep po-

trdili, v kolektivu samem pa so naslednje dni mnogo govorili o tem in nekaj delavcev ni bilo zadovoljnih s sklepi. Večina vseh pa so valili krivdo na predsednika in Andrej takrat pri nekaterih ni bil prav nič dober zapisan. "Vendar pa spet ni bilo tako hudo," pravi Andrej. "Ko smo delavcem vse pravilno pojasnili, so razumeli in niso me več gledali postrani."

"Vaše največje zadovoljstvo?"

"Da nam je uspelo vzpostaviti lasno trgovino tudi v Zagrebu, ki je naš največji potrošnik. Zdaj prodajamo tudi tam lepše klobuke in ceneje, kot prejšnje trgovine. Dolgo smo se borili za to in mnogo reševali na sejah."

"Kaj mislite o novih članih?"

"Prav je, da se čimveč delavcev uči v tem organu. Glavno je, da spoznajo vse sklade, njihove namene in način njihovega formiranja. Jaz sem se največ naučil v praktičnem delu. Tako se bodo tudi drugi in prav je tako!

»Ja« naj bo »ja«

Na suhljatem, neobritem obrazu Alojza Sušteršiča so se nenadoma izgubile gube nasmeha in pojavile se je potebe resnosti na nagrbčenem čelu, ko je pripovedoval o svojih dvehletnih izkušnjah v delavskem svetu. "Kadar se nekaj sklene, kadar večina reče »ja«, potem mora biti »ja« za vse! To bi jaz rekel, če že hočete vedeti, kaj me je kot člana delavskega sveta najbolj ogrela," je pristavil.

kovnim članom in včasih glasujejo brez lastnega preudarka in prepričanja, ali je prav ali ne. Tudi v praksi se včasih kršijo sklepi, ne da bi se kdo temu upri, zahteval pojasnilo ali energično nastopil, pa naj bo kdorkoli že tisti v podjetju, ki dela nápak.

"Tudi ni prav," je dejal Alojz, "da se včasih kakšne zadeve prikrajajo pred delavskim svetom. Razne stroške za potovanja in podobno bi morali vse obravnavaati na delavskem svetu. Resnici na ljubo pa je treba povedati, da je zadnje čase v tem pogledu že mnogo bolje kot je bilo n. pr. pred dvema leti. Zelo pa me veseli to," je nadaljeval, "da močna organizacija komunistov ne dovoli, da bi tistega, ki kritizira, potem gledali postrani. Jaz nisem član ZK, toda čutim moč te organizacije in jo spoštujem," je dodal mirno.

Se in še je govoril, pravil o raznih primerih na sejah. Potem mi je dal roko, ki je bila trda, težka in črna kot je železo in jeklo, s katerim ima opravka.

Vsakogar enako upoštevati

Povedal je primer o razpravljanju glede tarifne politike v Železarni Jesenice, o delovnih odnosih in o drugem, kar so na sejah delavskega sveta pretresali, reševali in sklepali. Bilo je vse lepo in sklenjeno in urejeno. Toda kar na lepem se je nekdo nekaj spomnil ter meni nič tebi nič delal po svoje, mimo sklepov delavskega sveta. "To me je nekajkrat razjezilo," je dejal Alojz in približal, da so člani sveta še premalo odločni, da bi povedali vsakemu svoje. Po njegovem mnenju člani delavskega sveta vse preveč prepuščajo besedo vodilnim, stro-

V modri delovni obleki, kakor smo ga srečali v jeseniški Železarni, je bil videti Lojze Božič, ves drugačen kot ga sicer vidimo na sejah občinskega ljudskega odbora, ali v delavskem svetu, kjer ima malone 7 let prakse, in v drugih organih.

Spomnim se samo enega primera, da sem šel s seje posebno potri," je začel pripovedovati. Bilo je v dobi hajke proti strokovnjakom, ko se je podcenjevala njihova vloga v podjetju. Razpravljali so o dveh delavcih, ki so ju dolžili resničnih in namišljenih »grehov«. Besede so postajale vedno ostrejše, predlogi obsodbe pretirani. Takrat se je dvignil tovariš. Zavzel se je za obdolženca in trdil, da ni vse tako črno, da so sodgovorni drugi, vsi... Vzdignil se je vihar, skoraj mu niso dovolili, da bi v miru do konca povedal. Pri glasovanju so ga preglasovali. "Ni mi bilo hudo," pravi Božič danes, "ker nisem prodril, ker me ni nihče razumel in podprl, hudo mi je bilo le, ker sem bil prepričan, da smo tema sodelavcema storili krivico. Samo to

"To ne bo težko. Govoriti in povedati je treba vse." "Na sestankih ali tako mimogrede ob malicah, ob prilikah?" "No da, tako, bolj v ožjem krogu bom skušala delovati, v podrobnih razgovorih v našem oddelku."

En poraz, en uspeh

O različnih doživljajih v triletnem udejstvovanju v delavskem svetu jeseniške Železarne je znal ondan Kramar Rupert zelo nazorno pripovedovati.

V sivi livarni so se sestanki obratnega sveta večkrat končali s kritiko o plačah. Nekatera težava delovna mesta, kjer je opravka s plini, prahom in nevarnostjo, niso bila pravilno stl-

Tu je spet Olga v zadregi ugovarjala, da na večjih sestankih, v dvoranah ne bi mogla govoriti. Zaželeli smo ji, da bi se čimprej otresla govorniške treme in utrdila samozavest, kot je to že uspelo tisočim mladim delavcem v samoupravnih organih.

"Tokrat sem imel največje zadoščenje," pravi Kramar. Ne zato, ker je uspel, ampak, ker je bil prepričan, da je to bilo prav, da so tisti delavci v primerjavi z drugimi res več zaslužili.

"Vidite, takrat sem zmagal, drugič enkrat pa sem bil poražen," je pripovedoval Kramar dalje. Na delavskem svetu so razpravljali o delavcu, ki je pobiral odpadlo železo med izmečki na nasipu in ga prodajal Odpadu. Donarna kazen 11.000 dinarjev, je bil zadnji predlog, ki so mu vsi priklimali.

Kramar je dvignil roko, se odkasljaj in edini med vsemi nastopil v obrambo: "Pobiral je izmečke, ki jih vsak dan zasipamo. Nihče jih ne uporablja, nikdo se ne zanima zanje. Nobene škode ni bilo to za podjetje," je dejal Kramar.

Razprava se je razžvejala. Kramarja so imenovali krivičnega zagovornika kraje v podjetju, ki brani škodljive pojave, ki zagovarja popuščanje proti škodljivcem interesov skupnosti in ga preglasovali.

"Tokrat sem bil žalosten. Zdelo se mi je, da se borimo za malenkosti, ne vidimo pa pojavov, pri katerih so šli milijoni v izgubo. Vendar me poraz ni potri. Nadaljeval sem s poštenim delom in se oglasal na nadaljnjih sejah ter se zavzemal za stvari, o katerih sem bil prepričan, da so na mestu in da bodo koristne za vse. Tudi kasneje so me se »povozili« tu in tam, tako hudo kot takrat, pa ni bilo nikoli več," je zaključil Kramar svoje pripovedovanje.

zali, da so pridobili kaj dosti znanja."

Vsulo se je proti njemu. Drug za drugim so dvigali roke, zahtevali besedo, vpadali vmes in obsojali Terana. Končno je obveljela njihova. Rekli so, da uspeha ni moč takoj videti, da za vzgojo mladih se ne sme škrtariti, da...

Terana so hudo ocenili. Ni šlo v bistvu za nasprotja. "Le izrazil se nisem prav, nisem pravilno raztolmačil svoje misli," pravi Teran. Vendar, takrat je bil hudo poražen.

"Ste doživeli več takih primerov?"

Malč je pomislil. Potem je povedal še o razpravi o tarifnem pravilniku. Zavzel se je za to, da bi bilo treba pravilnik popraviti. Drugi so nasprotovali. Rekli so, da so to pač okvirni predpisi, preko katerih ne smejo in... Moral je molčati. Danes je vse to že urejeno.

"Kako ste kot član delavskega sveta delali v svojem oddelku?"

"Premalo," je dejal hitro, brez pomisleka. "Premalo sem tolmačil delavcem stvari, čeprav sem se trudil."

"Kako so gledali delavci na vas in na delavski svet?"

"Dobro. To moram reči. Le da imajo nekateri, poudarjam, da samo nekateri, premalo vogleda v probleme podjetja, občine in skupnosti. Zato včasih posamezniki dobro mislijo, a nepravilno reagirajo."

Potem je spet hitel ter oddelek, kjer so brneli stroji ter rezali usnje in podplate.

Dobiček razdelite!

Mi hočemo svoje! Za ambulanto naj vzamejo iz drugih skladov. Ze za stanovanja gre 10 odstotkov. Dobiček naj bo naš, nam ga razdelite!

Takšne posamezne glasove je bilo slišati v tržiški predilnici in tkalnici, kjer je Silvo Teran skušal tolmačiti svoje stališče kot član delavskega sveta.

Delavski svet je dal v razpravo predlog, kako naj bi razdelili dobiček. Bilo je govora o kakih 19 milijonih dinarjev iz lanskega

leta. Na delavskem svetu so predlagali, naj bi del dobička dali za ureditev zobne ambulante, za stanovanja in da bi le manjši del razdelili med delavce.

Pri mizi delavskega sveta je bila taka delitev lahka. Toda ko je Silvo začel tolmačiti in zagovarjati ta predlog v oddelku, je baje (vsega ni povedal v razgovoru) slišal marsikatero pikro.

"Ste torej prišli navskriž z delavci?"

"Ne bi tako dejal. Bili so to le nekateri glasovi."

"Ste jih uspeli pridobiti za svoj predlog?"

"Mislim da. Vsaj večino. Povedal sem, da bo kmalu prišel zobni tehnik in stomatolog, ki smo ju štipendirali, in da bi vse to nam nič ne koristilo, če ne preskrbimo še prostorov in opreme za nujno potrebno ambulanto."

"Kaj mislite prav o tej povezavi z delavskim svetom in kolektivom?"

"Mislim, da je to najvažnejša naloga članov delavskega sveta. Jaz sem to čutil že vseh 5 let, kolikor sem bil zraven."

Zbral in napisal: Karel Makuc

me je peklo in še danes sem prepričan, da sem takrat imel prav."

"Kdaj pa ste bili posebno zadovoljni?"

"Večkrat. Zlasti takrat, kadar se mi je na seji uprav. odbora ali delavskega sveta odvalil od srca kak prav težak kamen. Nekateri so me svarili in opozarjali na mojo slabo navado, da vse, prav vse povem in da vse preveč odkrito povem, kar mislim. Toda meni je zmeraj hudo, če nisem povedal vsega vsakomur tako, kot sem mislil. Težilo in mučilo me je, če sem kaj zadržal v sebi. Nisem se pa nikdar jezil ali bil užaljen, če me niso upoštevali, ali se ne ravnali po mojih mislih."

"Kaj pa vam je bilo najtežje?"

"To, da bi vsakogar pripravil do spoznanja, da so na sejah vsi enaki, da je treba vsakogar enako upoštevati, da tam ni visjih in nižjih. To mi je bilo največje uveljaviti v upravnem odboru in delavskem svetu."

Nisem govornik...

"V manjši družbi govorim, tudi na kakem manjšem sestanku se oglasim, tako pa... veste, nisem govornik!"

Tako je povedala 22-letna Olga Bajt v "Iskri". Na letošnjih volitvah so jo izvolili v delavski svet. V tovarni dela že 5 let. Bila je sindikalni poverjenik, organizirala je mladino in bila povsod, kot pravijo drugi, priljubljena, delovna, pridna.

Komaj je utegnila na kratek razgovor. Njeno mesto je namreč ob tekočem traku, kjer sestavljajo številčnike za telefonske aparate. Gibčni prsti delavke se s spretnostjo in naglavo stroja sučejo med kolesci, vijaki in — na koncu vrste — izpopolnjen številčnik. Samo še drobna kretanja in že je na aparatu, ki tako nenadoma zadobi pravo obliko končnega izdelka.

S kakšnimi svojimi mislimi ali predlogi delavcev se boste oglasili na prvi seji delavskega sveta?"

"Teh še nimam. Bom videla, kaj bo na dnevnem redu."

"Vas vzemirja ta odgovornost in dolžnost?"

"Ne! Ne vem, kako bi rekla. Vem, da hoče delati."

"Kakšno delo mislite?"

"Povezavo z delavci, povezavo med delavskim svetom in kolektivom. Delavcem je treba bolj in bolj tolmačiti delo in sklepe delavskega sveta, predloge, ki se pripravljajo in zbirati njihove pripombe. Posebno pa mladim delavcem."

"Kako mislite o opravljanju?"

mulirana. Prizadeti so se pritoževali in ostali delavci so jim dajali prav.

"Kramar, to zadevo moraš pa ti rešiti v delavskem svetu!" so govorili delavci in čakali izida, ki ga pa dolgo, dolgo ni bilo. Vse Kramarjeve prošnje in utemeljitve so bile bob ob ateno. Končno pa je vendarle uspel in delavci v njegovem obratu so bili zadovoljni. Raje so ga spet poslušali in upoštevali, naj je

Največ glasov

Stroj je z vso naglico sekal podplate za čevlje. V tovarni "Peko" gre povsod hitro. Franc Teran je komaj našel čas za kratek razgovor.

Na sedanjih volitvah je bil že četrtič izvoljen v delavski svet. Dobil je največ glasov. Delavci mu torej zaupajo.

"Vam je zmeraj uspelo prepričati delavce o pravilnosti sklepa delavskega sveta? Ste zmeraj uspeli uresničiti njihove zahteve, predloge in sugestije?"

Nasmejal se je. "Večkrat smo bili navskriž. Včasih sem jih

uspel o nečem prepričati, včasih ne. Včasih pa so imeli delavci bolj prav kot jaz. Moral sem priznati njihovo stališče."

"Kdaj so vas posebno »porazili« na skupni seji, da ste si zapomnili?"

"To se včasih zgodi! Nisem to imel za poraz. Vsaka glava ima svoje misel. Enkrat vem, da so me skritizirali. Slo je za izdatke za mladinske tečaje. »Samo da-jemo denar, izglasujemo, da se izplača, nič pa ne gledamo, če to kaj koristi. Mladinci, ki so se že vrnili s teh tečajev, niso doka-

gorenjski obveščevalni

MALI OGLASI

Prodajam prenosni stroj za izdelavo zidne opeke... Prodajam drvarnico, krito z opekami... Prodajam statorne zbirne na motorni pogon...

Zbrališče je v Selcih ob 8. uri zjutraj. Vabljeni tudi ostali! Vabi odbor ZB NOV Selca

OBJAVE

OBVESTILO Obveščamo cenjene potrošnike v Kranju in Trzinu, da bomo mleko prodajali v sredo 30. aprila popoldan za 1. maj...

OBVESTILO Obveščamo vse bivše borce Skofjaloškega odreda, da bo dne 1. maja ob 10. uri popoldne odkritje spominske plošče v Topoljah...

RADIO LJUBLJANA

Poročila poslušajte vsak delavnik ob 5.05, 6., 10., 13., 15., 17., 22. in 22.55 uri ter radijski dnevnik ob 19.30 uri...

TOREK, 29. APRILA

8.05 V narodnem tonu. 9.30 Slavni pevci in virtuozni vam pojo in igrajo. 10.10 Oprite sprejemnik!

SREDA, 30. APRILA

8.05 Pisana paleta. 9.00 Prof. dr. Mirko Rupel: Jezikovni pogovori. 10.10 Jugoslovska simfonična glasba.

ČETRTAK, 1. MAJA

8.00 Prvomajski proglas. 8.05 Delovni kolektivi čestitajo za Praznik dela. 9.00 Mladinska radijska igra - Valentin Katajev: Pristava v stepi.

PETEK, 2. MAJA

7.35 Vesela, poskočne in domače. 8.30 Vsem sije to majsko sonce (literarno-glasbena oddaja). 10.00 Zvone Kržišnik: Siroka ravnina cesta.

SOBOTA, 3. MAJA

9.00 Od melodije do melodije. 10.10 Listi iz albuma orkestrske lirike. 11.00 Pionirski tednik. 11.15 Domači zvoki izpod zelenega Pohorja.

OBVESTILO

20.00 Na večer pred Praznikom dela.

OBVESTILO

20.00 Na večer pred Praznikom dela.

PETEK, 2. MAJA

7.35 Vesela, poskočne in domače. 8.30 Vsem sije to majsko sonce (literarno-glasbena oddaja). 10.00 Zvone Kržišnik: Siroka ravnina cesta.

SOBOTA, 3. MAJA

9.00 Od melodije do melodije. 10.10 Listi iz albuma orkestrske lirike. 11.00 Pionirski tednik. 11.15 Domači zvoki izpod zelenega Pohorja.

NEDELJA, 4. MAJA

7.35 Iz opernega sveta. 8.00 Sportna reportaža: Nekdaj in danes. 8.45 Mladinska radijska igra - Gustav Morčinek: Suzanka in povodnjaki.

PRODAMO

- 1. Dva bobnasta sušilna stroja
2. Dva široka fularda
3. Dva ozka fularda
4. En okrogli egalizirni stroj
5. En merilno-dubirni stroj
6. En predgrevač vode (ekonomajzer)
7. En križno-navijalni stroj

OPOZORILO

VSEM GOZDNIM POSESTNIKOM IN UPRAVITELJEM GOZDOV Zapadli južni sneg v mesecu februarju l.l. je posebno v borovih gozdivih nižinskih predelih okraja Kranj povzročil z lomljenjem vrhov borovega drevja veliko škodo.

UPRAVA ZA DOHODKE

Obveščamo, da bodo v času prvomajskih praznikov na območju okraja Kranj vse trgovine obratovale takole: - v torek, dne 29. aprila in v sredo, dne 30. aprila 1953 bodo trgovski obrati odprti normalno kot vsak delavnik...

OBVESTILO

Vse potrošnike obveščamo, da bodo v času prvomajskih praznikov na območju okraja Kranj vse trgovine obratovale takole:

- 5. maja 1958 brivsko - frizerska stroka, gradbena stroka
6. maja 1958 kovinska stroka
7. maja 1958 oblakična stroka
8. maja 1958 lesna stroka
9. maja 1958 živilska stroka, prevozniki
10. maja 1958 usnjarska stroka
12. maja 1958 gostilne, svobodni poklici
13. maja 1958 vse ostale obratne stroke.

OBVESTILO

Vse potrošnike obveščamo, da bodo v času prvomajskih praznikov na območju okraja Kranj vse trgovine obratovale takole: - v torek, dne 29. aprila in v sredo, dne 30. aprila 1953 bodo trgovski obrati odprti normalno kot vsak delavnik...

GOSTIŠČA ZA PRVI MAJ

Ce občinski ljudski odbori niso dali drugačnih navodil za svoja območja ali za posamezna gostišča, veljajo tudi za letošnje prvomajske praznike prejšnji predpisi, ki predvidevajo za vsa gostišča neprekinjeno poslovanje za 30. april in 1. maj.

OPREMLJENO SOBO

za dva samska trgovska pomočnika potrebujemo s 1. majem 1958. PLAČA PO DOGOVORU. Ponudbe javiti takoj upravi »MERKUR« KRANJ.

Razpis

»Iskra«, tovarna elek-trotehničnih in finomeh-ničnih izdelkov Kranj sprejme pravnika v personalni službi. Pismene ponudbe z opisom dose-danje zaposlitve pošljite na navedeni naslov ali pa se osebno zglasite v personalnem oddelku tovar-ne. Nastop službe je za-želen takoj ali po dogo-voru.

Čevljarna »Storžič«

Visoko pri Kranju. Vsem našim poslovnim prijate-ljem in vsem delovnim ljudem ob Prazniku dela plamtče po-zdrave!

v celoti pospravljeno iz gozdov, obstoja nevarnost, da to drevje napade mrčes (lubadar), ki bi v ugodnih vremenskih prilikah še povečal škodo s tem, da bi napadel tudi ostala drevje. Da se izognemo nadaljnji škodi, opozarjamo gozdne posestnike, ki do danes še niso izdelali snegolomov v svojih gozdivih, naj to store takoj, najkasneje pa do 15. maja t.l.

Prav tako naj obelijo ves že posekani, še neobeljeni les bora in smreke, ki je vskladiščen na kamionskih cestah, dvoriščih in tako dalje. Posekano drevje, ki ga je napadel mrčes je treba oklestiti ter obeliti s panjem vred, nato pa lubje, veje in vrh sežgati. Za neizdelane snegolome po 15. maja t.l. bodo lastniki gozdov klicani na odgovornost in kaznovani po členu 12. »Odrdb-e o ukrepih proti škodljivemu mrčesu in nalezištvom boleznim na gozdnem drevju« (Ur. list LRS, št. 12-70/49 z dne 12. aprila 1949).

UPRAVA ZA GOZDARSTVO

UPRAVA ZA GOZDARSTVO OLO KRANJ. Srednja tehniška tekstilna šola Kranj - Primsko, bo prodala na javni dražbi v ponedeljek,

JAVNA DRAŽBA

Srednja tehniška tekstilna šola Kranj - Primsko, bo prodala na javni dražbi v ponedeljek,

UPRAVA ZA DOHODKE

Obveščamo, da bodo v času prvomajskih praznikov na območju okraja Kranj vse trgovine obratovale takole:

- 5. maja 1958 brivsko - frizerska stroka, gradbena stroka
6. maja 1958 kovinska stroka
7. maja 1958 oblakična stroka
8. maja 1958 lesna stroka
9. maja 1958 živilska stroka, prevozniki
10. maja 1958 usnjarska stroka
12. maja 1958 gostilne, svobodni poklici
13. maja 1958 vse ostale obratne stroke.

OBVESTILO

Vse potrošnike obveščamo, da bodo v času prvomajskih praznikov na območju okraja Kranj vse trgovine obratovale takole: - v torek, dne 29. aprila in v sredo, dne 30. aprila 1953 bodo trgovski obrati odprti normalno kot vsak delavnik...

GOSTIŠČA ZA PRVI MAJ

Ce občinski ljudski odbori niso dali drugačnih navodil za svoja območja ali za posamezna gostišča, veljajo tudi za letošnje prvomajske praznike prejšnji predpisi, ki predvidevajo za vsa gostišča neprekinjeno poslovanje za 30. april in 1. maj.

OPREMLJENO SOBO

za dva samska trgovska pomočnika potrebujemo s 1. majem 1958. PLAČA PO DOGOVORU. Ponudbe javiti takoj upravi »MERKUR« KRANJ.

Razpis

»Iskra«, tovarna elek-trotehničnih in finomeh-ničnih izdelkov Kranj sprejme pravnika v personalni službi. Pismene ponudbe z opisom dose-danje zaposlitve pošljite na navedeni naslov ali pa se osebno zglasite v personalnem oddelku tovar-ne. Nastop službe je za-želen takoj ali po dogo-voru.

Čevljarna »Storžič«

Visoko pri Kranju. Vsem našim poslovnim prijate-ljem in vsem delovnim ljudem ob Prazniku dela plamtče po-zdrave!

23. 4. ob 16. uri popoldne zidano hišico, ki je začasno služila za pisarniške prostore pri gradnji sole in sicer kompletne kakor stoji. Izklicna cena je 150.000 din. Prodajalo se bo pod pogoji, da kupec hišico podre in jo odpelje do 10. 5. Pravico do dražitve ima vsak, ki položi pred licitacijo varščino 10.000 din ter se izkaže, da je zmožen plačila. Hišica je primerna, da se prestavi in uporabi kot stanovanjska hiša.

JAVNA ZAHVALA

Zahvaljujemo se za uspešno operacijo in rešitev življenja naj-nega sina šefu zdravniku dr. Igorju Vetrju, dr. Rainerju in dr. Košmeljevi ter ostalemu strož-nemu osebju porodnišnice na Laborah - Tončka in Zmago Novak.

KINO

»STORŽIČ«, KRANJ: 29. aprila ob 16., 18. in 20. uri francoski barvni film »POT V RAJA«, zadnjič. 30. aprila ob 16., 18. in 20. uri premiera jugoslovskega filma »VRNIL SE BOM«. 1. maja ob 10. uri ameriški barvni film »POT V RAJA«, ob 14. uri amer. barvni film »OSAMLJENA PIŠTOLA«, ob 16., 18. in 20. uri jugoslovski film »VRNIL SE BOM«. 2. maja ob 10. uri mehški film »NE ZANIKAM SVOJE PRETEKLOSTI«, ob 14. uri ameriški barvni film »CLOVEK BREZ ZVEZDE«, ob 16., 18. in 20. uri jugoslovski film »VRNIL SE BOM« - zadnjič. 3. maja ob 16., 18. in 20. uri amer. barvni film »CLOVEK BREZ ZVEZDE«. 4. maja ob 10. uri ameriški barvni film »ROB ROY«, ob 14. uri sovjetski barvni film »DVANAJSTA NOČ«, ob 16., 18. in 20. uri ameriški barvni film »CLOVEK BREZ ZVEZDE«. 5. maja ob 16., 18. in 20. uri mehški film »NE ZANIKAM SVOJE PRETEKLOSTI«. 2. maja ob 17. in 19. uri amer. barvni film »CLOVEK BREZ ZVEZDE«. 3. maja ob 20. uri premiera sovjetskega barvnega filma »DVANAJSTA NOČ«. 4. maja ob 17. in 19. uri amer. barvni film »ROB ROY«. 5. maja ob 17. in 19. uri mehški film »NE ZANIKAM SVOJE PRETEKLOSTI«. 3. maja zaprt. 4. maja ob 18. in 20. uri francoski barvni film »POT V RAJA«. NAKLO: 30. aprila ob 20. uri ameriški barvni film »CLOVEK BREZ ZVEZDE«. 1. maja ob 16. in 19. uri ameriški barvni film »OSAMLJENA PIŠTOLA«. 2. maja ob 20. uri francoski barvni film »POT V RAJA«. 3. maja ob 20. uri amer. barvni film »ROB ROY«. 4. maja ob 17. in 19. uri sovj. barvni film »DVANAJSTA NOČ«. »RADIO«, JESENICE: 30. aprila do 2. maja italijanski film »SLEPO DEKLE IZ SORENTE«. 3. do 6. maja amer. barvni film »EDINA ŽELJA«. »PLAVŽ«, JESENICE: 1. in 2. maja jugoslovski film »SLAB DENAR«. 3. do 6. maja italijanski film »SLEPO DEKLE IZ SORENTE«. »ZIROVNICA: 30. aprila in 1. maja ameriški barvni cinem. film TRJE NOVČICI V VODNJA-KU«. 3. in 4. maja amer. film »OBŠOJENEC«. DOVJE - MOJSTRANA: 30. aprila in 1. maja amer. film »OB-SOJENEC«. 3. in 4. maja jugo-slovski film »SLAB DENAR«.

REŠEVALCE PRVOMAJSKJE NAGRADNE KRIZANKE OPOZARJAMO

na naslednje napake, ki so nastale v krizanki: pod »petrolejski bencin« je 5. črka L, medtem ko je v istem kvadratu pod »zviti« V; Namesto vprašanja »glagol« mora biti »slap«; zadnja črka »tovarna« v Trzinu je O, medtem ko je pravilna rešitev v istem kvadratu pod navpično »dar« I; v kvadratu »tovarna« v Trzinu upo-števajte, da je tudi vprašanje za navpično »japonska dolžinska mera«.

REŠEVALCE PRVOMAJSKJE NAGRADNE KRIZANKE OPOZARJAMO

na naslednje napake, ki so nastale v krizanki: pod »petrolejski bencin« je 5. črka L, medtem ko je v istem kvadratu pod »zviti« V; Namesto vprašanja »glagol« mora biti »slap«; zadnja črka »tovarna« v Trzinu je O, medtem ko je pravilna rešitev v istem kvadratu pod navpično »dar« I; v kvadratu »tovarna« v Trzinu upo-števajte, da je tudi vprašanje za navpično »japonska dolžinska mera«.

REŠEVALCE PRVOMAJSKJE NAGRADNE KRIZANKE OPOZARJAMO

na naslednje napake, ki so nastale v krizanki: pod »petrolejski bencin« je 5. črka L, medtem ko je v istem kvadratu pod »zviti« V; Namesto vprašanja »glagol« mora biti »slap«; zadnja črka »tovarna« v Trzinu je O, medtem ko je pravilna rešitev v istem kvadratu pod navpično »dar« I; v kvadratu »tovarna« v Trzinu upo-števajte, da je tudi vprašanje za navpično »japonska dolžinska mera«.

REŠEVALCE PRVOMAJSKJE NAGRADNE KRIZANKE OPOZARJAMO

na naslednje napake, ki so nastale v krizanki: pod »petrolejski bencin« je 5. črka L, medtem ko je v istem kvadratu pod »zviti« V; Namesto vprašanja »glagol« mora biti »slap«; zadnja črka »tovarna« v Trzinu je O, medtem ko je pravilna rešitev v istem kvadratu pod navpično »dar« I; v kvadratu »tovarna« v Trzinu upo-števajte, da je tudi vprašanje za navpično »japonska dolžinska mera«.

REŠEVALCE PRVOMAJSKJE NAGRADNE KRIZANKE OPOZARJAMO

na naslednje napake, ki so nastale v krizanki: pod »petrolejski bencin« je 5. črka L, medtem ko je v istem kvadratu pod »zviti« V; Namesto vprašanja »glagol« mora biti »slap«; zadnja črka »tovarna« v Trzinu je O, medtem ko je pravilna rešitev v istem kvadratu pod navpično »dar« I; v kvadratu »tovarna« v Trzinu upo-števajte, da je tudi vprašanje za navpično »japonska dolžinska mera«.

REŠEVALCE PRVOMAJSKJE NAGRADNE KRIZANKE OPOZARJAMO

na naslednje napake, ki so nastale v krizanki: pod »petrolejski bencin« je 5. črka L, medtem ko je v istem kvadratu pod »zviti« V; Namesto vprašanja »glagol« mora biti »slap«; zadnja črka »tovarna« v Trzinu je O, medtem ko je pravilna rešitev v istem kvadratu pod navpično »dar« I; v kvadratu »tovarna« v Trzinu upo-števajte, da je tudi vprašanje za navpično »japonska dolžinska mera«.

Avtobusna proga Primsko-Vrtaško

Podjetje »Avtopromet« Kranj je 17. februarja letos odprlo redno avtobusno progo Stratišče - Kranj - Primsko. Namen te proge je bil povezati obe predmestji med seboj in posebej s Kranjem, s čemer bi bilo ustrezno predvsem tistim, ki stanujejo dlje od svojih službenih mest. Mesečni obračuni pa so kmalu pokazali, da so prvotna pričakovanja zmotna. Tako je na primer obračun prometa za mesec marec ugotovil, da so avtobusi na tej progi prevozili 3648 kilometrov, medtem ko je izkupiček za vozovnice znašal 71.774 dinarjev. Seveda ta znesek še zdaleč ne krije stroškov, ki jih zahteva vzdrževanje te proge. Po izračunu znašajo ti stroški mesečno približno 510 tisoč dinarjev.

KRVODAJALCI GORENJSKE

Krvodajalska komisija pri Glavnem odboru RKS - Ljubljana vjudno prosi vse tiste krvodajalce, ki so darovali kri 5 in večkrat ter 10 in večkrat, da sporočijo svojemu Občinskemu odboru RK ustno ali pismeno do 5. maja 1958, kolikokrat in v katerem kraju so darovali kri. V prijavi naj navedejo svoj letni rojstni podatki tudi vsaj točni naslov. Občinski odbori RK naj pošljejo zbrane podatke Za-vođu LRS za transfuzijo krvi v Ljubljani, Zaloška cesta 2, najkasneje do 9. maja 1958. Podatki so potrebni zaradi porazdelitve srebrnih in zlatih značk transfuzijskim postajam za »Dan krvodajalcev«, ki bo dne 4. junija 1958.

OBVESTILO

20.00 Na večer pred Praznikom dela.

OBVESTILO

Obveščamo vse bivše borce Skofjaloškega odreda, da bo dne 1. maja ob 10. uri popoldne odkritje spominske plošče v Topoljah, na kraju smrti komandanta odreda Antona Vrhunca - Blaža Ostrovharja.

PETEK, 2. MAJA

7.35 Vesela, poskočne in domače. 8.30 Vsem sije to majsko sonce (literarno-glasbena oddaja). 10.00 Zvone Kržišnik: Siroka ravnina cesta.

SOBOTA, 3. MAJA

9.00 Od melodije do melodije. 10.10 Listi iz albuma orkestrske lirike. 11.00 Pionirski tednik. 11.15 Domači zvoki izpod zelenega Pohorja.

NEDELJA, 4. MAJA

7.35 Iz opernega sveta. 8.00 Sportna reportaža: Nekdaj in danes. 8.45 Mladinska radijska igra - Gustav Morčinek: Suzanka in povodnjaki.

OPREMLJENO SOBO

za dva samska trgovska pomočnika potrebujemo s 1. majem 1958. PLAČA PO DOGOVORU. Ponudbe javiti takoj upravi »MERKUR« KRANJ.

Razpis

»Iskra«, tovarna elek-trotehničnih in finomeh-ničnih izdelkov Kranj sprejme pravnika v personalni službi. Pismene ponudbe z opisom dose-danje zaposlitve pošljite na navedeni naslov ali pa se osebno zglasite v personalnem oddelku tovar-ne. Nastop službe je za-želen takoj ali po dogo-voru.

Čevljarna »Storžič«

Visoko pri Kranju. Vsem našim poslovnim prijate-ljem in vsem delovnim ljudem ob Prazniku dela plamtče po-zdrave!

Delovni kolektiv tovarne rastlinskih olj in oljnih izdelkov. OLJARICA Britof pri Kranju čestita vsem svojim poslovnim prijateljem in vsem delovnim kolektivom za Praznik dela - 1. maj

Vloga Prešernove brigade v narodnoosvobodilni borbi

Razgovor s predsednikom Okrajnega odbora ZB tov. Ivanom Bertoncijem-Johanom

Vprašanje: Okrajni odbor Zveze borcev NOB predvideva letos proslavo 15-letnice ustanovitve Prešernove brigade. Ali bi nam lahko povedali o tem že kaj natančnejšega?

»Naša organizacija, ki je tudi letos pobudnik za proslavo 15. obletnice ustanovitve Prešernove brigade, je v nekaj pretečenih letih organizirala vrsto proslav in manifestacij, ki so vse dobro uspeli. Čeprav je NOB že več kot 12 let za nami, so spomini na to še vedno zelo živni, tako da pritegnejo te manifestacije slehernega borca, aktivista, interniranca ter pripadnika narodnoosvobodilnega gibanja. Prešernovi brigadi, obletnici njene ustanovitve, pa namenimo posebno pozornost, ker je to prva in edina regularna vojaška enota z Goren-

mučenjem, streljanjem talcev, selitvami, požigi vasi itd. prišlo že poleti, predvsem pa v jeseni 1941, do zelo množičnega narodnoosvobodilnega gibanja, je vendar preteklo dve leti do ustanovitve prve brigade. Na to so vplivali nekateri specifični pogoji na Gorenjskem. Okupator se je loteval najrazličnejših ukrepov, samo da bi obdržal komunikacije, kj peljejo preko Gorenjske. Zaradi tega smo izgubili v težkih borbah že v letu 1941/42 mnogo borcev in aktivistov, s temi pa tudi najboljši kader, zato je gibanje tudi znatno oslabilo.

V teh pogojih pa so rasle partizanske enote od prvih partizanskih grup v juniju in juliju 1941, katere so povezovali vojni komiteji Jesenice, Kranj, ki so hitro prerasle v Jeseniško, Jelovško, Kranjsko in Trziško četo, v avgustu pa sta bila že organizi-

partizane, prav tako so se zelo razširile terenske organizacije in se utrdilo zaledje sploh.

Pomladi 1943. leta so Nemci začeli mobilizirati v nemško vojsko. V tem času je obstajal Gorenjski odred z nekaj manjšimi bataljoni. Terenska organizacija kakor tudi partizani so napravili vse, da bi fantje, pozvani v nemško vojsko, šli k partizanom. Partizanski bataljoni so začeli številčno rasti, ustanovljali so nove bataljone, tako da je do julija odred imel v svojem sestavu kar devet bataljonov in je bila nujno potrebna reorganizacija.

V juliju 1943 je bil v Davči pri Marinkovcu (pri Špehu) zbor Gorenjskega odreda z vsemi bataljoni; tu je 12. 7. štab II. operativne cone ustanovil brigado »Franceta Prešerna«. Prav tako je bil organiziran tudi Gorenjski odred ter prilagojen novim pogojem.

Brigada je takoj po ustanovitvi šla v ofenzivo. Pomembnosti ustanovitve se je kaj hitro zavedal tudi okupator. Vodila se je težka borba na Stirniku, Blegašu in najtežja v tem času pa na Žirovskem vrhu, ko je bila brigada v zvezi z bližnjo kapitulacijo Italije pozvana v Ljubljansko pokrajino, kamor je prišla 9. avgusta. V sestavu XIV. divizije se je udeležila Prešernova brigada vrste pomembnih akcij. Med drugim je razbila belogardijsko postojanko Turjak in zato postala udarna ter dobila priznanje od Glavnega štaba NOV in PO Slovenije.

Po vrnitvi nazaj na Gorenjsko je bila brigada v sestavu

dokumente in akcije brigade, priobčeli spomine borcev Prešernove brigade, literarne prispevke, ki spominjajo na brigado in gibanje na Gorenjskem. Ta zbornik naj bi bil opremljen tudi z originalnimi slikami brigade ter naj bi izšel v naslednjih nekaj letih.

Ker bo proslava 15-letnice ustanovitve Prešernove brigade na področju Skofje Loke, bo tudi letošnja številka Skofjeloških razgledov posvečena obletnici Prešernove brigade.

Prešernova brigada med pohodom

Bunker ob mostu

Praprotno, 14. oktober 1944. — Ostal bo za vedno neizbrisno v mojem spominu. Mrzla, meglena jesenska noč. Prve snežinke so se mešale v rahlo pršeči dež.

O Praprotnem sem takrat vedel le to, da je majhen zaselek na cesti sredi Selške doline. Tam, kjer se dolina tako zoži, da je komaj prostora za cesto in reko, so Nemci ob mostu postavili bunker, in se obdali s pasom žičnih ovir.

Kadar je Udarna brigada Franceta Prešerna v nočnih pohodih vdiral v kranjsko okolico, smo globoko pod seboj v koritu doline, kot v nekem drugem svetu, iz morja teme slutili sovražno gnezdo. Zlovesče oko potuhnjeno prežeče zveri, katero smo hoteli uničiti.

V neposredni bližini motnih luči smo se razšli, vsak s svojo nalogo, z orožjem nared. Neopazno

Vse naše misli so se strnile v uničujočo voljo, zdrobiti sovražnika. S strahovitim pokom so se razletavale naše mine ob železobetonu. Kamenje in bruna so letela po zraku. Bunker je ovil gost dim.

Nismo jim kar tako mogli do živga. Čas, ki se je prej vlekel, je sedaj pričel bežati. Nazadnje je bila žica prerezana. Strahovita eksplozija nas je pribila ob tla.

Zaviadala je mrtva tišina. Komandant Korl se je dvignil izza nasipa ob cesti, z brzostrelko, dvignjeno predse. »Juriš! naprej! Juriš!« Njegov silni, globoki glas je zadonel po vsej kotlini in pretresel vse, kar je bilo živega ob mostu. Z vseh strani smo se usuli k žičnim oviram in v prvem naskoku zavzeli pomožna odprta gnezda. Streljanje, kriki, stoki, detonacije, vse se je pomešalo v go-

kušal izvleči. Ugledali so naju in obsuli z ognjem. Obležala sva v majhni kotlini, tik za oviro kot mrtva. Toda Nemci so naju obsuli z granatami. Druga za drugo so eksplodirale ob nama. Omamljen in oglušen sem se potuhnil in zdelo se mi je, da padam nekam v temno sivo krvavo meglo, v kateri se vse vrti, izgublja svoj smisel in ugaša v norem črnem ponoru. Ne vem, koliko časa sva ležala.

Tomo je bil še enkrat zadet. Ko se je streljanje stišalo, sem ga za nogo vlekel stran od nevarnosti. Ob likvidiranem bunkerju pa sem z grozo ugotovil, da sva ostala sama. Naši, ki jim je zmanjkalo razstreliva, so se umaknili.

Rahla svetloba bližajočega dne se je razlila po zamegljeni kotlini. Strelji iz bunkerja so utihnili. Tomo je vzdihoval v smrtnem boju. Spet sem si ga naložil na hrbet in

Borci Prešernove brigaded med počitkom

ske, ki je v sestavu NOVJ in JLA z ostalimi brigadami in divizijami odigrala svojo častno vlogo. Najprej je bila v sestavu enot II. operativne cone, zatem, ob kapitulaciji Italije v sestavu XIV. divizije in končno v sestavu IX. korpusa na Gorenjskem in Primorskem do osvoboditve. S to proslavo hočemo počastiti tudi veliko in slavno obletnico bitke, ki so jo vodile glavne sile naše NOVJ skupaj z vrhovnim štabom in tovarišem Titom v Sutleski prav tako pred 15 leti.

Čeprav je na Gorenjskem zaradi strašnega terorja, ki ga je počenjal okupator z zapiranjem,

rana Kranjski in Cankarjev bataljon. Slednji je obstajal do pomladi in odigral s svojimi akcijami pomembno vlogo ne samo za Gorenjsko, pač pa za gibanje v Sloveniji sploh. Čeprav si je izkušnje glede načina boja z mnogo močnejšimi silami šele pridobival, je pozimi že s svojim obstojem dokazal, da je možno premagati tudi največje težave.

4. aprila 1942 je bila organizirana prva grupa odredov. Pod njenim vodstvom sta bila tudi Gorenjski in Kokrški odred, ki sta kljubovala celo leto 1942 nemškimi ofenzivnim akcijam. Mnogo naših tovarišev je stopilo v

IX. korpusa v stalnih borbah tako na Gorenjskem in Primorskem ter je zadajala hude udarce tako okupatorju kakor tudi domačim izdajalcem in končno 1. maja 1945 začela korakati v Gorico in jo naslednji dan tudi zavzela.

Vprašanje: »Kako ocenjujete vlogo, ki jo je Prešernova brigada odigrala v razvijanju narodnoosvobodilnega gibanja na Gorenjskem?«

»Vloga, ki jo je Prešernova brigada odigrala v razvijanju narodnoosvobodilnega gibanja na Gorenjskem je bila prav gotovo zelo pomembna, ne samo v vojaškem, marveč tudi v moralno-političnem pogledu.

Poleg tega je v tem času obstajal tudi Jeseniško-bohinjski odred in Kokrški odred, ki sta v zgornjem delu Gorenjske opravljala osvobodilno poslanstvo. Na področju Kamnika pa so često udarjale tudi enote IX. operativne cone.

Da bi bila vloga in pomembnost Prešernove brigade čim bolj poznana, je Okrajni odbor Zveze borcev dal pobudo za izdajo zbornika. Ta naj bi zlasti prikazal razvoj partizanskih formacij na Gorenjskem do ustanovitve Prešernove brigade, obravnaval

smo obkolili bunker. Obroč se je zoževal. Grobno, negotovo tišino je motilo le igrivo brezskrbno šumljanje reke. Mi, ob obrežju reke, smo prišli do žičnih ovir. Pred našimi začudenimi očmi se je razpotegnil most in cesta, ki se je izgubljala v temo ozke doline. Pred mostom pa je stražila utrdba. Temna gmoča glavnega bunkerja je bila podobna mračni ogromni lobanji, pogreznjeni v zemljo.

Pod slepečo lučjo je zaspano korakal stražar. Prilepljeni v blatno brozgo nismo čutili mraza. Napetost je rasla. Čas se je ustavil. Nemir pred prvim strelom.

Desetina smrti je poizkusila presenetljivo napasti. Fant, ki jih je vodil, se je ležal na hrbtu, ravno dušno lotil ščipanja žice. Pol poti je bilo že pripravljeno, ko se je Nemeč vznemiril.

»Halt! Wer da?« je zavpil. Noč je grobno molčala in nebo je rosilo. Usodni trenutki so potegnili vse v negotovost. Čakali smo, s skrivljenimi prsti na petelinah orožja.

Ko je naš znova začel, je Nemeč užgal, a že je tudi padel, prerežetan od naših rafalov.

Iz bunkerja smo zaslišali šum, vrvenje, nemška povelja, psovke, kletve in roj trepetajočih raket je razsvetlil okolico. Iz črnih lukenj utrdbe se je usula toča svetlečih izstrelkov. Dolino je napolnilo gosto streljanje. Bilo je tako, kot bi se podirali ogromni skladi teme iz vesolja.

Navallili smo z vseh strani v bližino. Zemlja je škropila pod snopi krogel. Luči so se razletele in bunker ob mostu je objela tema. V tem peklenskem ognju pa je desetina smrti naprej rezala žico.

stem, zadušljivem smodu. Nekaj naših se je ustavilo ob železobetonu. Ogromen minerc je s kolom bil po mitraljezi. Nemci pa so po skrivnem rovu napravili izpad z ročnimi bombami, da smo se spet morali umakniti.

Nekaj trenutkov je bilo vse mirno. Zaman smo jih pozivali na predajo. Spet smo začeli napadati. Bacač je sekal v železobetone, potem je strelec obležal krvav ob svojem orožju, toda boj se je nadaljeval zagrizeno, trdovratno in premišljeno.

Ze proti jutru se je komandant Korl odločil za poslednji, odločni napad. Mineraci so skozi žico privlekli k bunkerju zadnjo težko mino. Komaj so se umaknili in smo glave potisnili v brozgo, je gromozanska eksplozija zahrumela v ozračje in nas oškropila z zemljo. V svesti, da se je bunker razkral, smo navallili v žice. Sredi žičnih ovir, pa so nas osvetlile rakete. Pred seboj smo ugledali cevi mitraljezov. Mina ni dejstvomala pravilno. Kdor je uspel, je padel med žice, raztrgane od granat in pritisnil glavo k tlom.

Tik ob meni je bolesto kriknil obveščevalni oficir Tomo in se zrušil v žice. Borni ostanek še živih Nemcev je spet navallil z bombami. Znašli smo se v strahovitem ognju in eksplozijah, brez učinkovitega razstreliva in morali smo se umikati in pustiti bunker, ki bi lahko z eno samo mino postal grob in razvalina, nerazdejan.

Ranjeni obveščevalec Tomo je obešen v žični oviri pretresujoče klical na pomoč. Pognal sem se k njemu, si ga naložil na hrbet in ga

Med borbo za Železnike 1944. leta

ga vlekel po razmočeni njeni. Bil je težak. Kojena so se mi šibila in čutil sem, kako mi na hrbtu pronica njegova kri skozi obleko in kako postaja topel madež vse večji. Ob obrežju reke sem srečal dva naša, ki sta prišla za zaostale. Pomagala sta mi ga obvezati. Toda bilo je prepozno. Hrabri obveščevalec Tomo, ali Poljski, kot smo mu pravili, mi je umiral v naročju. Bil je eden izmed drznih, ki so požgali bencin v Postojnski jami in izkazal se je tudi v drugih mnogih sabotažnih podvigih. Predno je izdihnil, je v agoniji nekaj govoril po poljsko. Žal mi je bilo, da ga nisem razumel. Morda se je poslavljaval od matere, in svoje dalje domovine. Tako mi je postalo hudo zanj, da bi zajokal. Toda vojna je v oči že davno posušila solze. Le zobe sem stisnil in mu položil dlan na mrtvo, orošeno čelo. Bil sem majheh in neogljjen, proti smrti, ki je osteklenila pogled njegovih mladih oči.

Ob brvi, kjer preko potoka zavije pot proti Mohorju, smo ga zagreblili.

Nas je gozd sprejel v svoje okrilje. Na Mohorju se je četa sešla. Objemali smo se in se nekam čudno smejali. Bili smo umazani, blatni, krvavi, razcapani in opraskani od žic, prepadenih in zaspnih obrazov. Ranjenci so bili že obvezani, pet naših pa je za vedno ostalo tam spodaj v meglenem peklu.

Po dolhni so se vlačile megle, skozi žile v zastorih sivih oblakov je posijalo sonce na gofo mokro drevje. Nekaj vzvišenega in pretresujočega je bilo v naših srcih. Nekaj takega, kar človek redko občuti in nikdar ne pozabi. Nekaj, kar je močnejše od jekla, ognja in smrti.

S smučkami čez plot

Stane Rozman je kot Prešernovec doživel toliko žalostnih, veselih, črnih in lepih dni in dogodkov, da je oni dan, ko smo ga poiskali na Jesenicah, precej dolgo razmišljaj, kaj naj pove.

»Ali bi radi slišali kako zgodbo o športu?« je dejal in se nasmehnil.

»Tudi prav. Kar na dan z besedo.«

»V našem drugem bataljonu nas je bilo več smučarjev,« je začel in iz nasmeha na obrazu je bilo razbrati, da ima s to športno zgodbo nekaj veselega za bregom. »Zelo smo se razveselili, ko nas — menda je bilo to januarja 1945 (je dejal počasi in razmišljaj o točnejšem datumu) — obvestili, naj se pripravimo za smučarsko tekmovanje. Organizirala ga je XXX. divizija. V Cerknem se nas je zbralo precej smučarjev iz Prešernove in drugih brigad. Mislim, da nas je bilo kar 9 skupin, v vsaki skupini pa so bili 4 tekmovalci. Proga za tek z ovirami in streljanjem med smukom je bila dolga morda kakih 5 km.

Med partizani-smučarji so bili nekateri pravi smučarski asi. Moja skupina je hudo zaostajala. Nismo imeli pravih smučk, bili smo brez treninga... Eden mojih je pred zadnjo oviro omagal. S smučkami je bilo treba čez plot. Bil je upehan, samo prijel se je za plot in kar obvisel na njem, nikamor več ni šlo. Takrat pa jaz s palico, lop, po zadnji plati. Ni vedel ne kdo, ne kaj, še ozrl se ni, kar vrglo ga je čez plot. Na cilj smo prišli prvi! Tam sem pravil o vzpodbudi pred plotom. Vsi smo se tako smejali, da so nam kar solze zalivale oči. Tudi on se je krohotal.«

»Ali se še spomnite, kdo je bil?«

»Tega ne bi rad povedal. Lahko bi mi zameril,« je dejal Rozman. Povem pa to, da so nas kot zmagovalce povabili v štab, kjer nam je komandant Karel Leskovic dal postreči s tako fiziološko juho, da še nikdar nisem jedel tako dobre. Vsaj takrat se mi je zdelo. Vsak od nas je prejel tudi 20 cigaret, jaz pa sem kot vodja zmagovalne ekipe dobil brzostrelko.

K. M.

Citre na Čepuljah

»Najbolj se spominjam na citre v hajki na Čepuljah,« pravi Anica Krelj. Našli smo jo doma med otroci in gospodinjstvom delom.

»Bilo je to zadnje zime, 1944-45, morda decembra ali januarja, ne vem več,« je dejala. V mrzli noči se je III. bataljon Prešernovcev vračal iz Bitenj nazaj na Čepulje. Vsi borci so bili obloženi s potrebščinami za življenje — hrano, obleko in drugim. Zmrzel sneg je škripal pod nogami in se včasih udril do pasu pod težo obloženih borcev. Morda je bilo že štiri zjutraj, ko so upehani prišli na Čepulje, vendar sta utrujenost in zaspanost hitro minila ob zvokih lepih, velikih citre, ki so jih tudi tisto noč prinesli iz doline.

Zjutraj okoli 9. ure so se odpravili naprej. Vse so naložili znova v nahrbtnike in oprtače, le citre so ostale. »Jaz jih bom nosila, samo da boš še tako lepo igral nanje,« je dejala Anica komandantu bataljona, ki je bil vnet citraš. Toda kmalu, ko so se odpravili po ozki gazi naprej, je zaropotalo. Z

vseh strani so se vsipale »dumdumke«. Borci so se razkropili in si poiskali zaklonišče kot bi pihnil. Tudi Anica z nahrbtnikom in citrami v rokah je planila v sneg in se skušala zavarovati. Sledila je borba Umiki na položaju, juriš! Spet nazaj, naprej! Po snegu so se valjali nahrbtniki, tudi nekaj trupel sovražnikovih je negibno ležalo in in ozračje je smrdelo po smodniku. Sovražnik se je umaknil v dolino: Prešernovci so se spet zbrali, se prešteli. Prvo in najvažnejše vprašanje pa je bilo: Kje so citre, kaj je z njimi? Vsi so se čudili Anici. Ni jih izgubila, ali odložila, tudi razbila ne. Ves čas borbe jih je skrbno nosila s seboj, morda podzavestno.

»Potem je bilo še toliko hajk, borb, mraza, lakote — težkih, težkih dni. Toda vedno, ko smo se zbrali, je komandant zaigral na citre. Mi smo peli ali plesali in zmeraj smo se spomnili na tisto hajko s citrami na Čepuljah, se nasmejali in pozabili, da smo lačni, trudni in premrzli,« je dejala Anica.

K. M.

Prešernova brigada na Primorskem

Tone Svetlina

Spomlad na avto cesti

Letojsnja pomlad je nekaj drugega, nekaj novega. Ni podobna pomladim ostalih let. Razgibala je mlada življenja.

Take pomladi — čeprav se vreme precej kuja — tudi v krajih,

za 8 brigad, za 960 ljudi, napeljati 700 metrov dolg vodovod, zgraditi pot do naselja. Vreme pa nam je vseskozi nagajalo. Naša baraka je bila sprva brez peči in tudi brez šip, tako da je sneg neslo kar sko-

lo treba zložiti, iskali prostovoljce, so se vedno javili vsi. Na hrbtu so znosili lesenitne plošče ponoči s ceste po vlažnem razmočenem hrbu v naselje.

NASELJE VSEH NARODOV JUGOSLAVIJE

V začetku aprila je naselje še bolj oživilo, postalo je kot na mravljišču. Prišli so novi brigadirji iz Prizrena, Kumašovega, Novega Sada, Ogulina, Banje Luke, Sente in Koprivnika. Kako pestra družina! Zbrali so se iz vseh republik — samo iz Črne gore ni brigade, je hitro pristavil nekdo. »Vendar so posamezniki. In dobro se razumemo. Spoznavamo navade in način življenja enih in drugih. Končno pa — saj tudi naša brigada pravzaprav ni popolnoma »gorenjska«. Pogledali so mladega člana štaba Blagoja Zubiča — iz Hrvaške je, toda že več let je zaposlen v »iskri«. Komandirja I. in II. čete tudi nista Slovenca. V Škofji Loki sta služila vojaški rok, potem pa sta se, ne da bi prej odšla domov, prijavila za brigado. Stojan Filipovič in Vukman Jovičič imata po 21 let. Pravijo jima Suljo in Fičo, dobro se razumejo in vsi jih imajo radi, ker sta dobra tovariša, dobra delavca in — tudi dobra komandirja čet. Ko smo se menili o njunem življenju, sta mi povedala, da jima ni žal, da sta se prijavila za brigado in še dostavila: »Pa ne mi slite, da nama je morda dolgčas. Tako so mi povedali tudi drugi, s katerimi sem govorila.

»No, le cigarete pogrešamo,« so dejali, kot da bi jih te besede že dolgo tiščale. »To je največje zlo. Odvaditi se pa ne moremo. Najbolj se razveselimo obiskov tistih ljudi, ki nam prinesejo cigarete.

»Marjan, daj komandantu en dim, da bo laže govoril,« je v šali dejal Franci.

»VSI SO PRIDNI«

Rada bi govorila z nekaterimi najpridnejšimi brigadirji, sem zaupala mladim štabovcem. Dolgo so molčali, dokler niso soglasno po-

vedali — »To bo težko. Vsi so pridni, vsi delajo, razen samo nekaterih, zelo redkih izjem. Teško je povedati, kdo je najbolj pridni, ker bi delali krivico drugim. Če se ne bi vsi trudili, ne bi mogli doseči takih uspehov.

Ko sem opazovala mlade graditelje, ki so stali v stroju, sem opa-

vsak način je hotel z nami, pa smo ga vzeli s seboj. Tričetr brigadirjev ima namreč manj kot 19 let. Najmlajši imajo po 15 in takih ni malo.

KARLO FON:

»OSTAL BOM V BRIGADI«

Med temi najmlajšimi je tudi Karlo Fon z Bleda. Ko sem gledala njega in njegove mlade sotovariše, si nisem bila takoj na jasnem, kakšni so delavci. Za nekatere se mi je zdelo, da niso nič kaj fizično krepki. Delo pa...

»Ne ne, delo ni pretežko, mi je povedal mladi Karlo. »Lepo je tu in ni mi dolgčas.

fantiča. V brigadi mu je všeč in — »želim, da bi lahko do konca ostal tu, da bi odšel z zadnjo brigado domov.«

»Si še česa želiš?«

»Da, rad bi naredil traktorski tečaj.«

Upajmo, da bo Karlo dober traktorist — šofer, da se bo vrnil s mnogimi novimi izkušnjami. Mnogo uspehov Karlo, pričakujemo, da boš tudi ti med udarniki!

POSTALA BI BOLNIČARKA

Kristina je ravno stregla pri kosilu svojim tovarišem.

Na delovnem sestanku štaba: katera četa bo danes dobila prehodno zastavico...

kjer prebivajo mladi brigadirji, ki gradijo novo cesto Bratstva in edinstva, še ni bilo. Ni je bilo niti v Prilipi pri Brežicah, kjer prebiva gorenjska brigada »Staneta Žagarja«.

Tudi tokrat, ko sem jih obiskala, mladi brigadirji niso počivali.

»Treba je še do konca urediti naselje, blata je preveč, nasuti je treba pesek okoli barak,« so mi pripovedovali. Komandanta Sreča, njegovega namestnika, vedno namejanega Francita Babnika, sekretarja brigade Marjana in Blagoja, ki skrbi za ideološko - politično delo, sem našla ravno pri pogovoru o bodočem delu. Pravkar so sklenili, da mora vsak član štaba svoje obveznosti narediti po delu na trasi, da bodo začeli sedaj tekmovati med četami, da...

Mladinska delovna brigada »Staneta Žagarja« z Gorenjske je odšla na delo v začetku marca in je bila do dne 20. aprila proglašena za dvakrat udarno. Konec meseca aprila se bodo brigadirji in brigadirke vrnili domov na Gorenjsko. K doseženemu uspehu jim z veseljem in ponosom čestitamo!

Obrazi teh fantov so bili zagoreli, roke spokane od mraza in dela. Ni bilo treba čakati in povpraševati, kako jim gre, kako delajo, kako se počutijo.

»V začetku ni bilo lahko. Ko smo prišli v naselje, je bilo treba še vse urediti — postaviti barake

Suljo in Fičo sta si dobra tovariša, toda pri delu, kadar gre za tekmovanje, tudi huda konkurenta. Nihče noče, da bi bila njuna četa zadnja.

Na hriščku ob cesti v vasi Prilipa je zrastle celo naselje desetih lično urejenih barak. Le kje je čutili več življenja kot tu, kjer prebiva okoli 960 mladih ljudi.

Delo na trasi se je začelo. Pridnim rokam pomagajo tudi stroji.

Lopate so večje od njih! Toda oni zmagujejo! Njihove roke so krepkejšje. Večkrat so verjetno užaljeni, ker jih starejši tovariši kličejo za »ta males«. Toda z delom dokazujejo, da so jim enakovredni.

zila med njimi mnogo mladih 15- in 16-letnih obrazov.

»Da, verjetno smo najmlajša brigada,« mi je pojasnil komandant Srečo. »Povprečna starost je 18 let, toda povedati moram, da je tu všteti tudi 53-letni brigadir. Na

Karlo je brez staršev. Ze v rani mladosti je ostal sam in se sam spoprijel z življenjem. Zato ga zna

15-letni Karlo ve, kaj hoče

»Všeč mi je tu. Nič hudega nisamo da bi bilo vreme že lepše, da bi laže delali.«

»Kristina je ena najpridnejših v prvi četi,« je k temu pristavil še njen komandir. Kristina, le tako naprej!

Razen dela ima skoro vsak brigadir še druge želje in cilje. Kako ne, saj so še vsi tako mladi. An-

Tekne pa vedno dobro — čeprav je bilo tokrat le zelje.

golca Slamičeva bi rada naredila bolničarski tečaj in se zaposlila kot bolničarka. Tone Kumer bi rad naredil avto-moto izpit in se potem zaposlil. Takih je še veliko. Vsi bi se radi mnogo naučili, mnogo vedeli in znali.

Te je tudi edina in najboljša pot k uspehu. Sedanjim uspehom se bodo tako pridružili še novi. Brigadirji bodo tako lahko odšli domov polni izkušenj in ponosni, da so tudi oni sodelovali pri gradnji velike jugoslovanske magistrale, pri veliki manifestaciji jugoslovanske mladine, da je v teh skupnih naporih tudi del njihovih. Kmala jih bodo zamenjali drugi brigadirji.

Srečno, mladi brigadirji, srečno mladi graditelji!

Lj. Jeglič

Slike: F. Perdan

PRVOMAJSKI KAZIPOT

Nekateri se bodo koj spočetka uprili. »Kaj bi z Gorenjsko. Te smo že sili. Tod prebivamo že od rojstva. Obiščimo rajši morje!« — Nikar tako! Če bomo imeli za prvi maj srečo, bomo tudi to pot doživeli vtise, ki nam jih sicer nudi le pogled z morske obale. Potrudimo se na Jošta in naš trud bo stotero poplačan. Glej sliko! Kaj ni Smarjetna gora kot otoček, ki se dviga iz meglenega morja med Joštom in Kamniškimi planinami? Pod meglenim morjem počiva Kranj kot potopljena Atlantida.
(Foto: L. Berjak)

Prvi maj že trka na duri. Še dan, dva in ljudje bodo polni nemirnih pričakovanj otresli s čevljev mestni prah in pobiteli v naročje cvetoče narave. Poiskali bodo razvedrila in sprostitve v naravnih lepotah, in teh na Gorenjskem zares ne manjka. Kam torej? Glejte — prav to je tisto uprisanje, ki dela ljudem pa tudi naši fotoreportaži preglavice. V hudo zadrego nas spravlja.

Pa utegne kdo reči: »Če ne moreš izbrati primerne kraja za prvomajski izlet, pa ostani doma!« — No, če ni boljših predlogov, naj raje tisti, ki to predlaga, zloputne usta. To pa res ne gre, da bi ob tem največjem prazniku delovnega ljudstva ostajali doma. Le pogumno ven, pa kamorkoli. Prepričani bodimo, da svoje odločitve ne bomo obžalovali. Kamorkoli nas popelje pot, povsod na

Gorenjskem bomo našli kraj, čigar prirodne mikavnosti bodo storile naš izlet še prijetnejši.

Da bo izbira hitrejša, naj služi naša prvomajska fotoreportaža kot kazipot iz zadrege. Glejte šmenta — spet smo trčili ob novo zadrego: kako naj spravimo vse prirodne bisere Gorenjske na eno samo stran časopisa. No, nič ne del! Nekaj malega bomo že utesnili na ta prostor. Da bo naše posvetovanje zabavnejše, si ga zamislimo kot fantazijsko popotovanje po Gorenjski. Na pot torej!

Zdaj pa obiščimo kraljestvo Storžičal! Kdo ne pozna Preddvora pri Kranju in njegove čudovite okolice! Jakob, Zaplata, Bašelj, Trstenik in drugi kraji nam bodo še dolgo ostali v spominu. Pokrajino, kakršno prikazuje naša slika, bomo srečavali na vsakem koraku.
(Foto: L. Berjak)

Ker je sneg že pobralo, bodo ljubitelji bele opojnosti morda prišli na svoj račun ob pogledu na opojno dišeče bele poljane narcis na Črnem vrhu, Javornškem rovtu in Plavškem rovtu nad Jesenicami. Seveda le v primeru, če se ni letos pomlad v teh krajih le preveč zakasnila.

Če nam pogleda na Kranj in kranjsko polje ne bo zastiralo megleno morje, se bomo lahko čudili lepotam v dolini. Pa utegnejo nekateri spet godrnjati: »Če je v dolini tako lepo, kaj bi potlej rinili v hribe.« — Ti ljudje bodo rajši ostali kar v Kranju, čigar okolica je kot ustvarjena za poledneve in celodnevne izlete. Ste že bili v slikoviti soteski Save v Drulovki? Obiščite jo — ne bo vam žal!
(Foto: L. Berjak)

Če se bomo na poti na Jošt za trenutek ustavili in se ozrli v dolino, bo ležalo kranjsko polje pred nami kot na dlani.
(Foto: L. Berjak)

Mnogi bodo povezali svoj prvomajski izlet z obiskom krajev, ki so si zagotovili v zgodovini NOB častno mesto. Za te kraje pa res nismo v zadregi. Saj skoraj ni gozda, ravnice, gore in poti na Gorenjskem, kamor ne bi stopila partizanska noga. Če pa te privede pot do Podljubelja, postoj pred spomenikom francoskih internirancev, ki so kot žrtve nemškega nasilja, končali v tamošnjem taborišču.
(Foto: L. Berjak)

Kam pa pojdejo Jeseničani za 1. maj? Prav gotovo bodo ostali zvesti svojim tradicionalnim majskim izletom, predvsem na Mežakljo, na Poljane in na Javorniški rov nad Jesenicami. Te kraje je namreč obiskovala jeseniška Svoboda že pred vojno. Kakšno vlogo so odigrali ti kraji med NOB, menda ni treba posebej poudarjati. Naša slika kaže počitniški dom Zvezarne Jesenice na Mežaklji, kjer si bodo lahko izletniki »privežali« dušo.
(Foto: Franc Torkar)

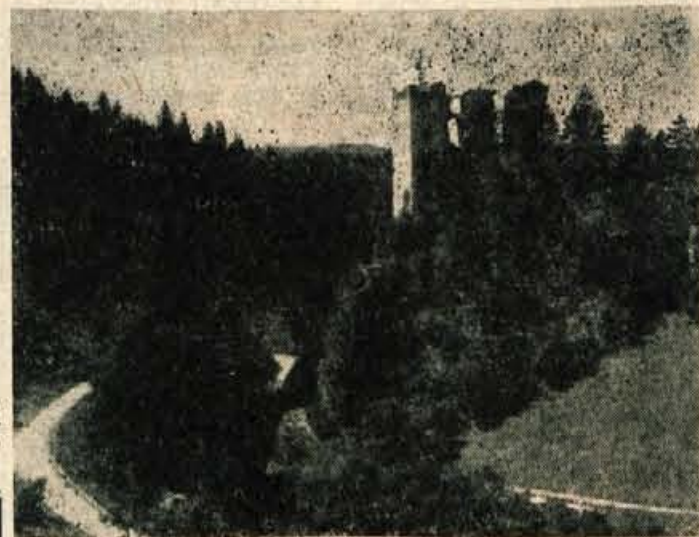

Kdor pa pojde dalje proti severu, se bo lahko do mile volje navduševal nad lepoto gorskih velikinov Martuljkove skupine. — Drugim bo bolj po godu Seiška ali Poljanska dolina, pa Zbiljske jezere in še vrsta mikavnih krajev, ki so bogato posejani po Gorenjski.

Tisti, ki so dobri v nogah, se bodo morda odločili za Krvavec, ostali pa, ki ljubijo udobnost, se bodo »potrudili« z avtobusi na Jezersko. Visokogorska pokrajina, ki jo kaže slika, jih bo stoterno poplačala za trud.

Ste že slišali za slap Sum in toplice v Besnici pri Kranju? Sedimo na kolo. Komaj 8 km loči Kranj od tega skritega naravnega bisera. Slišite bobnenje? To je gorska rečica, ki se prebija skozi romantično gozdno pokrajino. Njen tok se prelomi le na skalni previsi in se spremeni v 5 m široko vodno zaveso, ki pada 20 m globoko v prepad. Streljaj od tod bomo našli tudi toplice.

»Tam, kjer murke cveto...« začne pesem, ki opeva pokopališče talcev in Lambergov grad Kamen v Dragi pri Begunjah. Menda ni primernejšega kraja za prvomajski izlet, kot prav dolina Drage.

S. SKUFCA

Vse je pripravljeno: dobra volja načrti in - če nam vreme ne bo nagajalo, tedaj nasvidenje v enem izmed krajev naše Gorenjske.

Odgovorni smo za kulturno rast našega človeka

Paberki s posvetovanj prosvetnih društev in okrajnega Sveta Svobod —
Izobraževalno delo - težišče naših prizadevanj

Sestanki Okrajnega Sveta svobod in prosvetnih društev z vodilnim kadrom naših prosvetnih društev, ki so v zadnjem mesecu zajeli vseh 11 občin, so končani. Na teh sestankih, ali točneje povedano, na teh posvetih so obravnavali predvsem dramsko dejavnost in vse obrobne probleme, ki spremljajo življenje in delo naših amaterskih igralskih druščin.

Namen tega zapiska je znova opozoriti na nekatere znane in že večkrat obravnavane probleme naše kulturno-prosvetne politike. Vzporedno s tem pa bi želeli obravnavati te probleme s stališča zahtev in potreb delavskega razreda.

V nemajhnih zadregi sem, kajti vseh številnih misli, ki so se porajale na teh posvetovanjih,

dobo o društveni dejavnosti.

Ena prvih ugotovitev, ki velja za večino igralskih druščin, je bila ta, da materialni problem ni tisto, kar predvsem duši njihovo dejavnost. Brez pretiravanja: mnogo pomembnejša težava, jo oplenititi in oplajati z etičnimi vrednotami.

Niso pa redki primeri, da nekatera društva hlatajo po dramskih delih, katerim niso kos. Seveda tudi take ugotovitve zgreše svoj pravi smoter, saj ne pomenijo drugega kot brezplodno izgubljanje časa.

Posveti so dalje opozorili na pojav, da je programska politika igralskih druščin ponekod odvisna zgolj od okusa posameznikov. Seveda grozi nevarnost, da tak izbor dramskih del pogosto zaobide duhovne potrebe našega človeka. Vendar je Svet Svobod našel rešitev tudi za to perečo vprašanje. Dramskim druščinam, ki jim bo sestavljanje repertoarja povzročalo preglavice, bo z nasvetom priskočil na pomoč Svet Svobod, kolikor ne bodo pred tem našli ustrezne pomoči pri občinskih svetih Svobod in prosvetnih društev. Poslej se bodo društva pri sestavljanju repertoarja s pridom posluževala seznama dramskih del, ki ga je pred kratkim izdal Prosvetni servis.

Posvetovanja so tudi ugotovila, da se nekaterih igralskih druščin polšača malodušje. Spričo nezanimanja občinstva za dramske uprizoritve upada tudi zanimanje za dramsko delo. Tu pa v prvi vrsti trčimo v vprašanje kvalitete uprizoritev in posredno v

stii sodobnega človeka. Razumljivo je, da kulturna politika izgublja v takšnih primerih svoj pravi smoter: zadovoljevanje duhovne potrebe človeka in oblikovati njegovo duhovno podobo, jo oplenititi in oplajati z etičnimi vrednotami.

Niso pa redki primeri, da nekatera društva hlatajo po dramskih delih, katerim niso kos. Seveda tudi take ugotovitve zgreše svoj pravi smoter, saj ne pomenijo drugega kot brezplodno izgubljanje časa.

Posveti so dalje opozorili na pojav, da je programska politika igralskih druščin ponekod odvisna zgolj od okusa posameznikov. Seveda grozi nevarnost, da tak izbor dramskih del pogosto zaobide duhovne potrebe našega človeka. Vendar je Svet Svobod našel rešitev tudi za to perečo vprašanje. Dramskim druščinam, ki jim bo sestavljanje repertoarja povzročalo preglavice, bo z nasvetom priskočil na pomoč Svet Svobod, kolikor ne bodo pred tem našli ustrezne pomoči pri občinskih svetih Svobod in prosvetnih društev. Poslej se bodo društva pri sestavljanju repertoarja s pridom posluževala seznama dramskih del, ki ga je pred kratkim izdal Prosvetni servis.

Posvetovanja so tudi ugotovila, da se nekaterih igralskih druščin polšača malodušje. Spričo nezanimanja občinstva za dramske uprizoritve upada tudi zanimanje za dramsko delo. Tu pa v prvi vrsti trčimo v vprašanje kvalitete uprizoritev in posredno v

VPRASANJE AMATERIZMA

Uprizoritve, ki dosegajo primerno kvaliteto raven, so ponavadi tudi dobro obiskane. Da je temu tako, nam služi kot dokaz »Dnevnik Ane Frank« v uprizoritvi DPD »Svoboda« Stražišče pri Kranju in uprizoritev drame »Romeo in Julija«, ki jo je uprizorila Svoboda na Bohinjski Bistrici. Zanimanje prebivalstva za obe deli je presežilo vsa pričakovanja.

Ce pa govorimo o malodušju, ki je v nekaterih društvih sprožilo krizo, potem se ta neposredno veže na amaterizem. Kdor pa bi amaterizmu napovedal konec, bi se seveda hudo zmotil. Bistvo amaterizma je zajeto v trajnem nagnenju človeka do umetniškega izživljanja samosvojih ustvarjalnih hotenj in zagledelj ni nekaj preživelega. Trdimo pa lahko nasprotno. V vedno ugodnejših gmočnih in duhovnih družbenih razmerah, bo njegov pomen za človeka vedno večji.

Seveda pa ne sme biti amaterizem edino težišče dela naših prosvetnih društev. To je del poslanstva, ki naj ga prosvetna društva opravljajo. Predvsem naj bi bilo izobraževalno delo tisti problem, kateremu bi bilo treba posvečati največ pozornosti. Segati bo treba po tistih oblikah dela, ki bodo razširila človeku družbeno obzorje.

Zelo razveseljuje je tudi ugotovitev, da se je malodušje, ki je doslej mrtvičilo društveno dejavnost po nekaterih občinah, začelo umikati pred novim porastom zanimanja za odrsko delo. To pa velja zlasti za občine, kjer so začeli delovati občinski Sveti Svobod in prosvetnih društev.

KJE NAJ BO TEŽIŠČE KULTURNO-PROSVETNEGA DELA?

Docela zmotno je mnenje naših prosvetnih društev, ki menijo, da je zgolj amaterizem no-

silec poslanstva, ki je zaupano prosvetnim društvom. Niso redki primeri, ko se začne amaterizem precenjevati in se v svoji samozavestnosti smatrati za edino zveličavnega nosilca vladajoče kulture. Amaterizem ne sme voditi v monopol in primitivizem posameznikov, temveč mora predstavljati zgolj sestavni del celotnega kulturno-prosvetnega programa naših društev. Težišče vsega dela pa je treba prenesti na izobraževalno delo.

Tu je mišljeno predvsem izvensolsko izobraževanje, čigar namen je dvigniti intelektualno raven naših ljudi, zlasti tistih, ki iz kakršnihkoli razlogov niso imeli priložnosti za redno šolanje. To pa ni edini smoter izobraževalnega dela. Zapolniti mora vrzeli v našem rednem šolstvu in nuditi državljanom družbeno znanje, ki ga potrebujejo kot aktivni člani naše samoupravne skupnosti.

Sicer ne bi kazalo naštevati vseh izobraževalnih oblik, ki so nastajale in še nastajajo kot posledica nezasičenih ljudskih potreb. Poudariti pa bi hotel, da ne smemo prepuščati izobraževalnega dela zgolj pobudi in naključju, temveč se ga je treba lotevati smotno v povezavi z rednim šolstvom. Le načrtno delo bo dalo tem oblikam dela pečat stalnosti in pomembnosti. Vsekakor smo preživel čas improviziranega in kampanjskega dela. Zagledelj ni dovolj, da iščemo nove žive oblike dela, temveč moramo predvsem prisluhniti potrebam našega delovnega človeka.

Zdenko Kalin: DELO IN MLADINA (marmor)
Z dvignjeno glavo grem naprej...
Stevelnježi, kot je travnatih bilk,
se spletemo v goste vrste
in s pomosnim glasom pozdravljamo
napredek, blaginjo in mir!
(Iz francoske proletarske poezije)

Uspehi pri izobraževanju odraslih v Kranju

Redna predavanja - stalna metoda izobraževalne sekcije DPD Svoboda —
Šola tujih jezikov — Žene in dekleta v krožku za ročna dela in pletenje —
Zanimanje za likovni krožek

Osnovna naloga delavske prosvetne in ostalih kulturnih društev — izobraževanje odraslih — sicer polagoma, vendar vztrajno prodira in postaja glavna dejavnost teh društev. Hitrejši ali počasnejši vzpon je pač odvisen od organizacijskih in materialnih možnosti, kakor tudi od razpoložljivega kadra.

Svoboda Kranj ima v tem pogledu že dvoletne izkušnje in temu primerne uspehe. V sezoni 1956-57 je izobraževalna sekcija od več možnih oblik izobraževanja organizirala le javna predavanja za širše množice. Takih predavanj je bilo 15. Teme: znanost, zdravstvo, šport, politično in družbeno življenje ter splošna izobrazba. V letošnji sezoni je sekcija razširila svojo dejavnost in pomnožila število oblik izobraževanja, saj ji je uspelo organizirati še šolo za tuje jezike, likovni krožek in krožek za ročna dela in pletenje. Torej vsekakor večji razmah kot preteklo leto. S tem je podana tudi večja možnost vključevanja delovnih ljudi v akcijo, kakor tudi pestrost v izobraževanju delovnih ljudi.

Sekcija ima redna javna predavanja vsak četrtak. Tako nepretrgana dejavnost ima prednost v tem, da prihaja na predavanja vedno isto število stalnih poslušalcev poleg novih interesentov. S tem so se redni obiskovalci navadili na določen dan in s tem tudi računajo. V letošnji sezoni je sekcija izboljšala program predavanj, saj je tudi uvedla cikel predavanj, ki ljudi mnogo bolj navežejo kot pa nesistematično prirejanje predavanj z raznih področij. Iz tega razloga se je v letošnji sezoni tudi znatno povečal obisk, ki je do sedaj, ko sezona še ni zaključena, dosegel številko 3329, nampram obisku iz lanskega leta, ko je obiskalo predavanja le 1199 ljudi. Tako je sekcija priredila od novembra do danes dva ciklusa iz zdravstva, vsak ciklus s štirimi predavanji, dalje dve predavanji s področja vzgoje v družini, pet predavanj iz geografije in 4 splošno-izobraževalna predavanja. Snov so tolmačili najboljši strokovnjaki in pedagogi. Skoro vsa predavanja so bila ponazorjena s tehničnimi pripomočki od gramofona, flanelograma, dia-skopa, epidiaskopa do kinopro-

jektorja na ozki trak. Težave so le v tem, da vseh teh sredstev društvo še nima v svoji lasti in si jih mora še vedno izposojevati, pogostokrat celo iz Ljubljane, če ni razumevanja v Kranju. Veliko pomoč pri tem delu nudi Ljudska univerza iz Ljubljane, ki kljub temu, da ne more zadovoljiti niti potreb svojega okraja, z velikim razumevanjem podpira stremeljenje Svobode v Kranju, tako s predavanji kot s tehničnimi pripomočki.

Na začetku zime je izobraževalna sekcija organizirala tudi šolo za tuje jezike. Zanimanje je bilo veliko, saj se je v začetku vpisalo v tečajje te šole 139 interesentov, od tega 49 tečajnikov za angleški in 90 za tečaj nemškega jezika. Trenutno ima društvo dva tečaja angleškega jezika in tri tečaje nemškega jezika. Tečajniki bodo na koncu leta opravili izpite pred strokovno komisijo in dobili potrdila o obiskovanju tečaja. Največje težave pri organizaciji takih tečajev so pač prostori, katere je z razumevanjem odstopila Srednja ekonomska šola. Snov tolmačijo priznani pedagogi enkrat tedensko po dve uri. Pri pouku se poslužujejo pospešene metode ob uporabi magnetofonov in gramofonskih plošč. Zanimiva je ugotovitev, da je pretežna večina tečajnikov kvalificiranih ljudi, ki so uvideli potrebo po znanju jezikov zaradi uporabe inozemske literature pri svojem poklicu.

Žene in dekleta zbira izobraževalna sekcija v krožku za ročna dela in pletenje, kjer se pod vodstvom izkušene strokovnjakinje uvajajo v to ročno umetnost. Pouk je enkrat tedensko ob pomoči inozemske in domače literature. Članice sicer ni veliko, so pa vztrajne in pridne. Morda bodo tudi kmalu pokazale znanje, ki so ga pridobile na tečaju.

Za mlade talente likovne umetnosti, ki so bili vrsto let prepuščeni likovnemu delu brez vodstva, je sekcija sicer pozno, vendar še vedno dovolj zgodaj organizirala likovni krožek pod vodstvom akademskega slikarja. Tako se naši mladi slikarji ne bodo več bavili z diletantizmom, ampak bodo črpali iz izkušenj predavatelja nove pobude za iskanje svojega slikarskega izraza. Zanimanje za likovni krožek je tolikšno, da ni moč več sprejemati novih interesentov. Pričakujemo, da se bodo mladi slikarji kaj kmalu predstavili naši javnosti tudi z razstavo. Tako izobraževalna sekcija Svobode postopoma in vztrajno gradi osnove in zbira izkušnje za bodočo Ljudsko univerzo kot ustanovo s samostojnim finanstranjem. Dokler ne bomo imeli takega zavoda v Kranju, bo vsa dejavnost na področju izobraževanja delovnih ljudi odvisna le od požrtvovalnosti posameznih organizatorjev, ki delajo iz ljubezni in navdušenja!

M. S.

filmi, ki jih gledamo

NE ZANIKAM SVOJE PRETEKLOSTI

Mehiška filmska proizvodnja nam moč rada sega po osladno sentimentalnih zgodbah, kar je postalo že nekakšna tradicija. To potrjuje tudi film »Ne zanikam svoje preteklosti«. Ljubitelji filmske umetnosti, ki jim je ta vrsta zgodb pisana na kožo, bodo nedvomno prišli na svoj račun, pa čeprav ni v pripovedi ničesar, kar bi bilo vredno pozornosti. Ne kaže pa zanikati, da film ni komercialen.

Na filmski trak so posneli zgodbo o pesni reviji, ki pa močno

zaostaja za ameriški revijskimi spektakli. Vodilna misel, ki prepleta zgodbo, je napihanje plemenita ljubezen, ki ne pozna meje. Da pride ljubezen še posebno do izraza, je On, sin zelo bogate mehiške družine, Ona pa nekdanja plesalka dvomljivo preteklosti. Razen tega je lik ljubimca močno pofiniran z vsemi etičnimi in moralnimi vrednotami. In konec? Ta je preveč ohlapen, da bi bil užiten, razen tega pa konča zgodba na zelo neudovljivi način — z laso privlečenih happy-endom.

aa

Balkonski prizor iz Shakespeareove drame Romeo in Julija v uprizoritvi DPD Svoboda »Tomaž Godec« na Bohinjski Bistrici

spričo skopo odmerjenega prostora ne bom mogel zajeti. Skušal pa bom iz gradiva izluščiti tiste ugotovitve, predloge in pobude, ki utegnejo našim igralskim druščinam zlasti tistim, ki se posvetovanj niso udeležila, pri delu koristiti.

KAKSNI RAZLOGI SO PRIVEDLI DO TEH OBŠIRNIH POSVETOVANJ?

Izkušnje zadnjih let so pokazale, da dopisovanje med Svetom Svobod in našimi prosvetnimi društvi zaradi neproznosti ni obrnilo zaželenih sadov. Na dopise Sveta Svobod nekatera društva sploh niso reagirala, ali pa so bili odgovori pomanjkljivi in zagledelj niso nudili pravega vpogleda v društveno dejavnost. Z neposrednim stikom in živo besedo na posvetovanjih pa je ta pomanjkljivost odpadla; Svet Svobod je dobil docela jasno po-

ki jo dramska sekcija pripravlja, pravo podobo. S tremi ali štirimi obiski, ki bodo zajemali začetek in sredino študija ter študij tik pred uprizoritvijo, bo delo domačega režiserja zelo olajšano, pa tudi kvaliteta uprizoritev se bo dvignila.

Tudi misli o režiserskih, insecinatorskih in maskerskih tečajih ne kaže opuščati. Zveza Svobod bo priredila enomesecni počitniški tečaj višje stopnje, medtem ko bodo tečajje nižje stopnje v okrajnem merilu.

PROGRAMSKA POLITIKA SE VEDNO KAMEN SPOTIKE

Posveti so dalje ugotovili, da je programska politika za nekatera igralska društva še vedno slepa ulica, iz katere ne najdejo izhoda. To je pogosto tudi vzrok, da amaterji le preradi segajo po delih, katerih preživela tematika ne ustreza napredni miselnosti

čaj biografskega leksikona. Delo prinaša politične voditelje, direktorje gospodarskih podjetij, predsednike upravnih odborov in delavskih svetov, nadalje mnogo znanstvenikov, književnikov, glasbenikov, umetnikov in nekaj imen iz športnega sveta. Glede udeležbe Kranja in Gorenjske v tej publikaciji moramo reči, da so predstavniki političnega in gospodarskega življenja kar dobro za-

stopani, nosilci kulturnega življenja pa nekam čudno redki. Gotovo je v naši sredini nekaj takih osebnosti, ki bi po svojem delu in mestu v družbi zaslužile, da bi jih imeli v knjigi, kjer iščemo odgovor na vprašanje, kdo je kaj v Jugoslaviji. Pričakujemo, da bo nova izdaja tega dela omenjene pomanjkljivosti odpravila. Kljub temu bo leksikon koristil marsikateremu dijaku, prosvetnemu, političnemu in gospodarskemu delavcu, da bo mogel hitro najti zaželeno prvo informacijo o človeku, s katerim ima opravka.

S. B.

NOVICE S KNJIŽNE POLICE

Beograjska založba »Sedma sila« je izdala nad 800 strani debelo knjigo z naslovom »KO JE KO U JUGOSLAVIJI«. V knjigi je zbranih okoli 6000 življenjskih najpomembnejših osebnosti iz političnega, gospodarskega in kulturnega življenja v naši državi. Življenjski obsegajo najvažnejše podatke o življenju in delu vsakega posameznika. Razvrščeni so po abecedi, zato ima knjiga zna-

MAKSIM GORKI:

MATI

(Odlomek iz istoimenskega romana)

Ko je stopila na ulico in začula v zraku razburjeni in pričakujoči hrup človeških glasov ter zagledala povsod, pri oknih in na hišnih pragovih, skupine ljudi, ki so z radovednimi očmi spremljale njenega sina in Andreja, ji je vstala pred očmi meglena lisa in zaplesala, prelivaje se zdaj v prozorno zeleno, zdaj v kalnosivo barvo.

Ljudje so jih pozdravljali, in v teh pozdravih je bilo nekaj posebnega. Njunu uho je lovilo odtrgane, polglasne pripombe.

- »Glej, vojvoda prihajata...«
- »Kaj vemo, kdo je vojvoda...«
- »Saj ne mislim nič slabega!...«

Drugje je nekdo na dvorišču razjarjeno kričal:

- »Policija jih bo polovila... pa bo po njih!...«
- »Enkrat jih je že imela!«

Javkajoč ženski glas je prestrašeno udarjal skozi okno na ulico.

- »Spametuj se! Si mar samec, kaj?«
- Ko so šli mimo hiše hromege Zosimova, ki je za svojo pohabo dobival od tovarne mesečno podporo, je stegnil glavo skozi okno in zavpil:
- »Paška! Vrat ti bodo zavili za tvoja dejanja, ničvrednež, videl boš!«

Mati se je zdrsnila in obstala. Ta krik jo je navdajal s skeleto togota. Ozrla se je v zabuhli, debeli obraz pohabljenca, ki je zmerjaje umaknil glavo. Nato je s poje spešeni koraki dohitela sina in krenila za njim, trudeč se, da bi ne ostala zadaj. Ta in Andrej nista menda nič opazila in nista slišala klicev, ki so jih spremljali. Stopala sta mirno, brez naglice. Zdaj jih je ustavil Mironov, postaren, skromen mož, ki so ga vsi spoštovali zaradi njegovega treznega, čistega življenja.

»Vi tudi ne delate, Daniilo Ivanovič?« ga je vprašal Pavel.

»Zena mi je na porod. No, in dan je tak — tako nemirene je Mironov odvrnil, pazljivo ogledujoč tovariša, nato pa polglasno vprašal:

- »Kako je, fanta? Pravijo, da mislite napraviti ravnatelj škanal in mu pobiti šipe?«
- »Saj nisimo pijani!« je Pavel vzkliznil.
- »Samo z zastavami pojdemo po ulici in pesmi bomo peli!« je rekel Malorus.
- »Le poslušajte naše pesmi — v teh je naša ver!«
- »Vašo vero poznam!« je Mironov zamisljeno dejal. »Bral sem vaše spise... Glej, Nilovna!« je vzkliznil. »Greš mar tudi ti na punt!«
- »Clovek mora vsaj pred smrtjo stopiti pravici ob stran!«
- »Viš jo!« je rekel Mironov. »Torej bo menda res, kar pravijo, da si nosila prepovedane knjižice v tovarno?«

BITKA ZA MADRID

Odlomek iz knjige »Bili smo v Spaniji«, ki jo je po pripovedovanju spominov slovenskih prostovoljcev uredil A. Marvin

»2. decembra (1936) so fašisti nadaljevali napade, toda brez večjih uspehov, ker smo menjali skrivališča, brz ko se je aviacija oddaljila in njihovo topništvo je tolko v prazno.

Istega dne okoli poldneva pa so začeli fašisti resnejši napad. Na desni in levi so po dveh urah boja le vdrli v naše položaje. Naš bataljon je poslal polkovniku Galanu na pomoč najprej 3. četa, nato še drugo. Fašisti so še vztrajali. Tudi četrta četa našega bataljona je šla, da bi okrepila položaje tega sektorja. Ostala je le moja četa, ki je bilo pravzaprav le za dober vod, ker so jo tako razredčile prejšnje bitke. Južni del vasi je bil že v nasprotnikovih rokah. Proti nam so se bili falangisti in Marokanci. Topništvo je bilo italijansko, kakor smo kasneje zvedeli, tedaj pa smo vedeli le, da so šrapneli in granate italijanskega izvora.

»Fabbrica munizione Terni« je pisalo na dnu granate.

Nenadoma so fašisti prodrli do gradiča na južni strani vasi. Njegov gospodujoči položaj je bil neprecenljive vrednosti za nas in za nasprotnika.

Ni minilo četrte ure, že je bila sovražnikova aviacija odhoda severno od gradiča. Toda gradič je bil že zopet v naših rokah. Ta nenadni napad moje čete, ko so naši zaradi preplaha že bežali, me je stal res nad 20 mož, ki so obležali med ranjenimi in ubitimi, toda uspel je le! Mislim da so Frankovci, brz ko so zasedli gradič, obvestili svoj štab, ta pa takoj aviacijo, naj nas »bežeče« popolnoma uniči. Tedaj pa je naš bliskoviti napad tako presenetil sovražnika, da ni več utegnil spreminiti napada v obrambo in s tem obdržati zavzete položaje. Presenečenje je bilo tako veliko, da nam je uspelo zajeti nekoliko Marokancev, kar je le redko komu uspelo.«

»Kdo to pravi?« je vprašal Pavel.

»I, ljudje! No, zdravi ostanite — pa spodobno se držite...«

Mati se je tiho smejala, prijetno ji je bilo, da so tako govorili o nji. Pavel ji je smehljaje še rekel:

»V ječi boš sedela, mama!«
 Sonce se je vzdignilo čedalje više in prilivalo svojo toploto v krepki hlad pomladnega dne. Oblaki so pluli počasneje, njih sence so bile postale redkeje, prozorneje. Mehko so polzele po ulici in po stenah hiš, ogrinjale ljudi in očičevalo predmestje, kakor da bi brisale prah in blato s sten in streh in puščobo od obrazov. Vse je postajalo nekam bolj veselo, glasovi so močneje zveneli in zagluševali daljni hrup ropotajočih strojev.

Spet so od vseh strani, skozi okna in z dvorišč, polzele in letele materi na uho razburjene in jezne, zamišljene in vesele besede. A zdaj jo je obhajala želja, da bi jim oprekala, se zahvaljevala in pojasnjevala — želja, da bi se pomešala v udno pisano življenje današnjega dne.

Za uličnim vogalom, v tesni stranski ulici, se je bila zbrala množica kakih sto ljudi, in sredi teh se je razlegel glas Vjesovščikova:

»Kri nam izžemajo, kakor malinam sok!« so padale njegove okorne besede ljudem po glavah.

»Tako je!« je bučno pritrdilo nekaj glasov.

»Fant si prizadeval!« je dejal Malorus.

»No, pa mu pojdem pomagat!...«
 Okrenil se je, in preden ga je utegnil Pavel udržati, se je njegovo dolgo, gibno telo že zavijalo v množico kakor odčepnik v zamašek. Njegov pojoči glas je zadonel:

»Tovariši! Pravijo, da žive na svetu razni narodi — Judje in Nemci, Angleži in Tatarji. Jaz tega ne verjamem! Samo dva naroda sta, dve plemen, ki se ne moreta spraviti med seboj — bogatini in siromaki! Ljudje se različno oblačijo in različno govore, ali če pogledate, kako ravnajo z delovnim ljudstvom bogati Francozi, Angleži in Nemci, tedaj boste videli, da so za delavca vsi — bašibozuki, vrag jih naj vzame!»

Iz množice se je začul smeh.

»In če pogledamo z druge strani, bomo videli, da žive francoski, tatarski in turški delavci prav takšno pasje življenje kakor mi, rusko delovno ljudstvo!«

Iz ulice se je naginjalo čedalje več poslušalcev; ljudje so se drug za drugim molče vzpenjali na konce prstov, stezali vratove in pritiskali v stransko ulico.

Andrej je še bolj povzdignil glas.

»V tujini so delavci že spoznali to preprosto resnico, in danes, na svetli dan prvega maja...«

»Policija!« je nekdo zavpil.

Iz ulice so jahali v stransko ulico, naravnost proti ljudem štirje redarji na konjih in mahaje z biči kričali:

»Razidite se!«
 Ljudje so grdo gledali in se neradi umikali konjem. Nekateri so lezli na plove.

»Svinje so posadili na konje zdaj pa krulijo — proti tem smo še mi junaki!« je kričal od nekod zvonec, vročekrven glas.

Malorus je ostal sam sredi stranske ulice, in dva konja sta se mahaje z glavama pomikala proti njemu. Umaknil se je v stran, a tisti mah ga je zgrabila mati za roko in ga godrajaje potegnila s seboj.

»Obljubil si, da ostaneš pri Pašu, pa razsajaš na svojo pest!«

»Ne zamerite!« je rekel Malorus in se nasmešnil.

Nilovno je obšla nemirna, moreča utrujenost, ki se je dvigala od znotraj kakor omotica in čudno spreminjala v njenem srcu žalost in veselje. Zelela je, da bi vsaj že kmalu zatutila opoldanska sirena.

Prišli so na trg, sredi katerega je stala

cerkev. Okrog te, v cerkveni ogradi, je stala in sedela množica kakih pet sto glav vesele mladine, vznemirjenih žensk in majhnih otrok je bilo zbranih. Množica je valovala sem ter tja, ljudje so nemirno dvigali glave in nestrno pričakujoče gledali v daljavo, na vse strani. — Povsod si čutil nekaj vznesenega nekateri so bili videti raztreseni, drugi so se postavljali z drznim vedenjem. Tiho so zveneli potrti ženski glasovi, moški so jim nejevoljno obračali hrbet, kdaj pa kdaj se je oglasila zamolkla kletvica. Trdna odločnost se je pripravila s prepadenostjo in plahostjo. Zamolkli hrup sovrážnega trenja je objemal pisano množico.

»Mittenka!« je tiho drhtel ženski glas.

»Imej usmiljenje s seboj...«

A resni glas Sizova je mirno in prepričevalno govoril:

»Ne, mladine ne smemo puščati na cedlu! Pametnejši so postali od nas in bolj pogumno žive! Kdo nam je rešil močvirsko kopejko? Oni! Tega nikdar ne pozabimo. Po ječah so jih vlačili zaradi tega a — korist smo imeli vsi!«

Sirena je zatutila in s svojim črnim glasom požrla človeške razgovore. Množica se je zdrnila, sedeči so vstali; za trenutek je vse obrnilo v napetem pričakovanju, in mnogo obrazov je prebledelo.

»Tovariši!« se je zveneče in močno razlegel Pavlov glas. Suha, vroča megla je zapekla mater v očeh, in s hitro kretnjo telesa, ki se mu je bila ta mah vrnila moč, se je postavila sinu za hrbet. Vsi so se obrnili k Pavlu in ga obdali kakor železni opliki košček magneta.

Mati mu je gledala v obraz, a videla je samo oči, ponosne, drzne, žareče...
 »Tovariši! Sklenili smo, da odkrito izpovemo, kdo smo; danes razvijemo svojo zastavo, zastavo razuma, resnice in svobode!«

Dolg, bel drog se je zabliskal v zraku, se nagnil, prerezal množico na dvoje in zginil v nji, in čez minuto je kakor rdeča ptica zavihralo nad navzgor obrnjenimi obrazi ljudi široko platno delavske zastave.

Pavel je vzdignil roko — drog se je zamajal, kakih deset rok je prišlo za beli, gladki les, in sredi teh je bila roka njegove matere.

»Naj živi delovno ljudstvo!« je zaklical.

Na stotine glasov mu je odgovorilo z grmečim krikom.

»Naj živi socialnodemokratska delavska stranka, naša stranka, tovariši, naša duhovna domovina!«

Množica je vrela; vsi, ki so razumeli pomen zastave, so se prerivali k nji; Mazin, Samojlov in oba Gusjeva so stopili Pavlu ob stran; Nikolaj je s pobešeno glavo razpehal ljudi, in nekaj mladih fantov, ki jih mati ni poznala, jo je z žarečimi očmi odpravilo s poti...
 »Naj žive delavci vseh dežel!« je Pavel zaklical. In z močjo in radostjo, ki sta še in še naraščali, mu je odgovoril, dušo pretresajoči glas tisočnega odmeva.

Mati je zgrabila Nikolaja in še nekoga za roko. Čeprav ni jokala, je vendar od solz komaj dihala, noge so se ji tresle in z dehtečimi ustnicami je ponavljala:

»Ljubi moji...«

Nikolaju se je bil razlil po kozavem obrazu širok nasmeh; gledal je zastavo in nekaj rjovel in stezal roko proti nji; nato je z isto roko mahoma prijel mater okrog vratu, jo poljubil in se zasmejal.

»Tovariši!« je zapel Malorus in s svojim mehkim glasom prevpil hrup množice. »Zdaj smo krenili na križev pot v imenu novega boga, boga luči in resnice, boga razuma in dobrote! Daleč je naš cilj, in trajni venci so blizu! Kdor ne veruje v moč resnice, kdor nima poguma, da bi do smrti stal zanj, kdor ne zaupa vase in se boji trpljenja — ta se naj odstrani iz naših vrst! S seboj pa vabimo tiste, ki verujejo v našo zmago; tisti, ki našega cilja ne vidijo, naj ne hodijo z nami, takih čaka samo gorje. V vrste, tovariši! Naj živi praznik svobodnih ljudel«

„Naj živi komuna“

Odlomek iz knjige Prospera O. Lissagaray-a »Zgodovina Pariške komune 1871«

Drugi dan je prišlo dve sto tisoč bednežev pred mestno hišo ustoličevati svoje izvoljene. Bataljonski bobni so ropotali, nad zastavami so bile pritrjene jakobinske čepice, na puškah rdeče rese, mrgole je rednega vojaštva, topničarjev in mornarjev, zvestih Parizu, ko so šli po vseh cestah proti Grèvsckemu trgu kakor pritoki velikanske reke. Na sredi mestne hiše nasproti srednjega vhoda je bil postavljen velik oder. Nad njim je stal in ga varoval kip republike, z rdečo opasico čez prsi, žareč v rdečih svežnjih. Nad vrati in s stražnega stolpa so pokale v vetru velikanske zastave in pošiljale pozdrav Franciji. Bataljoni so pred mestno hišo urejali svoje bajonete, ki jih je lepšalo sonce. Tisti, ki niso mogli mednje, so odhajali po nabrežjih, po Rivolijski ulici, po Sevastopolskem bulvaru. Zastave, razporejene pred odrom, večinoma rdeče in nekaj tribarvnic, ki so imele vse

rdeče trakove, so vse simbolično prikazovale nastop ljudstva. Medtem ko so se bataljoni urejali, se je glasilo petje, godba je igrala marseljezo in Chant du Départ, trobente so pele na ves glas, na nabrežju je grmel top komune iz l. 1792.

Trušč je utihnil, prisluhnil so. Na oder so stopili člani Osrednjega odbora in komune z rdečimi opasnicami čez prsi. Ravnier: »Osrednji odbor prenaša svojo oblast na komuno. Državljeni, srce mi je preveč polno veselja, da bi mogel govoriti. Dovolite mi samo, da počastim pariško prebivalstvo za veliki zgled, ki ga je pravkar dalo svetlu.« — Boursier, član Osrednjega odbora, brat dečka, ki je bil leta 1851 ubit v ulici Tiquetonne (»Dečko je dobil dve krogli v glavo«), je prebral izvoljene. Bobni so ropotali na trgu. Godba in dve sto tisoč glasov je poprijelo marseljezo, niso marali drugih govorov. Komaj je mogel Ravnier ob premolku zaklicati: »V imenu ljudstva, komuna je razglašena!«

En sam krik je odgovoril in privrel iz vsega življenja dve sto tisoč prsi: »Naj živi komuna!« Čepice so plesale na koncih bajonetov, zastave so frfotale v zraku. Iz oken, po strehah je na tisoče rok mahal za robc. Bobneči topovski streli, godba, trobente in bobni so se zlivali v strahotno zvezo. Srca so poskakovala, v obeh so se svetile solze. Še nikoli po federaciji leta 1790 notranjost Pariza ni bila tako pretresena; najslabši možje, ki so opisovali ta prizor, so vsaj za trenutek verovali.

Mimohod je zelo spretno vodil Brunel, ki je znal doseči, da so prihajali bataljoni od zunaj, goreče vzklizajoči komuni. Pred kipom republike so se zastave priklanjale, častniki so pozdravljali s sabljami, vojaki so dvigali puške. Zadnje vrste so se odtekle šele ob sedmih.

Agenti gospoda Thiersa so se vrnili brez sapa: »Saj to je bil prav ves Pariz!« Osrednji odbor je mogel v navdušeni zahtavili vključiti: »Danes je Pariz odprl belo stran v knjigi zgodovine in zapisal nanjo svoje mogočno ime... Naj versajski ogleduhi, ki se smučajo okrog nas, pohite pravit svojim gospodarjem, kako

drhtijo glasovi, ki prihajajo iz prsi vsega prebivalstva. Naj jim ti vohuni poneso veličasten prizor, ko je ljudstvo spet postalo suveren.«

Ta blisk bi slepim odprl oči. Dve sto sedemindvajset tisoč volivcev, dve sto tisoč ljudi je poznalo en sam vzkliz; to ni bil skroven odbor, ne peščica upornikov in tolovajev, kakor so govorili že deset dni. To je bila neskončna sila, predana določeni misli: občinski neodvisnosti. Neprecenljiva moč v tej uri splošne slabosti, tako dragocena stvar kakor v brodomolu rešeni kompas, ki more rešiti preživele.

Edinstven trenutek v tej zgodovini. Zveza naše zarje se je obnovila. Isti plamen je ogreval duše, spajal male meščane s proletariatom in mečil srednjo buržoazijo. V takih trenutkih je mogoče prekovati ljudstvo.

Liberalci, če ste v dobri veri zahtevali decentralizacijo; republikanci, če ste spoznali, zakaj je junij rodil december, če hočete, da bi bilo ljudstvo sam svoj gospodar, poslušajte novi glas, obrnite plašč po vetru preroda.

Prus je nad nami? — Kaj pa potlej! Ali ni to še imenitnejše, da kujemo orožje vpricho sovrážnika? Meščani, kaj ni vaš prednik Etienne Marcel hotel vpricho tuja prenoviti Francijo? In konvent, ali ni krmari ob pišu viharja?

Kaj odgovarjajo? — Smrt!

Ob rdečem soncu državljanskih sporov so odpadla lčila in krinke. Tukaj so drug ob drugem ves čas kakor v letih 1791, 1794, 1848; monarhisti, klerikalci, liberalci, vsi stegujejo roke zoper ljudstvo, ista vojska v različnih uniformah. Njihova decentralizacija je agrarni in kapitalistični fevdalizem, njihov self-government lastna eksploatacija proračuna, kakor se vsa politična veda njihovih državnikov sestoji v klanjih in obsednem stanju.

Katera moč na svetu bi po toliko nesrečah ne pestovala in skopuško ne varovala tega rezervarja nepričakovanih sili! Ko so videli, da more Pariz ustvariti nov svet, to srce, prepolno najboljših francoske krvi, jih je obhajala ena sama misel: kaj storiti, da bo Pariz izkravrel.

FRANCISCO DE GOYA: VSTAJA V MADRIDU

družinski pomenki

Legalizacija splava ali kontracepcija?

V zvezi z akcijo za legalizacijo abortusa, ki jo je začel predsednik Sveta za zdravstvo LR Srbije, smo se ginekologi Slovenije na svojem rednem sestanku dne 2. aprila letos enoglasno odločili proti legalizaciji splava.

Svojo odločitev smo utemeljili z resolucijo, ki je bila objavljena v dnevnem časopisju. Naj iz nje povzamem nekaj misli.

Legalizacija splava bi predstavljala korak z dalekosežnimi posledicami, ki jih je treba točno predvideti in osvetliti z vseh strani, saj bi se lahko marsikdo po enostranskem opazovanju, kljub najboljšemu namenu, opredelil napačno.

Kljub izjavi nekega ginekologa: »da žena nema nikakvih posledic od abortusa«, nam naše izkušnje govore nasprotno. Ali smo potemtakem res tako slabi

ginekologi, da moramo tako pogosto zdraviti posledice splavov? Naj navedem nekaj podatkov iz tujine, kjer imajo nam enake izkušnje, kljub dobrim pogojem in izdatni uporabi antibiotikov. Holtz (Stockholm) ima pri umetnem splavu 4,4 odstotka komplikacij, Mauleon (Svedska) objavlja od 15 do 33 odstotkov komplikacij pri umetni prekinitvi nosečnosti. Trolle (Kopenhagen) govori o 10,3 do 32,7 odstotka komplikacij in od teh od 1 do 6,7 odstotka težkih komplikacij. Oram (Danska) navaja smrtnost zaradi splava v 2,5 odstotka primerov. Če pomislimo, kako veliko je žena, ki splavijo pri nas, si lahko predstavimo število onih, ki bi jih doletele posledice.

Pri nas se je namreč število dovoljenih splavov, opravljenih na ginekološki kliniki in ginekoloških oddelkih v Sloveniji, povečalo od leta 1952 do leta 1957 za 1700 odstotkov! (V Kranju od 94 primerov v letu 1956 na 202 v letu 1957!)

ABORTUS NE MOREMO PREPREČITI Z ABORTUSOM!

To nas uče izkušnje preteklih let, saj je kljub liberalnemu delovanju komisij za legalno prekinitvev nosečnosti naraslo tudi število kriminalno povzročenih splavov. Isto poročajo tudi tuje statistike! — (V Kranju je n. pr. od 187 splavov leta 1956 naraslo število na 235 splavov lani.)

Vprašanje je, če tu lahko pomagamo s spremembo besedila kazenskega zakonika. Ali smo res v stanju, da vsem ženam, ki žele odpraviti nezaželeno nosečnost, napravimo splav v ustanovi in strokovno? V Sloveniji imamo le 47 ginekologov specialistov — prepričani smo, da v primeru legalizacije splava tega ne bi mogli. Brez dvoma pa se tudi ne bi radi spremenili v poklicne aborterje!

Odločno pa odklanjamo, da bi splav lahko opravljali tudi praktični zdravniki ali pa ginekologi po privatnih ordinacijah, ker smo trdno prepričani, da bi se pri tem zgodile mnoge nesreče z dalekosežnimi in nepopravljivimi posledicami.

Kje je torej izhod iz zagate? Najbrž ne v spremembi nekih stavkov kazenskega zakonika, marveč v vztrajnem delu.

Čeprav bi bila to naša največja želja, nam je jasno, da tega problema ne moremo takoj rešiti. Idealno bi bilo, če bi nam uspelo, da žene, ki ne žele roditi — tudi ne zanosijo. Edina prava pot sodobne regulacije rojstev in s tem borbe proti abortusu je moderna in v vsem svetu priznana kontracepcija.

Ta si pri nas šele utira pot — toda ali naj se zaradi tega zatečemo k legalizaciji splava? Kontracepcija in legalizacija splava sta dve popolnoma nezdružljivi zadevi, je med drugim izjavil dr. Abraham Stone, eden največjih strokovnjakov za kontracepcijo, ki se je nedavno mudil pri nas. Dokler se kontracepcija bolj ne uveljavi in razširi, naj delujejo komisije za legalno prekinitvev nosečnosti liberalno kot do sedaj. Saj se izvršitev splava odkloni le tedaj, kadar gre za že daljšo nosečnost ali pa za prvo nosečnost. Iz zapisnikov naših komisij je razvidno, da je bilo opravljenih nad 80 odstotkov splavov iz socialne indikacije, zato ginekologi predlagamo, da se v komisijo vključi socialni delavec, ki bi delal v komisiji in na terenu ter skušal pri odgovornih činiteljih urediti najbolj kričeče primere.

Vendar to, kar delamo v komisijah, predstavlja nujno zlo! Naša prizadevanja moramo usmerjati v preprečevanje tega zla, ne torej v birokratsko omejevanje splavov, marveč v ustvarjanje pogojev, da se bo čim manj žena odločilo za prekinitvev nosečnosti. Tu je področje dela za vse, ki žele ženam dobro.

Ze na III. kongresu ginekologov in porodničarjev Jugoslavije leta 1956 je bila soglasno sprejeta resolucija o kontracepciji, ki zahteva ustanavljanje kontracepcijskih posvetovalnic, masovno proizvodno kontracepcijskih sredstev in zagotovitev sredstev za ustanavljanje in delovanje teh poslovalnic. Kaže, da te resolucije niso opazili niti vsi ginekologi, kaj šele ostali zdravstveni delavci. Krivda je tako tudi naša!

Proti kontracepciji nastopajo običajno tisti, ki je ne poznajo. Med medicinskimi delavci pa običajno tisti, ki se boje kontracepcije, ker bi jim kvarila dober zaslužek pri opravljanju kriminalnih splavov. Tako nam lahko pri propagiranju kontracepcije neverjetno škoduje babica z izjavo: »da uporaba kontracepcije povzroča raka,« pa čeprav je to še tako nemiselno. Ravno nasprotno, pri pregledu zaradi izbiranja kontracepcijskega sredstva prav pogosto odkrijemo bolezen in tako imenovane »ranice« na maternici lahko pozdravimo in s tem raka preprečimo.

Če bomo za kontracepcijo pridobili vse zdravstvene delavce v javni zdravstveni

službi in ne samo te, ampak če bomo o kontracepciji govorili tudi našemu prebivalstvu, se bodo uspehi brž pokazali.

Pri tej kontracepcijski prosveti, ki naj bo del splošne zdravstvene prosvete, pa zadenemo na že načet problem — na poglavje seksualne vzgoje, ne samo žene, ampak tudi moža.

Na Švedskem je seksualna vzgoja vključena v šolski pouk. Sistem pouka je naslednji: med 7. in 8. letom starosti govore otrokom o obeh spolih, o nastanku živega bitja, o nosečnosti in poroki. Nato tri leta spolne vzgoje ni. Med 10. in 11. letom govore o funkciji spolnih organov, o menstruaciji, poluciji in onaniji. Med 12. in 16. letom pa obema spoloma skupaj govore o fertiliteti, sterilnosti in kontracepciji. Do 16. leta mora biti spolna vzgoja končana. Na Danskem je spolna vzgoja vključena v učni načrt 95 odstotkov vseh šol.

Pri nas je stališče vzgojiteljev do tega vprašanja dokaj različno. Prepričani smo, da seksualna vzgoja spada v šolo in da mora biti dokaj zgodaj končana.

Torej vidimo, da bomo imeli še precej dela in brez dvoma težkega dela, težjega kot je sprememba besedila kazenskega zakonika. To pa smo dolžni storiti, saj so to interesi vsega ljudstva.

Dr. Igor Veter

Veselo pričakovanje Resmanovih otrok

»Mamica, ali bomo mi kam šli za 1. maj?« je vpraševala 11-letna Alenka, ko je prisopihala iz šole. »Tovarišica učiteljica je danes že obljubila, da nam pred prazniki ne bo dala nobene naloge. Kar brezskrbno jih preživite!« je dejala. Moji sošolci bodo skoraj vsi šli na izlete z domačimi, pojdemo še mi kam!

»Nagovori očeta,« je odgovorila mati. Ona mu ni hotela reči. Zadržne čase je hodil zdoma najraje sam. Tudi ob nedeljah ni nikogar od domačih povabil s seboj. Žena je večino nedeljskih popoldnevov prebila sama doma. Otroci Mimica, Janko in Sonja so si poiskali družbo zunaj in tega jim tudi ni branila, čeprav ji je bilo dolgčas brez njih. Privoščila jim je razvedrilo v igri z vrstniki.

Za prvomajske praznike je bila že dve leti doma. Lani je odšel mož s kolektivno podjetja nekam na Primorsko. Dan pred odhodom se je nespretno opravičil, da je za svoje zmanjkalo prostora v avtobusu.

»Že dobro, pa drugič,« je dejala navidezno mirno, v resnici pa ji je bilo hudo, ker je vedela, da bodo ostali z družinami in da se ga bo mož v družbi Požarjevega Miha in Smrekarjevega Toneta spet pošteno nalezal.

Zvečer je Mimica pripravila očetu pravo zaroto. Sestrici Sonjo in brata Janka je nagovorila, da ji bosta pomagala prepričati očeta za skupen izlet. To jim je tudi uspelo. Oče se je vrnil domov dobro razpoložen in združenemu nastopu najmlajših se skoraj ni mogel upirati. Nekoliko ga je morda tudi zaplela vest, ko so mu otroci dopovedovali, da bodo njihovi sošolci šli na izlete z starši. Žena se tega pogovora ni udeleževala, kljub temu pa je vedel, da je z otroki istih misli in bi jo veselilo, ko bi praznike preživel v družinskem krogu.

»Predlagaj, kam naj gremo?« se je obrnil k njej.

»Kar otroci naj izbirajo,« je dejala. »Če bo lepo vreme, bo povsod prijetno. Jaz bom poskrbela za dober prigrizek, vse drugo pa se zmenite vi!«

Predlogov je bilo precej in niso se mogli takoj zediniti. Otroci so delali načrte še pozno v noč.

»Pa bomo vendar spet enkrat z očkom, je Mimica veselo šepnila mami za lahko noč.«

Kmečki dom ohrani lepoto in domačnost

Vse je zajel val modernizacije, vse se spreminja pod vplivom naglega razvoja in tehnike. Tudi naši domovi so bistveno drugačni kot nekaj, vendar še ne povsod. V marsikateri oddaljeni vasi so še nespremenjeni. Toda v današnji dobi ima vsaka gospodinja možnost, da si dom praktičneje uredi, da v njem laže in hitreje opravlja vsakdanje gospodinsko delo. To se pravi, da se v naših stanovanjih, kmečkih in delavskih, odraža težnja, da bi v njih živeli zdravi ljudje z občutkom prijetnosti in domačnosti. — Vsak lepo urejen dom, poln čistote in svežine te nehote naveže nase in vsak si želi, da se čimprej vrne vanj. Človeka vedno vabi njegova rojstna hiša, čeprav ni moderno opremljena, čeprav ni v njej vse tako kot nas učijo gospodinjstva načela. Zdi se mi, da bi se v svetel in prijeten dom otroci še rajše vračali, ker bi v njem našli vso udobnost in s tem tudi srečo.

Kmečki dom, kako si lep v svoji domačnosti, kako si ljubeč! Z veseljem in skrbjo te urejujejo tvoji prebivalci. Vestno vnašajo v tvoje prostore praktično svetlo pohištvo, z velikimi okni so dali možnost soncu, da te je vsega osvetlil in te napravil še lepšega. Res, vse je tako svetlo in čisto.

Tudi »hiša«, kjer se zbira vsa družina, posebno v dolgih zimskih večerih, da preživi tam najlepše trenutke družinskega življenja, je postala vse drugačna, zadila je. Seveda pa ji niso vzeli vsega, kar je bilo v njej starega. Še vedno stoji v njej starodavna skrinja, pokrita s čistim platnenim prtikom, ki ga je izvezla skrbna roka. Se je v njej kolovrat kol simbola preteklosti, še jo krasi lepa javorjeva miza in okoli nje udobna klop. Tako je tudi prav. Kmečka hiša mora kljub novim praktičnim pridobitvam ohraniti lepoto in domačnost, ki ji jo je dala preteklost, da bodo ljudje našli v njej res zdrav in prijeten dom. Tilka Jesenič

A. G.

Dobili smo nov vrtec

Cilj naše družbe je uvesti obvezno predšolsko vzgojo za otroke od 5. do 7. leta starosti, kot imajo to že po raznih naprednih državah. Predšolska vzgoja je namreč temelj bodoče šolske vzgoje današnjega človeka. Sedaj zajema predšolska vzgoja pri nas komaj 5% otrok, kar je vsekakor zelo malo.

Občina Kranj je potrebo po predšolski izobrazbi dobro razumela in zgradila nov vrtec na Planini. Ugovori, da bo vrtec premajhen, niso na mestu, kajti bolje je, da so vrtni porazdeljeni na raznih krajih mesta, kot pa, da bi imeli nekaj centralni otroški vrtec. Te vrste zgradbe niso primerne niti z vzgojnega niti z zdravstvenega stališča, razen tega pa morajo otroci predaleč hoditi.

Prednost nove stavbe je v tem, da je prtilčna in da ima centralno kurjavo. Sobe so velike, zračne in sončne. Otrokom so nadvse všeč umivalnice, kjer se lahko po mili volji umivajo in tudi — pogledajo v zrcalo. Tla so higienska, obložena z gumo. Skoda pa je, da nihče ni mislil na stanovanj za vzgojiteljice. Zdaj bi bilo treba urediti še okolje, predvsem igrišče, vrt, ograjo in preložitni cestičke. Na vse to ne smemo pozabiti.

Vrtec lahko sprejme 70 otrok in je že polno zaseden. Sprejemamo samo otroke zaposlenih staršev. Radi bi ustregli tudi

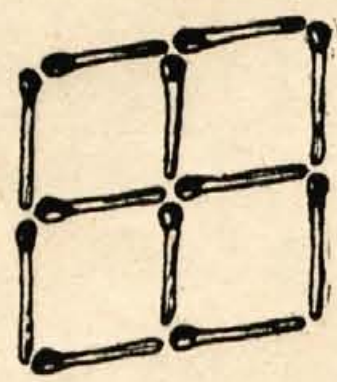
PATENTNE KOZARCE ODPIRAMO

Konservne oziroma patentne kozarce včasih težko odpremo, ker se je gumast obroček sprjel z robom kozarca. V tem primeru počasi povlecimo razširjeni košček obročka, tako da pride nekaj zraka v kozarec, nakar pokrovček dvignemo. S silo, z nožem ali škarjami ne smemo odpirati, ker lahko poškodujemo brušeni stekleni rob ali obroček. Ako ne gre drugače, vtaknemo kozarec v toplo vodo, da se nekoliko ogreje, nakar obroček kmalu popusti.

Za krajše večerne urice

Previdno izrežite vse črne lise, jih pravilno zložite in dobili boste neko žival.

Eto figuro, narejeno iz 12 vžgalic. Poskusi narediti iz istega števila vžgalic novo figuro, ki bo imela 6 trikotnikov.

14	1		
		13	2
		3	16
4	15		

V prazne kvadrate vstavite številke tako, da bo vsota vseh v vodoravnih, navpičnih in diagonalnih vrstah 34.

MODA

Ste že mislile na poletje? Kmalu bo tu. Morda si boste letos izbrale kombinacijo bluze in krila, kakršno vidite na sliki

V toplih pomladnih dneh bomo morale ustreči tudi otroškim željam. Modeli na sliki so prav prikupni

Kroj moške srajce, primeren za tiste, ki neradi nosijo kravato

MLADA RAST

1. maj

»Povej mi očka moj, zakaj pri nas je praznik 1. maj?»

»Zato pač, sinko, ker pri nas zdaj ljudstvo le ima oblast, in 1. maj, — zapomni si, — je praznik delavnih ljudi. Naj kmet bo, delavec, težak, zdravnik, umetnik, učenjak; Kdor seje, dela in gradi, kdor zdravi, piše in uči; Kdor z glavo dela, kdor z roko, naj 1. maj mu praznik bo!»

»Pa reci, očka, kaj pa mi? Kdor majhen je, kaj ta gradi?»

»Kdor majhen, sinko, je, gradi, če v šoli pridno se uči, zato zdaj, sinko, pazi to, da praznik 1. maj ti bo!»

Emma Kompare

Vihar na morju

Bil je deževen dan in veter je zavijal okrog oglov.

»Ob takem vremenu zunaj ni prijetno,« je dejal stari mornar in si posadil na kolena oba vnučka.

»Nekoč sem doživel vihar,« je jel pripovedovati. »Nebo je v hipu potemnelo, morje se je vzpenilo in velikanski valovi so se zaganjali v ladjo, jo premetavali in sukali kot igračo.

Če si stopil na krov, se ti je zdelo, kakor da si pod slapom. Veter je zavijal in rohnel in ladja je stokala in cvilla, kakor vidva, ko sta bila še majhna. Ne stati nismo mogli, ne sedeti, ne ležati. In vse naše obleke smo imeli premočene; vse na ladji je bilo mokro.

Se jesti nismo mogli v miru, Mizo je premetavalo iz kota v kot in krompir

se je kotalll po podu kot frnikole. Zlice in vilice so se v tem diredaju pomešale med seboj in tako so mornarji le s težavo našli vsak svoj jedilni pribor.

Stari mornar je za hip umolknil in prisluhnil, kako zunaj divja veter. Nato

In ladja je spet mirno drsela po mirnem morju...

Stari mornar je pokazal skozi okno in oba vnučka sta s pogledom sledila njegovi kretnji.

»Zjasnilo se je,« je dejal.

je zmajal z glavo in povzel:

»Da, vihar na morju je huda, nevarna reč. Vesta, potlej pa je kar na lepem posijalo sonce in zjasnilo se je.

Vnučka sta stekla na bleščeči pesek.

Stari mornar se je zadovoljno nasmehnil. Vstal je ter stopil za njima. Na pesku so se sušile ribiške mreže.

Dragi cicibančki in pionirji!

»Pomlad je zunaj naših vrat!»

Dolgo se je letos upirala zima, in ni hotelo biti konca, ne deževnih dni, ne mraza. No, pa je le zmagala odjuga in upajmo, da bo v prihodnjih dneh le vse ozelenelo in vcvetelo. Saj je mesec maj tu in pred nami najlepši dnevi in najpomembnejši prazniki.

Praznovali ste že ustanovitev Osvobodilne fronte, naslednji dnevi pa bodo potekali v znamenju priprav in praznovanja delavskega praznika 1. maja. Ta praznik je postal že splošno ljudski praznik. Praznik delovnega ljudstva, ki je tesno povezan z napani in boji za boljše življenje vseh prebivalcev Jugoslavije. Najpomembnejši praznik v tem mesecu pa bomo praznovali 25. maja ob rojstnem dnevu našega maršala Tita, to je Dan mladosti. Vem, da se po vseh solah in organizacijah pridno pripravljate na ta dan! Saj boste na fizikalnih in drugih prireditvah hoteli pokazati, kaj mladina zmore, kaj zna in kaj hoče. V plemenitem tekmovanju med seboj boste dokazali, da ste vredni in ponosni cicibančki in pionirji. V proslavo teh praznikov je naše uredništvo razpisalo

NAGRADNO KRIŽANKO

Otroci, kar pridno na delo, pravilne rešitve pa pošljite na znani naslov Uredništvo Glasu Gorenjske — Mlada rast, Kranj. Pripravljene so lepe nagrade.

In še nekaj odgovorov, pa ne zamerite, da sem tako počasen.

Hvala Vam dragi pionirji iz Preddvorra za pridno dopisovanje. Mnogo sem že objavil, nekaj pa pride še na vrsto. Tisto o potresu je pa bilo malo prepozno. Se se kaj oglasite, malo opišite, kako ste praznovali Dan mladosti.

Dragi Francil! Tvoja pesmica: Zajčček toži v mrzli zimi, je prišla tudi prepozno, objavljena bo prihodnjo zimo.

Mladinki Cilki iz Ljubljane pa tole: »Sreča« in »Materi« bo objavljeno, »Telček« pa ne, ker smo nekaj podobnega objavili pred nekaj meseci. Ostale črtice sem oddal drugemu uredniku.

Dedeč Kosobrin

ALI ŽE VESTE...

... da se pri Uroševcu, majhni vasi na Kosovem polju vidi kaj redek pojav. Rečica Nerodinka se namreč blizu te vasice viliči. Voda se razdvaja in teče del v reko Sitnico, le ta pa v Ibar in dalje v Moravo. Reka Morava, pa kakor vemo, se izliva pri Smederevu v reko Donavo in ta v Črno morje. Del Nerodinke pa teče v reko Lepenac, ki se izliva v Vardar in le ta v Egejsko morje.

... da raste na otoku Braču, blizu male vasice Milno velikanski bor, ki velja za najmočnejše drevo te vrste v naši državi. Strokovnjaki menijo, da je ta velikan dosegel že kaj častljivo starost, baje že raste nad 450 let. Obseg debela meri nad pet metrov, pod njegovo krošnjo pa je okoli 2500 kvadratnih metrov tal v senci. Vsekakor je ta velikan v ponos mali vasi in ga v poletnih dneh tuji kaj radi ogledujejo in počijejo v njegovi senci.

... da se je Makedonija, ki je bila pred drugo svetovno vojno znana kot najbolj zaostala dežela, sedaj po osvoboditvi močno razvila. Dežela bret tovarn je postala čez noč republika, v kateri se je močno razvila predvsem industrija. Mesta: Skopje, Tetovo, Bitolj, Štip so nagosto posejani z tovarniškimi dimniki. Posebno pa se je razvil malo mestce Titov Veles. V njem in okrog njega so se pojavili svilarški kombinat »Nova Kamišova«, tovarna porcelana in sanitarnih naprav »Boris Kidričič«, tovarna kovinske opreme »Brata Košuljčević«, tovarna krede »Prevalec«, luščilnica riža, tovarna keramike in še druga podjetja. Da je prišlo do tega razvoja in gospodarskega vzpona je treba iskati vzroke predvsem v velikem bogastvu raznih rud: kroma, svinca, cinka, magnezita, bakra, železa itd., ki ga kopljejo v Makedoniji.

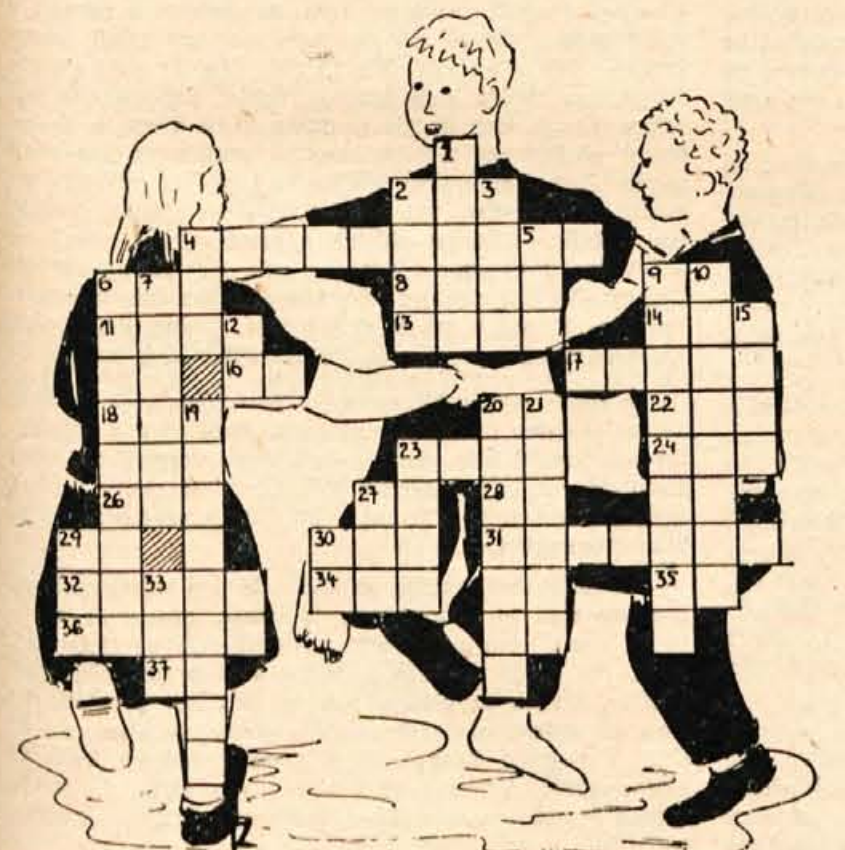
... da živi in dela v kraju Petrinje na Hrvaškem Slavko Kušan, ki je pravi mojster-rezbar. Izdelki, ki prihajajo izpod njegovih prstov in jih oblikuje z nožem, so prave umetniše. Pred nekaj dnevi je mož izdelal violino in to iz samih vžgalic. Za izgotovitev glasbila je porabil »samo« 4568 vžgalic in jih je zlagal in lepil. Predno je izgotovil violino, devet mesecev. Glasbilo je lepe oblike in tudi ton, ki ga daje, je prijeten.

... da smo v zadnjih mesecih proizvedli za 31 odstotkov več električne energije kot lani v teh mesecih. To izredno prekoračenje plana proizvodnje je omogočila obilica padavin, seveda pa to ni edini vzrok. Treba je upoštevati, da so povečali v teh mesecih zmogljivost v elektrarni Jablanica ter v elektrarni Jajce in Mavrovo. Električno energijo izvažamo v Avstrijo, Italijo in tudi na Madžarsko.

Nagradna križanka

Le k soncu, k soncu

Vodoravno: 2. grški bog vetrov, 4. spomladanska cvetlica, 6. naziv za Hercegovca (tudi naziv opere), 3. gorstvo v južni Ameriki, 9. osebni zaimek, 11. deveti ton, 13. nered, zmeda, 14. kovaško delo, 16. povratno osebni zaimek, 17. glavno zemlje, 32. igralna potrebščina, 34. žuželke, 35. predlog, 36. ljudje z velikimi očmi, 37. oziralni zaimek. Navpično: 1. prepotena, 2. isti, prav tak, 4. glas, 5. zvišana nota, 6. z enakimi kralji, 7. gozdni sadež, soroden malini, 9. fo-

mesto slovenske države, 18. očet, 20. kratka za prispis v pismu, 22. mesec, 23. denar, enota, 24. žensko ime, 26. bolezen možganov in srca, 27. nikalnica, 28. prvi črki evropske države, 29. ploskovne enote, 30. čas, doba, možko ime, 31. vrsta sili, okameneli živalski ostanki, 10. del obleke, 12. igralna karta, 15. naloga, 19. tista s katero skupaj potuješ, 20. praznik možganov in srca, 27. nikalnica, 28. prvi črki evropske države, 29. ploskovne enote, 30. čas, doba, možko ime, 31. vrsta

Blíža se 1. maj

Prvi maj...

Misli se divje pode po glavi, hotele bi objeti ves svet.

Prvi maj...

Monotono udarjajo kolesa vagona, trušče se izgubija v megleni solzavi dan.

»Jesenice«, je zaklical sprevodnik. Oglašile so se sirene, danes se mi zdi, da done bolj globoko, bolj prepričljivo. Delavci zapuščajo tovarno. Ob pogledu nanje, me je objelo nekaj toplega, nekaj mehkega.

Spomnila sem se nekega starega koledarja in slike v njem. Naslikani so bili delavci z rdečo zastavo, a pod njo je pisalo »boljševiki praznujejo 1. maja«. Bilo je pred desetletji, ko so delavci v deželah, kjer jih je kapitalizem teptal in izkoristil sklenili, da na dan 1. maja v znak protesta ne bodo šli na delo. Mnogokje so delavci dosegli, da so kapitalisti popustili, toda še danes so dežele, kjer delavci le v duhu praznujejo 1. maj. So pa dežele, med drugimi tudi naša, kjer vsa dežela s po-

nosom in radostjo praznuje 1. maj. Saj je to praznik, kot pravi Prešeren, vseh, ki v srcu dobro mislijo. Tako kot na Jesenicah bodo na Javorniku in vseh železarnah delavci zapustili žareče peči — črni rudarji v Trbovljah bodo priliezli iz temnih jam in se bodo veselili; vsa dežela bo radostno vzdrlhela.

Prvi maj...

Iz sanj me je prebudil sprevodnik in v Mojstrani sem morala izstopiti.

Guzelj Zinka, učenka II. let. VŠTS.

Kako se naučim igrati šah?

IX

5. Slabe točke

Postavite figure na šahovnico v začetni položaj. Dobro si oglejte vsako posamezno figuro na svojem mestu. Ste kaj ugotovili? Prav gotovo! V vsakem taboru je eno zelo slabo polje: v belem f2, v črnem pa f7. Tako je, saj ti dve polji šteti le kralj in zdaj vam bo še bolj razumljivo, zakaj smo že zadnjič rekli, da v otvoritvi vsak stremi za tem, da bi čimprej rokiral. Ti dve slabi točki pa sta čisto tudi povod belega ali črnega za napad že v otvoritvi. Zato svoje lovce postavita na polje c4 oziroma c5.

Tudi po rokadi nastane v vsakem taboru pa ena slaba točka (h2 in h7), vendar manj kot sta prvi dve. Kako pa se da v igri lepo izkoristiti tudi slabo točko h7 (h2), je eden najboljših primerov partija med Markom in Salgerjem, ki sta jo igrala leta 1900 v Cernovicah. Pozicijo prikazuje diagram. Beli je potegnil 1. Le2-b5! ... z namenom, da prežene kraljico in ji s tem prepreči kontrolo nad poljem e7. 1. ... Dd7xb5 2. Sd5-e7+, Kg8 h1 mat.

—h8, 3. Dh3xb7+, Kh8xb7, 4. Td1— Slabo točko v poziciji predstavlja tudi zaostali kmet na odprti liniji, ker ga nasprotnik z vsemi svojimi lahкими in težkimi figurami ponavadi zlahka osvoji.

Slaba polja pa so tudi takoiimeno-vane »luknje«. Te nastanejo zaradi slabih potez s kmeti. Luknje so tista polja v lastnem taboru, ki niso zavarovana s kmeti. Postavite bele kmete na polja: a2, b3, c2, d3, e2, f3, g2 in h3. Stiri luknje ste dobili: a3, c3, e3 in g3.

Kako se vam lahko v najmanjšem številu potez lahko maščujejo te luknje, najlepše pokaže »norčev mat«. Da, zaradi slabih potez belega s kmeti, je črni dosegel zmago že v drugi potezi. 1. g2-g4?, e7-e5, 2. f2-f3?, Dd8-h4 mat.

Zdaj, ko smo se pogovorili o nekaterih najvažnejših rečeh, na katere se moramo v otvoritvi vedno ozirati, bomo pogledali, kako so otvoritve razdeljene. Otvoritve so: odprte, polodprte, zaprte in nepravilne. To je sicer prva razdelitev, za katero je značilnih le nekaj prvih potez. Vsaka od teh skupin pa se potem deli še naprej.

Odprte otvoritve so vse tiste, v katerih beli in črni v prvi potezi potegneta kmeta pred kraljem za dve polji. Torej: beli e2-e4, črni pa e7-e5. Med temi otvoritvami so najznačilnejše: italijanka, španka, kraljev gambit itd.

Polodprte so vse tiste otvoritve, v katerih beli v prvi potezi potegneta e2-e2, črni pa katerokoli drugo potezo, le e7-e5 ne. V tej skupini so najbolj poznane: sicilijanka, francoska, Caro-Can, Aljehinova obramba in tako dalje.

Zaprte otvoritve so tiste, v katerih niti beli niti črni v prvi potezi ne potegneta kmeta pred kraljem, temveč najpogosteje kmeta, ki je pred damo. V to skupino spadajo: damin gambit, damina igra, Grünfeldova obramba, kraljeva indijka, Grünfeldova indijka, slovsanska obramba, angleška otvoritev itd.

V četrto skupino — nepravilne otvoritve — pa sodijo vse tiste otvoritve, ki v šahovski teoriji še niso dovolj raziskane in katerih zaradi njihovih prvih potez nikakor ne moremo prištevati v katerokoli skupino izmed prvih treh. FaBo

Nekaj zanimivega
o denarju

Anglija je dežela z največjimi davki. Okoli 38 do 40 odstotkov njenega narodnega dohodka gre za razne državne ali lokalne davke. Francija je glede tega na drugem mestu: za davke gre »samo« 25,6 odstotka narodnega dohodka njenih državljanov.

Največ zlate rezerve na svetu imajo ZDA; njihova vrednost znaša okoli 22.100 milijonov dolarjev. Več kot polovico tega zlatega zaklada hranijo v »United States Bullion Depository« v trdnjavi Knox pri Louisvillu v Kentuckiju. Zlato je vlitvijo v običajne palice, ki jih je v zakladnici okoli 900.000, vsaka od njih pa je vredna 14.000 dolarjev. Vrata glavnega trezora tehtajo več kot 20 ton in nihče ne ve celotne šifre, ki je potrebna, da bi se vrata odprla.

Najstarejši bankovec, kar jih je še ohranjenih, je bankovec, ki ga je dne 19. decembra 1699 izdala »Bank of England«. Takrat je predstavljal današnja vrednost 555 funtov. Prvi bankovec na svetu pa je izdala leta 1661 Švedska državna banka; ta ni več ohranjen.

Bankovec z največjo vrednostjo, ki je bil kdajkoli natiskan, je znani angleški bankovec za milijon funtov. Angleška banka je okoli leta 1812 izdala samo dva taka bankovca in oba sta še danes v veljavi. Služita pa le za notranje obračune med angleškimi bankami in nista v prometu. Bankovci z največjo vrednostjo, ki so v prometu, pa so ameriški bankovci za 100.000 dolarjev (!). Na njih je slika glave predsednika Wilsona.

Največja inflacija, kar jih je bilo v zgodovini denarja, je bila leta 1946 na Madžarskem. Za en zlati pengő (iz leta 1931) je bilo takrat moč dobiti 1,3 kvintilijona (1,3 × 10²⁰) papirnatih pengőjev! Cek z največjo vrednostjo, ki je bil kdajkoli napisan in izplačan, je 23. januarja 1956 izdala Ford Motor Company v Detroitu na račun Fordove dediščine. Cek je imel vrednost 229.500.000 dolarjev!

ZA RAZVEDRILLO
NA AVDICLI

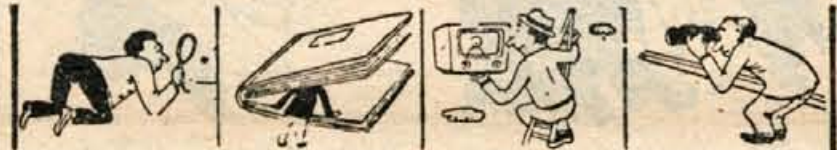
— Dragi profesor in kaj bi radi sedaj še slišali?
— Nežni glas klavirja, ki se zapira.

V drugi polovici prejšnjega stoletja je kapitalizem v ZDA začel prerasčati v imperializem. Težnje kapitalistov po nagli bogatitvi pa so čedalje bolj poslabševale življenje delavcev. Delovni dan je trajal po 16 ur.

Hkrati so se začele pojavljati tudi v ZDA delavske organizacije, ki pa so bile spriči mnogonacionalnega sestava (izseljenci), predvsem pa negativnega vpliva raznih utopističnih in celo reakcionarnih idej še slabotne.

Ena takih organizacij je bila tudi »Plemeniti odred vitezov dela«, ki je včlanjeval samo nekvalificirane delavce, ker je kvalificirane delavce smatral za buržuje. Te unije »vitezov dela« so l. 1885 začele kampanjo za osemurnik. To gibanje je bilo še zlasti burno v velikem industrijskem središču (svetovno znane klavnice živine) Chicagu. Protestnih shodov in stavk so se začele udeleževati tudi druge delavske organizacije.

Februarja 1886 so začeli stavkati delavci v McCormickovih tovarnah v Chicagu. McCormick pa je najel 300 privatnih detektivov, ki so ščitili stavkokaze in pretepali stavkarje. Začeli so se nemiri. Stavka je trajala tri mesece. Vse delavske organizacije v Chicagu so se nato zedinile za skupne demonstracije, ki naj bi bile l. maja 1886, leta kot zahteva po uvedbi osemurnika in kot protest zoper pretepanje stavkarjev. Vsi organizirani delavci naj bi začeli 24-urno generalno stavko. Ta sklep je delodajalce in policijo hudo razkačal. Meščanski listi so zavržili, da je to »napoved revolucije z bombami«. Kategorično so zahtevali od župana in policije, da mora biti »anarhistična revolucija« preprečena za vsako ceno.

NENAVADNA STATISTIKA
SVETOVNI REKORDI

Najmanjša knjiga Največja knjiga je Najvišja zgradba Tudi najdaljši most
na svetu je polovico atlas, ki ga imajo v je eden od televizij- na svetu je v ZDA
manjša kot pisem- Londonu in je velik skih stolpov v ZDA, — 24 km in 939 m.
ska znamka in ima 100 × 175 cm. ki je visok 496 m in
208 strani. 72 cm.

Mesto, ki ima naj- Najstarejše mesto, Ogenj, ki že naj- Najstarejše tiskano
več zelenja, je Oslo, ki je stalno naselje- dije gori, je v rud- delo je molitev bu-
glavno mesto Norve- no je Damask glav- niku v ZDA, kjer je distov iz leta 768
ške, z okoli 50% no mesto Sirije (4000 plamen že od l. 1884. pred našo ero.
zelene površine. let).

Začelo se je v Chicagu

Koliko je padlo delavcev, nihče ne ve.

Kdo je zagnal bombo, je ostala skrivnost. Nekateri delavski voditelji so trdili, da je to storil najet agent — provokator.

Začela se je silna gonja proti vsemu, kar je dihalo po delavskih organizacijah. Meščansko časopisje je besnelo in zahtevalo eksemplarično kazen:

»Obesite jih. Obesite jih najprej in šelo potem soditel«
Tedaj so delavci začeli zbirati prispevke za obrambo obtožencev. Nabrali so več tisoč dolarjev.

Sodna razprava se je začela 21. junija 1886. leta in je trajala skoraj dva meseca. Takoj v začetku je bilo očito, da bo nepristranska sodba nemogoča. Ko so izbirali poroto, so odvrkli vsakogar, ki je pokazal le trohico simpatij do kakršnegakoli delavskega gibanja.

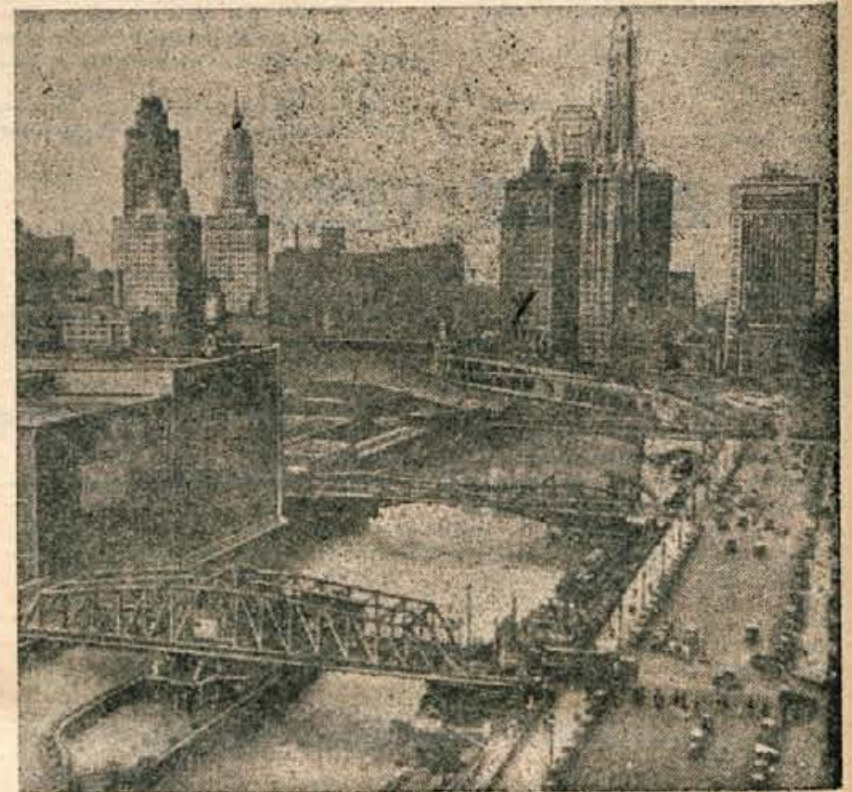
Med obravnavo se je zgodilo nekaj nepričakovanega. Albert Parsons, urednik »The Alarms«, ki je tudi govoril na shodu in se je kasneje skrival, je nepričakovano prostovoljno prišel v sodno dvorano, se usedel zraven svojih tovarišev in rekel, da je njegovo mesto zraven njih.

Petnajst mesecev je trajal boj za življenje obsojencev. Vse napredne organizacije v Ameriki in številni posamezniki so pozivali guvernerja, naj spremeni smrtno kazen v dosmrtno ječo. Protesti so prihajali tudi iz Evrope. Guverner je dvema obsojencema naposled spremenil smrtno kazen v dosmrtni zapor, hkrati pa je izjavil, da je pripravljen pomilostiti tudi Parsonsa, če lastnorčno podpiše prošnjo. Parsons je to odločno odklonil, čes: »Dajte mi svobodo, ali mi dajte smrt! Nobelega zločina nisem izvršil, zato ne iščem milosti!«

Naslednjega dne, 11. novembra 1887, so obesili obsojence: Spies, Parsons, Fischerja in Engela. Ko so obsojenci prikorakali na krvniški oder na dvorišču ječe, in preden so jim natakili čez glave bele halje, so smeli spregovoriti nekaj besed.

Fischer je vzkliknil: »To je najsmrečnejši trenutek v mojem življenju!«

Parsons: »Dovolite mi, da govorim! O, ljudje Amerike! Cujte glas nedolžnega človeka!«

CHICAGO

Porota je spoznala vse obtožence krive »zločinkega hujskanja h krvavim izgredom«. Sodnik je sedem obtožencev obsodil na smrt na vešalih, enega pa na 15 let zopora.

Pred izrekom smrtno obsodbe je sodnik po starem ameriškem običaju vprašal obtožence, ali imajo kaj zoper obsodbo. Drug za drugim so obtoženci vstajali in chikaško sodišče ni niti prej niti kasneje slišalo tako ognjevitih govorov, ki so trajali tri dni. Ti govori so bili kasneje natisnjeni, prevedeni v druge jezike in razširjeni po vsem svetu.

Spies: »Naš molk v grobu bo močnejši kakor glasovi, ki jih danes zadavite!«

Tri dni kasneje je 25.000 ljudi spremilo mrtve žrtve na pokopališče Waldheim, sprevid pa je gledalo najmanj 300.000 oseb. Pogrebci so gredoč prepevali revolucionarne pesmi.

Prvi kongres II. Internacionale, ki je bil leta 1889 v Parizu, je v spomin na krvave chikaške dogodke proglasil vsakoletni 1. maj za delavski praznik, dan borbe proletariata vsega sveta.

FRANK OWEN:

5

EDDIE CHAPMAN
PRIPOVEDUJE

V sprejemni pisarni sem prišel v roke drugemu kaplarju — lepemu staremu samcu z velikimi brki in veličastnim trebuhom. Ošvrknil me je s pogledom in zakrutil: »Uh, rekrut,« nato pa ravnodušno pljunil skoz odprta vrata v peč. Rekel je, da je moja soba v vojašnici in da mi bodo že drugi rekruti povedali, kaj mi je storiti. Ugotovil sem, da so ti fantje kaj pisana družčina. Eden je prišel iz višje šole (njegov oče je bil polkovnik v nekem slovitem polku), drugi je bil podoben sveznju cunj, tretji je bil farmerski delavec, četrti pa uradnik. Pokazali so mi, kako je treba postlati posteljo. Ni bilo udobno ležati na vojaški žimnici, toda pri pričji sem zaspal.

Naslednje jutro ob šestih sem zaslišal nekakšno trobentanje. Drugi fantje so naglo planili iz postelj in se jeli oblačiti. Eden izmed njih je stopil k meni, me stresel in rekel:

»Bolje je, če vstaneš! Če pride kaplar in te najde v postelji, ti bo priredil, bratec, pravi pekel. « Bil sem še truden kot pes in zato sem mu z zaspanim glasom odgovoril, naj izgine. Spet sem zadremal, prebudilo me je ropotanje s čebrom in ribanje tal. Fantje so ribali vojašnično sobo.

Vrata so se odprla in vstopil je kaplar.

Opazoval sem ga izpod odeje: sprva me ni opazil. Pregledal je tla, se obregoval ob fante, stopil je k oknu, se spet vrnil — in zagledal mojo posteljo. Kriknil je presenečenje, si pomel oči, kakor da ima pred seboj

privid in zatem planil nadme. Padel sem na tla, postelja je zletela v zrak, blazine pa so letele vame z vseh strani.

»Pridi — oblečen!« je kričal kaplar sredi hudournika psov, »in prinesi čeber vode.« Rekel sem mu, da bom to storil. Nato mi je kaplar velel, naj sam poribam vso sobo in stopnišče prav tako.

Za zajtrk so nam dali poln krožnik mrzlega mesa in prgišče kaše. Kaplar je z rokami nosil hrano v goltanec. Ta spahujoča se, renčeča klada je bila vendarle preveč za fante iz višje šole. Potisnil sem svojo jed v stran. »Kaj? Nisi lačen?« je vprašal kaplar, zgrabil jed s krožnika in jo pogoltnil kakor volk.

Življenje v gardni regrutni vojašnici mi je bilo všeč. Bržkone tudi zdaj ni drugače.

Šolanje je dobro, toda težavno. Ob šestih zatrobijo budnico; tedaj skočiš pokonci in postelješ posteljo. Postiljanje v vojski ni spretnost, marveč obred. Vse odeje in rjuhe moraš preganiti natančno v obliki četverkotnika, zatem vse to zavijaš v brisačo, belo kakor lilija. Nato položiš škatlo z nožem, vilicami, iglo, britvijo itd. — vse se blešči kakor srebro — na vrh tega. Pod odejo itd. položiš v svojo vojaško torbico petnajst nabojev bleščee očiščene manevrske municije. Za posteljo je na polici dovršeno pravilno zložena vaša obleka na štirioglatih deskah. Garda poravna vse, pa tudi vas.

Fantu, ki je zadolžen za vojašnično sobo, pravijo »izurjeni vojak«. Tako ga morate tudi ogovarjati: »Da, izurjeni vojak. Ne, izurjeni vojak.« Nad njim je vodnik, ki vlada nad vašim življenjem. Ta je gospodar oddelka in upravljač vaše usode; vaša usoda v gardi je položena v njegove roke in nebesa nimajo pri tem prav nobene besede.

Ob sedmih je zajtrk, ob devetih je prvi pregled — in kakšen pregled je to! Brž ko vse pokličejo po imenih, odkorakate na vajo. Vodnik kriči: »Leva, desna,

leva, desna,« kolikor hitro le more in vi korakate po njegovi volji, pazite pri tem, da mahate z rokami v višini ramen. Če se mu čez kake pol ure zazdi, lahko krične: »Na desno! Na levo! Na levo krog!« Ali pa vas zasue kam drugam, dokler naposled ne pozabite, kje je leva in kje je desna in ne veste, v kateri smeri gledate in celo to ne, ali stojite na glavi ali nogah. Zatem si mečete puško na rame in udarjate po kopitu tako močno, da dobite žulje na dlaneh. Včasih vas vodnik — če je oddelek napravil veliko napak — dobesedno preganja. Ljudem ukaže, da morajo držati svoje puške nad glavami ali v iztegnjenih rokah in zatem jim še veli, naj v takšni držji tečejo. Čudno, kako hitro opeša oddelek, kadar si vodnik privoščiči takšne muhe.

Ko mine vaja, pride na vrsto telovadba, vaje v tekih pa trajajo eno uro. Prijubljene so tudi vaje z rokami. Ko sem končal šole, sem to vajo lahko napravil najmanj šestdesetkrat, pa še zdaj so moje mišice krepke in gibljive kakor čvrst konopec. To mi je bilo zelo v prid pri mojem kasnejšem početju.

Telovadbi sledi kosilo; po kosilu še ena vaja popoldne, podobna tisti jutranji. Ko je te konec, greste na streljanje, nato vam postrežejo s čajem. Ko popijete čaj, sedete na svojo posteljo in začne se »parada loščanja«. Loščite, čistite in gladite vse za jutrišnji pregled. To traja od sedme do devete, potem greste, če niste preveč zbiti, v vojaško kantino in si kupite skodelico čaja in kak sendvič. Včasih vstanete — ako niste do kraja očistili opreme — ob petih zjutraj in jo čistite pri električni luči v umivalnici.

Tako postanete odporen, kar vse vam omogoča nenehno korakanje, vežbanje in kričanje. Kričanje je v gardi ne- ločljiv del šolanja. Še preden minejo trije tedni, tudi vi kričite.

INTERVJU S PREDSEDNIKOM SVETA ZA TELESNO VZGOJO IN SPORT PRI OLO KRANJ, TOVARIŠEM ANTONOM DOLENCEM

Komuna, celica telesno vzgojne dejavnosti

Težnja, da naj bo komuna osnova in izhodišče našega družbenega sistema, se z dneva v dan bolj uresničuje. O manjših in večjih gospodarskih vprašanjih že dlje sklepajo in odločajo občinski ljudski odbori. In ne samo o gospodarstvu, vrsta najrazličnejših vprašanj je, o katerih danes razpravljajo občinski zbori in zbori proizvajalcev. Skratka, celica našega družbenega sistema postaja prej ko slej v vseh pogledih komuna.

Z letošnjim letom smo prav zaradi tega prišli tudi do spremembe v telesno-vzgojni dejavnosti. Odslej naj bo komuna tista, ki bo skrbelo za pravičen in množičen razvoj telesno-vzgojne dejavnosti. Zakaj je že letos prišlo do tega, kakšne naj bodo naloge občinskih svetov za telesno vzgojo in šport in kakšnega razvoja je pričakovati na tem področju, pa je tov. Anton Dolenc, predsednik Sveta za telesno vzgojo in šport OLO Kranj, na nekaj vprašanj odgovoril takole:

Kaj menite o telesno-vzgojni in športni dejavnosti Gorenjske na sploh?

Možnosti za tovrstno dejavnost so bile doslej na Gorenjskem dokaj dobre, ostale pa so v precejšnjih primerih neizkoriščene iz najrazličnejših razlogov. Vsekakor pa je eden najvažnejših vzrokov za to, da nismo znali v društva in klube pritegniti starejših in izkušenih športnikov, ki bi lahko z dokajšnjimi uspehi vzgajali in med najmlajšimi budili še večje zanimanje za šport. Tako pa je vedno primanjkovalo primernih voditeljev in pokazalo se je, da tega vprašanja v precej primerih ni bilo moč rešiti s tem, da smo mladince pošiljali na razne tečaje, ker so si mladi vedno bolj želeli aktivnega udejstvovanja na športnem področju kot tekmovalci in ne kot učitelji svojih sovrstnikov.

Kako in v kakšnem smislu je doslej pomagal Svet za telesno vzgojo in šport pri razvoju športne dejavnosti na Gorenjskem?

Naš prvi cilj je bil ugotoviti občinske svete in komisije. Vendar pa smo imeli pri tem precej težav, ker so bili nekateri sveti in komisije premalo iznajdljivi. Občinski sveti in komisije bi morali imeti pregled nad celotno športno dejavnostjo na svojem področju. Morali bi biti v tesnih stikih z vsemi športnimi organizacijami v občini in usmerjali njihovo delo.

Zakaj je prišlo do tega, da bo odslej komuna nosilec telesno-vzgojne dejavnosti?

Splošni naš družbeni sistem teži za tem, da vso odgovornost prenese na komune in posamezne gospodarske organizacije. Zato je edino pravilno, da je komuna tudi celica telesno-vzgojnega dela. S tem pa bo omogočeno tudi lažje razdeljevanje in zbiranje sredstev za športno dejavnost in bodo zato odgovorni le občinski sveti za telesno vzgojo in šport ter ustrezne komisije. Na Jesenicah se je to že delno uresničilo. Svet in komisije so se preko občinskega ljudskega odbora povezale z vsemi delavskimi sveti podjetij v komuni in bodo sredstva, ki so se doslej porazgubljala v posameznih družtvih, pravilno razdelile med vse organizacije. Seveda pa bo dejavnost osnova za delitev sredstev pri posameznih športnih organizacijah in pa kjer se bodo pokazali najboljši pogoji za množično udejstvovanje.

Kakšnih rezultatov je pričakovali s tem, da bodo občine celica telesno-vzgojne dejavnosti?

Komune naj bi bile odgovorne za splošno in množično telesno vzgojo brez tekmovanj, za katera bi bila potrebna večja sredstva. Zato pa naj bi bilo več občinskih in medkrajevnih športnih prireditev, ki so mnogo cenejša. Le tako bomo lahko zadostili tudi množičnemu udejstvovanju in tako imeli še večje možnosti dobiti nove vrhunske

tekmovalce. Mi smo za tak vrhunski šport, ki bi bil le rezultat množičnega udejstvovanja.

Ali bodo okrajni odbori za posamezne športne panoge še obstojali tudi v prihodnje? In če bodo, kakšna naj bo njihova naloga dela?

S tem, da bodo odgovornost za telesno vzgojo prevzele komune, ni mišljeno, da bi bili ukinjeni okrajni odbori za posamezne športne discipline. Če je potrebno, da obstojajo za nekatere športe okrajne organizacije, je zaželeno in prav pohvalno, da so. Kdo pa naj bi podpiral te odbore, še ni moč reči, ali občine ali društva in klubi sami. Njihovo delo pa naj bi bilo tudi v prihodnje takšno kot je bilo doslej — usmerjati in koordinirati delo posameznih športnih panog vse Gorenjske.

Kaj menite o športnem delu v šolah?

Soloobvezna mladina se po svojih ustanovah še vedno premalo športno udejstvuje. Zato bo eno najvažnejših vprašanj svetov za telesno vzgojo po občinah — ko se bodo enkrat udrili — kako mladini nuditi čim več zdravega telesno-vzgojnega razvedrila. Prav tako je želeli, da bi se sveti bolj zanimali za športno dejavnost v sindikatih. Če bi se sveti takoj povezali s šolskimi odbori in sindikalnimi organizacijami, pa bi bilo najbolje, saj bi potem v najkrajšem času lahko pričakovali velikih uspehov na telesno-vzgojnem področju.

Kaj menite, da bi bilo še potrebno pokreniti v občinah, za uspešnejše delo na športnem področju?

Ze vseskozi se borimo proti temu, da posamezna podjetja ustanavljajo samostojne klube, ki trošijo ogromna sredstva, in se v teh klubih udejstvuje skromno število ali pa nič članov njihovega delovnega kolektiva. Tu gre za nepravilno razdeljevanje sredstev in tudi za nesmiselno politiko v športu. Kvalitetna športna ekipa je le takrat tudi reklama za podjetje, če so člani ekipe hkrati tudi člani delovnega kolektiva tega podjetja.

Tudi klubaštva je na Gorenjskem v posameznih krajih precej. Vendar bi se to lahko odpravilo, ker so običajno povod za klubaštvo le prostori; to je telovadnice in športna igrišča. Društva, ki razpolagajo z omejenimi objekti, si namreč često brezobzirno laste absolutno pravico nad njimi. Če pa bi občine športne objekte prevzele v svojo oskrbo, bi klubaštvo in tudi borba za lastništvo prav gotovo prenehala. Seveda pa bi to ne smelo iti na račun sredstev, ki go namenjena za telesno-vzgojno in športno dejavnost. Priprani pa smo lahko, da bi bili potem dani tudi mnogo boljši pogoji za vestransko množično udejstvovanje, kar nam mora vedno biti prvi cilj telesne vzgoje in športa. FaBo

Gorenjske bodice

△ Pred časom, ko sem imel v mislih prvomajske bodice, sem sklenil, da to pot ne bom grajal in sitnaril. Toliko prijetejših stvari bi imel povedati. Glejte — pa je naneslo drugače! Prav zadnje dni sem ugotavljal nekatere spodsrljaje, ki jih kar ne morem prebaviti, ne da bi ropotal po bodičarske.

△ V navadi je, da ob praznikih ali ob pomembnih političnih dogodkih počistimo in okrasimo naša mesta in vasi. Kako dati nekemu kraju svečano podobo, je pa stvar okusa. Nekateri ljubijo cvetje, drugi zastave ali pa oboje, pa mlaje in podobno. Nekateri prebivalci s Kalvarije v Kranju imajo pa čisto svojevrsten okus. Tudi oni so za VII. kongres Zveze komunistov Jugoslavije prispevali svoj delež k slavnostnemu licu Kranja. Na parobku nad stopnicami, ki vodijo na Kalvarijo, so si namreč omislili čudovit okras — smetišče, ki je vidno že z Jelenovega klanca. Semkaj odlagajo naj-

različnejše odpadke, da o ličkanju, ki je zelo domiselno raztrčeno po bregu, ne govorim. S tem so menda naredili posebno lepo uslugo delegatom kongresa in njihovemu estetskemu čutu. Prav vzhiceni morajo biti, ko se vozijo po cesti pod smetiščem. Sicer pa — zares čudovit pogled! Sploh pa priporočam, da bi tudi sindikalne organizacije priporočale kolektivom, da si na prvomajskem izletu ogledajo ta domiselni okras.

△ No, če že govorimo o okrašanju, pa še besedo ob izložbah, ki bi morale ob VII. Kongresu Zveze komunistov spremeniti svoje vsakdanje lice. Nič ne rečem — večina izložb je res lepo okrašena, so pa nekatere, sicer redke, ki se jih ni dotaknila roka izložbenega aranžerja

△ Pred vrati je prvi maj. Tudi za ta praznik bodo iz-

ložbena okna okrašena — menda tudi tista, ki so jih ob VII. Kongresu zanemarili. — Ker pa je okraševanje tesno povezano tudi s čiščenjem izložb, predlagam, da bi ob tej priliki pospravili izpod nog tudi vse stare plakate, ki vabijo na razne prireditve. Takšnih starih plakatov je namreč po izložbenih oknih naših trgovin kar precej. Prav bi bilo, če bi jim v bodoče prodajalci po trgovinah posvečali več pozornosti, in jih odstranili, brž ko ne bi bili več aktualni. Zadnjič sem n. pr. nasankal, ko sem si hotel ogledati neko predstavo v Prešernovem gledališču, pa so mi pojasnili, da je bilo tisto gostovanje že pred 14 dnevi. Seveda, pogledal sem le na dan, medtem ko sem datum prezrl.

△ Če je že govora o plakatih, pa se spravimo še malo nad kranjske plakaterje. Pri-

zadevni pa so, prizadevni! Pomislite, zdaj so si napovedali nekakšno tiho tekmovanje, kdo bo svoj plakaterski posel najbolj učinkovito opravil. Pravijo, da se je ta plakaterska konkurenca tako zaostrela, da si plakaterji, kadar se srečajo na cesti, kar zobe kažejo. — Pa poslušajte, kaj se je zadnjič primerilo! Naneslo je tako, da sta bili pred časom napovedani v Kranju kar dva prireditvi z veselimi sporedom, in sicer prva na Primškovem, druga pa v Prešernovem gledališču. Tu je pa prišlo do konkurence med plakaterji, ki sta hotela, vsak po svoji liniji, zagotoviti "svoji stranki" čimboljši obisk. Na oko sem ujel enega izmed njih (tme bom iz previdnosti zamočal), kako je z oglasne deske strgal vabilo za prireditev, ki ga je malo poprej na to mesto nalepil konkurenčni plakater, na njegovo mesto pa je prilepil svoj plakat. Ej, če bi ga videli, kako se je pri tem dejanju zmagoslavno režal, bi še vas popadel smeh. Kdor zna, pa zna! Konkurenca pa le ni kar tako!

Vas pozdravlja Vaš

BODIČAR!

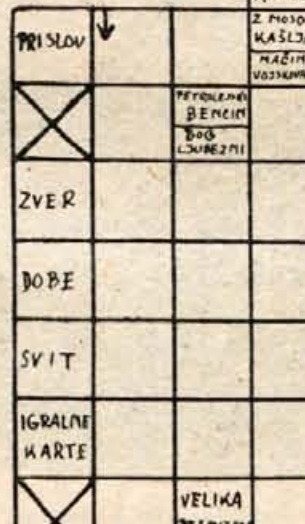

▼	JALOV	ZAKLUČEK	GORA V SLOVENIJI	DEL DNEVA	ZAREČNICA	VEZNIK	ORGANIZACIJSKA
VOZIM							

HOTEL KR. GORI	MESTO V FRANCIJI	DRŽAVA V ZDA	ZVIT	VZKLADITI
SKLEP MA BESEDA	X	R		O
DRŽAVA V AZIJI				VELIKA VEŽA
Z PRVIM KASLJAM NAZIV VOSTANILCA				MAVDSHEMA ZEMKO IME

KVARTAL KI IZRAZ SOGLASNICE	SOROBNIK	DUŠEVNI MIR	PREŠERNIK
-----------------------------	----------	-------------	-----------

PRI SLOV	PEROLENA BENCIN BOB LUBREZI	TOČAJ UMETNOSTI
ZVER		DEL TELESA
DOBE		ZRAK (angl.)
SVIT		VAJE
IGRALNE KARTE		ČUTILO
VELIKA PESNITEV	AMERIŠKI BIZORI	STRKOVNA SOLA (arabica)
MESTO V ITALIJI	GLAGOL	PREŠERNIČE ESTONSKA
POZIV	MEHMET	SOBA
ČMERIM	VPRASALNICA	KARLNI ZAIMEK PERJE PRI REPI

SRBOSLOV ENKA MESTO	SN	ZGODOVINSKI DOGODEK
---------------------	----	---------------------

LJUDSKA REPUBLIKA	GLAGOL	AMERIŠKI BIZORI
MEHMET	SOBA	PREŠERNIČE ESTONSKA
VRSTA PESMI	RRKA V AFRIKI	ENOTNO
PTICE	KOSITER	RAZTROŠENI DIFARMA ENOTA
MEHMET		POTE-PANJE
POMOTI		GLASBENA IZRAZ PNI BOL AN

RAZTROŠENI DIFARMA ENOTA	SOBA	ZGODOVINSKI DOGODEK
POTE-PANJE		
MEHMET		
VEZNIK	MAJMANI SI DEL SMOVI	POGORJE V S. AMER.
MEHMET		MEKATERE
SPLOJINA		MOŠKO IME
ČREVESNO VNETJE		POSEDNJE
		TOVARNA V TRŽIČU
		MOŠKO IME
		POSEDNJE
		TOVARNA V TRŽIČU
		MOŠKO IME
		POSEDNJE

Prvomajska nagradna križanka

Tokrat smo pripravili prijateljem ugank novo vrsto križanke, ki je posebno priljubljena v skandinavskih deželah. Ze na prvi pogled ste opazili, da manjkajo vprašanja. Nič vodoravno in navpično. Vsa vprašanja so namreč že vpisana v liku križanke in so zato tudi kvadrati nekoliko večji kot običajno. Namesto v črkami izpisanih vprašanj, so ponekod slike ali risbe. Za lažje reševanje pa smo pri nekaterih pojmi že vpisali nekatere črke pravilne rešitve.

Kako se vpisujejo rešitve? Pri slikah pričnemo pisati v oni kvadrat, ki je označen s puščico. Kjer je vprašanje napisano, ali je risba, postopamo takole: če imamo v istem kvadratu dve vprašanja, predložena z vodoravno črto, velja gornje vprašanje za vodoravno, spodnje pa za navpično. Kjer pa je le eno vprašanje (ali risba), ga pišemo v ednini mogoči smeri. Rešitve se prično vpisovati od prvega pravzga kvadrata pa do zaprtega kvadrata ali do debelejšje črte. V kvadratu, ki so izpolnjeni s podobami ali vprašanji, ne pišemo ničesar.

Toliko v pojasnilu tistim, ki bodo križanko reševali. Želimo jim mnogo uspeha in upamo, da jim križanka ne bo povzročila preveč preglavic. Za vaš trud pa smo vam pripravili

5 NAGRAD

- I. 2000 din,
 - II. in III. po 1000 din,
 - IV. in V. celoletna naročnina na "Glas Gorenjske".
- Pravico do nagrad po žrebu imajo vsi bralci našega lista. Rešitve pošljite na uredništvo do vključno 15. maja 1958, javno žrebanje pa bo v prostorih uredništva v petek, dne 17. maja ob 16. uri.

5 let samostojnosti kolektiva ELEKTRO - KRANJ SILA V ŽICAH

»Moj krojač. Moja frizerka. Moja branjevka.« Tako navadno govorimo, ko se spoznamo z ljudmi, ki nam delajo obleke, popravljajo čevlje, ob sobotah pripravijo štruco kruha itd. Čeprav nas včasih razočarajo, se le težko odločimo, da bi šli v drugo trgovino ali delavnico. Toda dobavitelje osnovnih potreb v hiši le malokdo pozna. Razen »inkasanta«, ki se vsak mesec pojavi pred števcem in predloži račun, nismo skoraj nikdar videli ljudi, ki delajo, se trudijo, popravljajo, urejajo in skrbijo, da nam ne ugasne luč. Neznani so ti ljudje kot je neznan njihov proizvod - električni tok, ki ga

Montaža trafo postaje za novo naselje v Naklem

nihče ne vidi, razen iskre ob morebitnem stiku ali udarcu ob stikanju okoli varovalk.

OD KRANJA DO ČUPRIJE

Nemoteno teče Sava proti Ljubljani. Savo smo na več kra-

jih ukrotili s hidrocentralami, da ji lahko odvzemamo njeno silo. Podjetje Elektro - Kranj razdeljuje velik del te sile ter jo po žicah razpošilja po Gorenjski. Od Radovljice, Tržiča do Selca in Škofje Loke je razporejeno omrežje, kamor se pretaka elektrika. Tu je razvrščeno kar 112 transformatorskih postaj in nič manj kot 726 km vodov visoke in nizke napetosti. Če bi vse te žice potegnili ob železniški progi, bi segla iz Kranja do Beograda in še naprej — do Čuprije.

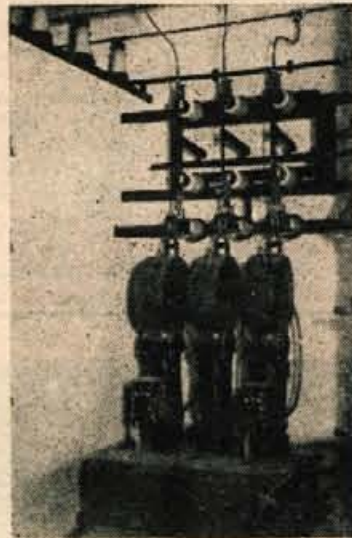
PRAZNIK USPEHOV

Upravičene so bile mnoge kritike v prejšnjih letih na zborih volivcev in drugod, ko so poudarjali, da je električno omrežje slabo, da... Se danes je to marsikje res, toda lani že so v Elektro - Kranj poprijeli resneje. Več sredstev iz amortizacije jim je bilo dovoljeno in vse so porabili za izboljšanje omrežja, da bi zadostili potrebam. Sami so zbrali 74 milijonov, še 20 pa so si jih sposodili od kranjske občine. Postavljali so nove transformatorje, polagali kable, napejali žice...

Letos je ta polet še večji. Ze za prvomajske praznike hočejo iznenaditi mnoge prebivalce in jim nuditi boljši električni tok. Razen transformatorskih postaj v Vikrčah in Godešiču bodo za praznike priklopili nove postaje še v Planini pri Kranju, v novem naselju pri Naklem, v Velesovem, prižgati hočejo električno luč v naselju Golo brdo pri Medvodah, v Seničici in Zlebeh. Okrepljeni tok bodo že za praznike poslali tudi stanovalcem na Virjah pri Tržiču in drugod. Prvi maj bo tudi za kolektiv Elektro - Kranj zaslužen praznik uspehov. Prebivalce Kranja pa so v pozdrav VII. kongresa ZKJ presenetili s fluorescenčno razsvetljavo, ki so jo v sodelovanju z drugimi podjetji postavili v nekaj dneh.

KAM 104 MILIJONE?

Ko so nedavno razpravljali v svojem delavskem svetu o letošnjih potrebah in možnostih, so imeli 104 milijone dinarjev na razpolago. Približno 84 milijonov bodo dali iz svojih sredstev, 20

Visokonapetostni prostor trafo postaje OLO Kranj

pa si jih bodo spet izposodili od kranjske občine. Toda zaskrbljeni člani delavskega sveta niso bili v zagati, ali bodo mogli porabiti ta denar, marveč kje je najbolj potreben, najbolj nujen, kje bi z njegovim investiranjem zadovoljili čimveč odjemalcev, potrošnikov. Govorili so o pod-

Monterji pri svojem odgovornem delu

triko in vrsta drobnih vprašanj raste istočasno z dviganjem števila naročnikov. V podjetjih so odgovorni električarji. Toda na vaseh, pri »malih« odjemalcih v gospodinjstvu? Prav tu pa vedno raste potreba po usmerjevanju. Znatno hitreje kot se dviga proizvodnja energije, še z večjim tempom kot raste poraba toka

imamo težave. Pravijo v podjetju Elektro - Kranj. Toda tisočera vprašanja potrošnikov, kako bi uredili porabo elektrike v hiši, kam priklopljali, kako rabili te električne pripomočke, zahtevajo posebne vrste službo. Ze letos bodo ustanovili zato posebno servisno službo in skušali ljudem pomagati in svetovati v vseh teh primerih.

VEDNO ŽIVAHNI POSVETI

To je v Elektro - Kranj zelo pogosto. Ne gre za tisto sedenje ob morebitnem odmoru poleg ropotajočih agregatov, ob brnečih transformatorjih, ob izkopanih jamah za drogove, kadar si obrisejo znoj, da bi še z večjo silo nadaljevali delo. Ne! Važno, najvažnejše je takrat, kadar se člani delavskega sveta usedejo okoli mize, razgrnejo skicirke novih vodov, prošnje in želje iz podjetij, iz vasi in naselij. Njihove seje so vedno živahne, pestre, plodne. »Zmeraj imamo toliko vprašanj in problemov, da ni nikdar dolgčas na sejah. Toda vsi se dobro razumemo. Takrat se ne oziramo na funkcije, ampak upoštevamo le dobre zamisli.« pravijo člani njihovega delavskega sveta. Zato ob 5-letnici svojega delovanja kot samostojno podjetje beležijo velike uspehe. Uspehi, ki so znak njihovega napora, dobre organizacije, na drugi strani pa tisočeri izgubljenih noči ob daljnovodih, uspeh številnih sklepov delavskega sveta in upoštevanje predlogov, želja in potreb prebivalstva. Zato se njihovih uspehov ne vesele le v kolektivu, marveč po vsej širni Gorenjski.

10 kV montažna trafo postaja na Planini

jetjih, ki morajo dobiti elektriko, se še z večjo vnemo zavzemali za male potrošnike, za novo zgrajena naselja, za zakotne vasi... Govorili so tudi o železnici. Čez 2 leti naj bi na gorenjski progi namesto okajenih lokomotiv vozile električne.

Spet so se v pomenku vrnili na vasi. Lani so dali luč na Gabrško goro, v Breznico, na Martinj vrh, v del Cerkelj in v druga nova naselja. Govorili so o Velesovem. Če bi prebivalci tudi drugod toliko prispevali in pomagali kot tu, bi z letošnjimi 104 milijoni lahko zadovoljili še veliko veliko več ljudi.

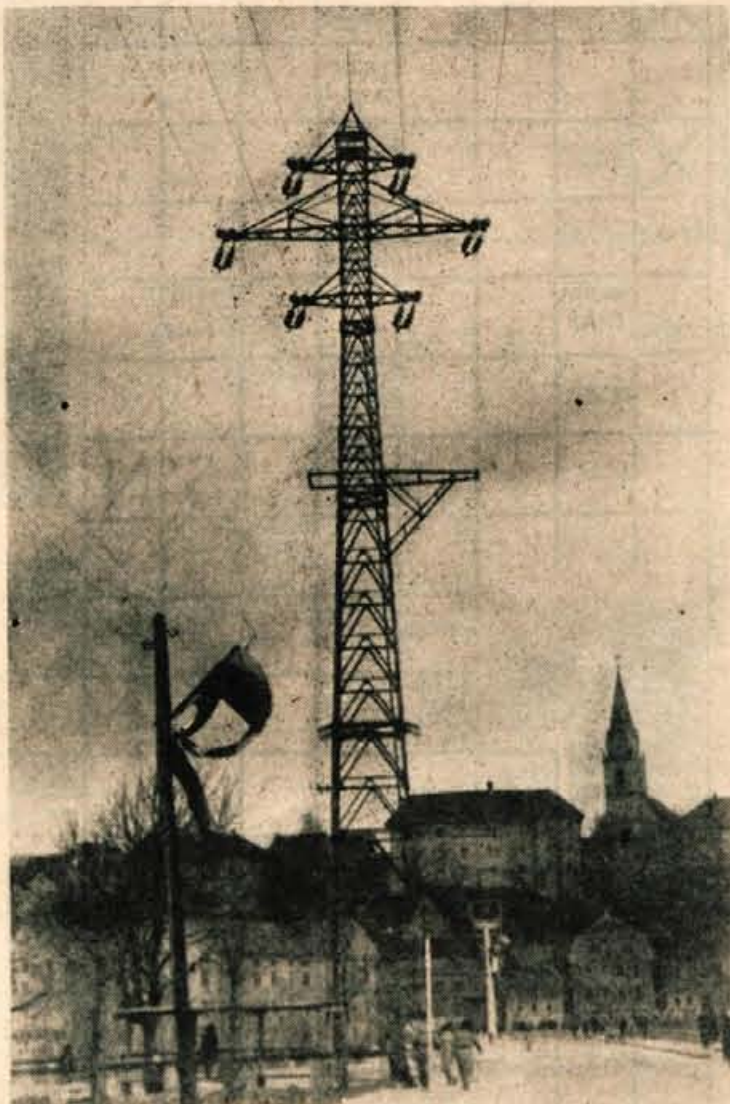
Potem o mehanizaciji v podjetju. »Halo, halo! Je tam Elektro? Toka nimamo! Pridite, uredite, mudi se!« Monterji so odšli s kolesi, prišli izmučeni na kraj dela po dolgem času. Tako je bilo še lani! Letos — imajo mopede, motorje in avto. Spočiti prihite v najkrajšem času na pomoč, v najkrajšem času spet zasveti luč in ljudje so zadovoljni.

KAKO BI, PROSIM...

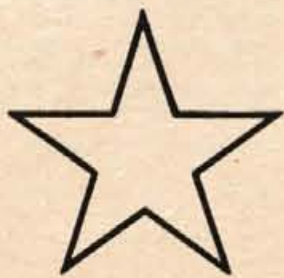
Na taka vprašanja odgovarjajo njihovi monterji in električarji vsak dan. Način uporabljanja toka, kako napeljati elek-

Ob prazniku dela
želi veliko nadaljnjih uspehov
vsem svojim odjemalcem
in poslovnim prijateljem

Elektro - Kranj

20 kV Medvode—Kranj ali jambor visokonapetostnega daljnovevoda za preskrbo Kranja

Okrajni ljudski odbor in vse množične organizacije Kranj

čestitajo prebivalstvu Gorenjske in vsem delovnim ljudem
socialistične domovine k Prazniku dela!

Opekarna - Kranj Stražišče

čestita vsem
delovnim ljudem
ob mednarodnem prazniku
delovnih ljudi —
1. MAJU!

Z N A K
KVALITETE

Ob delovnem prazniku 1. maju
čestita vsem delovnim kolektivom in ustanovam
k njihovim doseženim uspehom

delovni kolektiv „Iskre“,
tovarne elektrotehničnih in finomehaničnih izdelkov
K R A N J

GOSTILNA 'PRI KOLODVORU' Škofja Loka

čestita
vsem svojim
obiskovalcem
k prazniku dela —
1. maju
in se priporoča
za obisk!

Ob 1. maju - Prazniku dela pošilja iskrene čestitke vsem delovnim ljudem Slovenije
DELOVNI KOLEKTIV BOMBAŽNE PREDILNICE IN TKALNICE TRŽIČ

ROLETA KRANJ

TOVARNA
OKENSKIH ROLET
IN MIZARSKIH
IZDELKOV

čestita
ob 1. maju
vsem delovnim
ljudem
in vsem
svojim
poslovnim
prijateljem

Cestitkam delovnih
kolektivov ob 1. maju, se
pridružujeta

STEFAN REZUN
sobošlikar in pleskar
Kranj

ANTON KOS
mizar
Kranj, Klanc 2

AUTOPROMET KRANJ

čestita
delovnim ljudem
ob Prazniku dela
in zagotavlja,
da bo ustrezal
njihovim željam
in zahtevam
v prometu!

„JELOVICA“

medzadružni lesni kombinat

ŠKOFJA LOKA

ČESTITA VSEM DELOVNIM
KOLEKTIVOM ZA DELAVSKI
PRAZNIK 1. MAJ!

TRGOVSKO PODJETJE KURIVO KRANJ

čestita vsem svojim
cenjenim odjemalcem
k prazniku dela —
1. maju!

Naša najstarejša in kvalitetno vodilna
tovarna čevljev

Vam nudi v svojih lastnih poslovalnicah
v Kranju, Radovljici, Škofji Loki,
Bledu in Trziču bogato izbiro
zadnjih modnih novosti.
Naš delovni kolektiv v proizvodni
in prodajni organizaciji
želi vsem svojim
vedno številnejšim odjemalcem
prijetno praznovanje našega velikega
PRAZNIKA DELA.

**Tovarna čevljev
„PEKO“ Tržič**

Delovni kolektiv Tržiške tovarne kos in srpov

čestita vsem delovnim ljudem
k največjemu delavskemu
prazniku —
1. maju!

Delovni kolektiv

ŽELEZARNE JESENICE

pošilja vsem delovnim ljudem ob Prazniku dela -
1. maju iskrene čestitke

Ob delavskem
prazniku želimo
vsem
delovnim ljudem
mного uspehov
pri
nadaljnji izgradnji
socialistične
domovine

DELOVNI
KOLEKTIV

PREDILNICA VOLNE
BEGUNJE

Delovni kolektiv

TISKANINE KRANJ

ob Prazniku dela
čestita
vsemu delovnemu ljudstvu

Sitaeska in žimoeska zadega Stražišče pri Kranju

ČESTITA ZA DELAVSKI PRAZNIK 1. MAJ

tovarna gumijevih izdelkov

Kranj

Vam nudi kakovostne trans-
portne trakove izdelane na naj-
sodobnejši rotacijski stiskalnici
s kontinuirano vulkanizacijo.
Vsemu delovnemu ljudstvu na-
še domovine pošiljamo pozdra-
ve in čestitamo

k našemu največjemu prazniku
1. maju

Ob 1. maju pošiljamo
borbene pozdrave
graditeljem socializma

»Komunalni
servis«

Podjetje za opravljanje
komunalnih uslug

K r a n j

Prvomajski
pozdrav vsem
delovnim
ljudem
socialistične
domovine!

PROJEKTIVNO
PODJETJE

V KRANJU

Delovni
kolektiv

**Opekarne
Bobovk**

pošilja
vsem delovnim
ljudem
ob največjem
delavskem
prazniku
1. maju
iskrene čestitke

Delovni kolektiv tovarne

„SUKNO“ ZAPUŽE

ČESTITA VSEM
DELOVNIM KOLEKTIVOM,
USTANOVAM
IN VSEMU DELOVNEMU
LJUDSTVU
K DELAVSKEMU PRAZNIKU
1. MAJU

Iskren pozdrav k Prazniku dela,
1. maju pošilja vsem delovnim ljudem

Trgovsko podjetje „STOL“ Žirovnica